

Vedlegg B – Sammenfatning av høringsuttalelser

NVE gjør oppmerksom på at søker i løpet av konsesjonsprosessen har byttet fra Lyse Sentralnett til Statnett, med gradvis økt involvering fra Statnetts side. Benevningen av søker vil derfor endre seg underveis i sammenfatningen av uttalelsene fra 2013 til 2017.

B1 Uttalelser til søknad og konsekvensutredning om Lyse–Stølaheia av mai 2013

Konsesjonssøknad, konsekvensutredning og søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse, ble sendt på høring 27. mai 2013. Fristen for å komme med merknader ble satt til 20. august 2012. Sandnes, Stavanger, Forsand og Strand kommuner ble bedt om å legge søknaden ut til offentlig ettersyn. Den offentlige høringen av søknaden ble kunngjort etter gjeldende regler i Stavanger Aftenblad, Rogalands Avis, Sandnesposten, Strandbuen og Norsk lysingsblad.

Følgende instanser fikk søknaden på høring: Stavanger kommune, Sandnes kommune, Forsand kommune, Strand kommune, Rogaland fylkeskommune, Fylkesmannen i Rogaland, Stavanger Sjøfartsmuseum, Statens vegvesen, Direktoratet for naturforvaltning, Fiskeridirektoratet region sør, Kystverket Vest, Forsvarsbygg, Havforskningsinstituttet, Statens landbruksforvaltning, Luftfartstilsynet, Avinor AS, Norsk ornitologisk forening, Den norske turistforening, Stavanger og Sandnes turistforening, Norges naturvernforbund, Naturvernforbundet i Rogaland, Norges miljøvernforbund, Bellona, Zero, Natur og ungdom, Fortidsminneforeningen i Rogaland, Friluftslivets fellesorganisasjon, Ryfylke friluftsråd, Forum for natur og friluftsliv, Rogaland bondelag, Rogaland bonde- og småbrukarlag, Norges fiskarlag, Norges jeger- og fiskerforbund i Rogaland, Fiskarlaget Vest, Vestnorsk Havbrukslag, Fiskebåtrederne forbund, Fraktefartøyenes rederiforening, Vestskog BA, Naturvernforbundet i Strand v/Egil Tjensvold, Elrisk v/Eivind Sandsmark, Helge Fossmark, Arne Kallelid, Svein Oaland, Ragnar Oftedal, Tore Vik, Evy og Oddbjørn Jøssang, Njål Egeland og Börje Svensson.

For di søknaden berører et utvalgt kulturminne i kraftoverføringen ble den også sendt på høring til Riksantikvaren.

Følgende instanser fikk søknaden til orientering: Olje- og energidepartementet, Miljøverndepartementet, Norsk institutt for by- og regionsforskning og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap region Sør-Norge.

Lyse Sentralnett orienterte berørte grunneiere og tekniske etater om søknaden og om fristen for å komme med uttalelser.

Sandnes kommune, Fylkesmannen i Rogaland, Rogaland fylkeskommune og ELRISK fikk noe utsatt frist til å ettersende politiske vedtak eller på grunn av behov for samordning av uttalelser mellom ulike instanser.

NVE mottok 68 høringsuttalelser til konsesjonssøknaden og konsekvensutredningen, og samtlige er sammenfattet under. Lyse Sentralnett kommenterte uttalelsene i 29. oktober 2013. Kommentarene er sammenfattet under de respektive uttalelsene.

B1.1 Kommuner

Forsand kommune (1. oktober 2013) fattet følgende vedtak i kommunestyret 25. september 2013:

«I tillegg til rådmannen sin administrative uttale ber Forsand kommune om det vert utgreidd følgjande:

- *Bruk av designmaster/skulpturmaster på to punkt.*
- *Gamal linje på Oaland blir flytta inn i same trasé som ny linje*
- *Master og linjer vert farga slik at dei blir mest muleg kamuflert i terrenget.»*

Rådmannens administrative uttalelse sier:

«Ein viser til tilsendte konsesjonssøknad for ny 420 kV kraftleidning Lyse-Stølaheia. Forsand kommune har forståing for valt hovudtrasé, og sluttar seg til dette på generelt grunnlag. Kommunen er spesielt nøgd med omlegginga av linjetrasear på Oaland og Rettedal. Vidare er det positivt at Lyse Sentralnett AS følgjer opp Forsand kommune sine ønskjer om opprusting og bygging av anleggsveg frå Skrøyla til riggplass ved Kringlevatn. Dette er viktig for kommunen med sikte på etterbruk for friluftsliv og utfart, spesielt vinterstid. Også opprusting av anleggsveg i Daladalen i Songesand er positivt.

Eit hovudkrav frå Forsand kommune vil i tillegg vere at alt av kraftlinjer aust på Fossanmoen vert flytta lenger aust/opp i lia, der den nye traseen kjem frå Rettedal. Dette har både med landbruksmessige, estetiske og andre ressursmessige forhold å gjere. Forsand Sandkompani uarbeidar nå konsekvensutgreiing for ytterlegare masseuttak på Fossanmoen. Å ha den gamle linjetraseen som den er i dag vil beslaglegge store sandressursar for framtidig uttak. I tillegg er det søkt konsesjon for senking av Fossanåna med sikte på å betre ressursutnyttinga i området. Dagens linjer står på pyramidar over dette arealet, og utgjer bandlegging av sandressursar, samt har ei uheldig estetisk side ved seg.»

For øvrig viser Forsand kommune til saksutredningen, der det går fram at de to punktene hvor kommunen ønsker utredet design- eller skulpturmaster er ved fjordspennet nord for Bakken og ved Fossanmoen mot Uburen.

Lyse Sentralnett viser til sine kommentarer til uttalelsene fra Ole Martin Thu og Oddgeir Fossmark, Lars og Møyfrid Overøye og Ingeir Fossan angående anleggsveier på Skrøyla og i Daladalen og traséjustering på Fossanmoen. Når det gjelder flytting av 132 kV ledning på Oaland vises det til kommentarer til Svein Oalands uttalelse. Lyse Sentralnett har vurdert å bruke spesialmaster på enkelte punkter, men ha ikke søkt om det. Ytterligere studier kreves for å verifisere om det kan la seg gjennomføre, og Lyse Sentralnett venter på pålegg fra konsesjonsmyndighetene før de eventuelt setter i gang studier. De er positive til å vurdere kamufleringstiltak fra Mulen til enden av Griggelig og i den nordvendte lisen på Rettedal.

Sandnes kommune (31. oktober 2013) gjengir bystyrets vedtak av 22. oktober 2013:

”Sandnes kommune mener traséalternativene 4.1 og 5.0, som omsøkt, vil medføre uakseptable konsekvenser for samfunn og miljø i Sandnes, jf. utredningens pkt. 4 og 5.

Sjøkabel fra Forsand til Stavanger vil miljø- og samfunnsmessig være det beste alternativet både for Sandnes og den regionale grønnstrukturen.

Sandnes kommune viser til Fylkesdelplan for langsiktig byutvikling på Jæren (vedtatt i Fylkestinget 10. oktober 2000 og godkjent i kongelig resolusjon 4. mai 2001), hvor det er vedtatt utbygging av boliger for 40 000 nye innbyggere i kommunen.

I tillegg er både Sandnes og resten av regionen avhengig av at området videre østover vil være tilgjengelig for fremtidig utbygging, og traséalternativene 4.1 og 5.0 vil være til hinder for langsiktig utvikling for hele regionen.

En utvikling Sandnes øst, både med vedtatte planer og framtidige muligheter, er vedtatt som utbyggingsretning for å hindre nedbygging av landbruksjord på Jæren og i resten av regionen.

En utbygging av alternativ 4.1 og 5.0 vil også få betydning for naturmangfoldet og være i strid med den vedtatte forvaltningsstrategien til kommunen.

De foreslåtte alternativene 4.1 og 5.0 går gjennom et regionalt viktig friluftsområde, noe som er påpekt fra Miljødirektoratet. Området vil få større og større betydning som friluftsområder etter hvert som utbyggingen i Sandnes Øst utvikler seg. Det vil også ha negativ påvirkning for kulturminner og kulturmiljø.”

Lyse Sentralnett har vurdert sjøkabel fra Forsand til Mariero, jf. kapittel 4.8.2 i konsesjonssøknaden, men har forlatt den av tekniske og økonomiske årsaker.

Stavanger kommune (22. oktober 2013) vedtok 18. oktober 2013 enstemmig i formannskapet å gi sin tilslutning til Lyse Sentralnetts konsesjonssøknad, med følgende merknader:

1. *«Konsekvensutredningen bør, som grunnlag for sentral beslutning i saken,
 - a. *suppleres med massehåndtering som utredningstema, da dette må avklares og tilrettelegges så snart som mulig*
 - b. *gi en nærmere omtale av lokale og regionale virkninger av transport*
 - c. *gi en nærmere omtale av arealbeslag, der det framkommer hvor store arealer som medgår i anleggs- og driftsfasen og hvordan publikums og berørte parters interesser vil bli ivaretatt*
 - d. *gjøre rede for naturmangfold som eventuelt går tapt og konsekvenser for fuglehekking, botaniske verdier og marint naturmangfold i Stavanger.**
2. *Mest mulig av massen bør skipes ut på lekter fra Hillevåg dersom det ikke finnes deponiløsninger lokalt.*
3. *For Stølaheia forutsettes avbøtende tiltak i form av hensynsfull utforming av anlegget for å dempe virkningen av støy og inngrepets størrelse og omfang. Søker bør også vurdere muligheten for erstatning av tapt grøntareal, både i størrelse, kvalitet og innhold.*
4. *For Hillevåg forventes en hensynsfull løsning som motvirker en vesentlig innsmalning og varig forringelse av friområdet.*
5. *Dersom tiltaket skulle vise seg å ha konsekvenser for eksisterende vannforekomster, må søker være ansvarlig for å istandsette oppståtte skader.*
6. *Dersom Ullandhaug skulle bli aktuelt som påhuggspunkt for tunnelen må det framlegges konsekvensutredning for dette alternativet.*
7. *Stavanger kommune vil vurdere høringsuttalelsen på nytt dersom Sandnes kommune får NVE og Lyse Sentralnetts aksept for å utrede et nytt alternativ 6 som følger eksisterende ledningstraseer i Sandnes i retning mot Stokkeland og videre mot Stavanger. Stavanger støtter en slik utredning dersom Sandnes kommune vedtar det.»*

Lyse Sentralnett viser til kommentaren til uttalelsen fra ELRISK vedrørende alternativ 6, via Stokkeland. De sier at hovedhensikten med riggområdene er å avsette areal til lokal håndtering av masser, og det er i utgangspunktet ikke behov for mer enn det de har søkt om. Permanent deponering av masser er ikke detaljplanlagt, men noe de vil arbeide videre med. Lyse Sentralnett er innstilt på et samarbeid med kommunen for å sikre best mulig løsning. De opplyser at Ullandhaug ikke lenger er aktuelt som påhuggsområde for tunnel.

Sviland bydelsutval, Sandnes kommune (20. august 2013) sier at begge traséalternativene 4.1 og 5.0 gir store konflikter med natur og friluftsliv i Sandnes. Primært mener bydelsutvalget at en trasé via

Stokkeland til Stavanger i dagens trasé bør utredes, slik at Ims-Lutsi-vassdraget ikke berøres. Det vil bety at jordkabel må vurderes fra Sviland for å ta høyde for planlagt boligutbygging. Naboer må i størst mulig grad skjermes for negative konsekvenser, og sumvirkninger for natur, friluftsliv og planlagt utbygging av ny kraftledning og de to planlagte vindkraftverkene i Sviland bydel bør utredes.

Lyse Sentralnett viser til sine kommentarer til ELRISKs uttalelse for omtale av alternativ 6.

B1.2 Sentrale og regionale myndigheter

Fylkesmannen i Rogaland (26. august 2013) sier inngrepene blir store, spesielt i Sandnes kommune, hvor traséalternativene er lagt i nye områder uten eksisterende ledninger eller infrastruktur. De berører områder med rike naturverdier som brukes til friluftsliv og rekreasjon for den sterkt voksende befolkningen i Sandnes øst. Fylkesmannen viser til regionalplan for langsiktig byutvikling på Nordjæren.

Fylkesmannen ber NVE pålegge utredning av alternative løsninger for strømforsyning til Stølaheia i et lengre tidsperspektiv. Det stilles spørsmål til hvor framtidsrettet det er å legge ledningen langs vestsiden av Gandsfjorden og ber om at det legges fram vurderinger av det systemtekniske, beredskap og økonomi.

Omsøkte traseer i Forsand kommune og kabeltraseene over Gandsfjorden fram til Stølaheia har Fylkesmannen ingen merknader til, men forutsetter at riving av unødvendige 132 kV-ledninger gjennomføres så snart som mulig.

Av omsøkte traseer i Sandnes mener Fylkesmannen at trasé 5.0 bør velges framfor trasé 4.1, og har vektlagt at trasé 5.0 i mindre grad enn trasé 4.1 berører områder uten eksisterende infrastruktur. Den planlagte sjøkabelen i Lutsivatnet må forlenges med kabelgrøft fram til endepunktet for veien sør for Lutsivatnet, slik at kabelen minst blir 2,2 km lang. På strekningen fra Dalevatn til muffehuset ved Gandsfjorden ber Fylkesmannen om at det vurderes tiltak som demper den visuelle virkningen, av hensyn til landskap, friluftsliv og nærmiljøet til en stor befolkning i den vestre delen av Riska.

Til konsekvensutredningen bemerker Fylkesmannen at han er uenig i konklusjonene for landskapsvirkninger av de to traséalternativene. Trasé 4.1 vil gi en mer dramatisk landskapsvirkning enn utredningen tilsier pga. store høydeforskjeller og inngrep i områder uten eksisterende infrastruktur, mener Fylkesmannen. Etter Fylkesmannens oppfatning er også trasé 4.1 klart verre enn trasé 5.0 for naturmangfold. Området mellom Ims og Fløysvik er rikt på biologisk mangfold og viktig som trekkområde for fugl langs vassdraget. Det er også ugunstig for dyrelivet å ta i bruk nye områder over Dyrafjellet og i urørte områder nord og øst for Storaberget. Kabel over Lutsivatnet gir også en mindre sperre for fugletrekk langs dalføret enn et luftspenn ved Ims. Dersom trasé 4.1 allikevel blir valgt, mener Fylkesmannen at kabling ved kryssingen av Lutsivassdraget vil være avbøtende for naturmangfoldet. Fylkesmannen framholder også at kryssingen av landbrukslandskapet i søndre del av Hommersåk vil være til stor sjenanse for fastboende, selv om landskapet i dette området ikke er vurdert særlig høyt i konsekvensutredningen.

For øvrig mener Fylkesmannen at kunnskapsgrunnlaget for å vurdere virkninger for naturmangfold er tilstrekkelig, selv om en nærmere undersøkelse av hubrobestanden i Sandnes kommune ville være en fordel, særlig med tanke på avbøtende tiltak.

Lyse Sentralnett viser til kommentaren til ELRISKs uttalelse for vurdering av en trasé fra Sporaland mot Sandnes og Stølaheia langs vestsiden av Gandsfjorden.

En rekke høringsinnspill angående traseen mellom Furenes og Hogstad (trasé 5.0 og kryssing av Lutsivatnet) er interessante å vurdere videre, mener Lyse Sentralnett. Flere høringsparter har foreslått

traséjusteringer nær Lifjell, og Lyse Sentralnett er åpne for å vurdere alternative traseer og konsekvenser av disse. De er positive til å se nærmere på effekten av kamufleringstiltak i den sørvendte lisen på Riska, fra Skjørestadfjellet og fram til muffeanlegget i Sandviga.

Rogaland fylkeskommune (20. september 2013) gjengir vedtaket fattet i fylkesutvalget 17. september 2013. De anbefaler at det arbeides videre med traséalternativ 5.0 under forutsetning av at en tre km lang strekning ved Lutsivatnet kables i jord/vann eller tunnel og at luftledningen fra Svidheia til Sandviga utføres med omfattende bruk av designmaster og kamufleringstiltak. Dersom disse forutsetningene ikke tas til følge kan ikke fylkeskommunen anbefale noen av de omsøkte traseene.

Fylkeskommunens seksjon for kulturarv fremmet innsigelse med forslag til løsning i en egen uttalelse (28. august 2013). Innledningsvis påpeker kulturarvseksjonen at utredningen av kulturminner og kulturmiljø i for stor grad baserer seg på arkiv- og datastudier og at det bør gjennomføres befarings, særlig i områder med direkte konflikt.

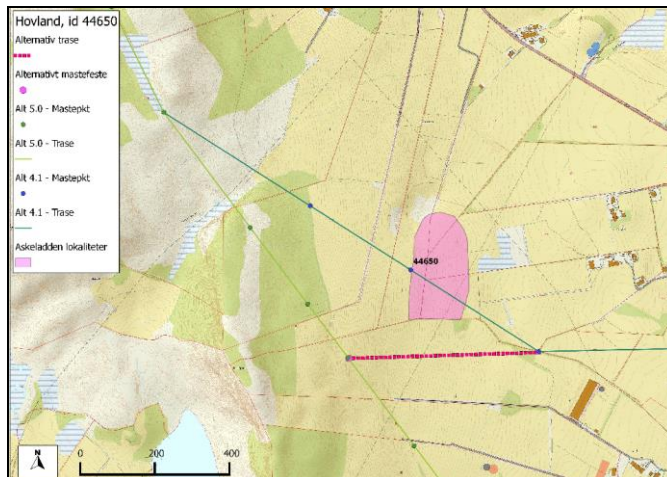
Beskrivelse av kulturminneverdiene og vurdering av konfliktnivå

I Forsand kommune kommer traseen i direkte konflikt med det automatisk fredete kulturminnefeltet (id. 64670) på gården Slettabø, med 3 gravrøyser og 75 røyser hvor flere kan regnes som gravrøyser. Traseen strekker seg over og et mastepunkt vil stå i sørvestlig del av feltet, og traseen vil derfor være i strid med kulturminneloven §§ 3 og 4 (jf. § 8). Kulturminnefeltet er vurdert å ha liten verdi i konsekvensutredningen pga. uavklart vernestatus i kulturminnedatabasen Askeladden.

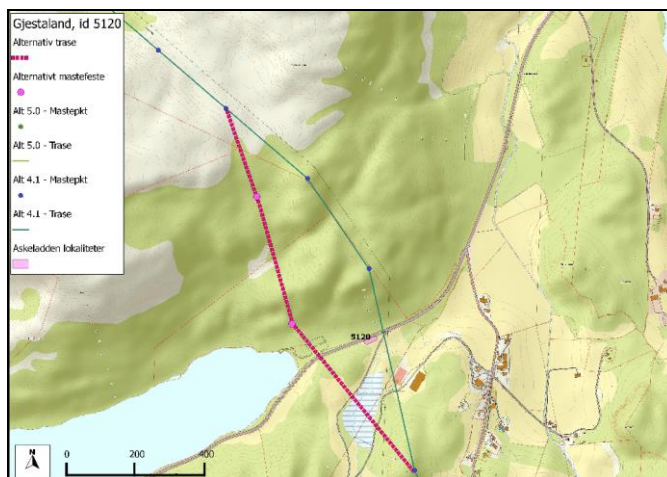
Fylkeskommunen mener at det store antallet enkeltminner, at en del røyser kan være gravrøyser og at de må sees i sammenheng med kulturminnene på Fossanmoen og Landa, tilsier at feltet har stor nasjonal verdi. Fylkesrådmannen fremmer derfor administrativ innsigelse til traseen og krever at traseen forskyves øst for og ut av dette kulturminnefeltet for at innsigelsen skal kunne frafalles.

Også langs traseen fra Lysebotn til Rettedal er det registrert en rekke kulturminner med uavklart verneverdi, og det er registrert fire hellere og en gravrøys med uavklart verneverdi nord for veien ved Tjørnastølstjørna. Verdien må avklares i forbindelse med at undersøkelsesplikten oppfylles. For øvrig mener fylkeskommunen at det er positivt at traseen går utenom det automatisk fredete kulturminnefeltet med nasjonal verdi på Rettedal.

I Sandnes kommune kommer trasé 4.1 i direkte konflikt med det automatisk fredete kulturminnet med id. 44650 på Hovland, som består av minst 40 røyser, hvorav flere kan være gravrøyser. Ledningen krysser over og et av mastefestene kommer i feltets vernesone, og traseen er derfor i strid med kulturminneloven §§ 3 og 4. Kulturarvseksjonen mener av kulturminnefeltets kontekst, størrelse og karakter tilsier at feltet har stor verdi. Fylkesrådmannen fremmer administrativ innsigelse til trasé 4.1, men opplyser at innsigelsen kan trekkes dersom traseen justeres på en måte som ivaretar hensynet til kulturminnet, eller slik som vist på kartet nedenfor.

Ved Horve kommer trasé 4.1 ca. 20 meter sør for et automatisk fredet kulturminne i form av en gravhaug (id. 34582). Ved Gjestaland ligger den ca. 15 meter øst/nordøst for et automatisk fredet kulturminnefelt bestående av tre røyser, hvorav to gravrøyser (id. 5120). Fylkesrådmannen vurderer at traseen er i indirekte konflikt med dette feltet og fremmer administrativ innsigelse. Innsigelsen kan frafalles dersom justering som vist på kart eller tilsvarende justering som ivaretar hensynet til kulturminnene gjennomføres.

En riggplass ser også ut til å komme i konflikt med et gravminne (id. 44615) registrert på Ims, og verdien av dette kulturminnet må avklares i forbindelse med oppfyllelse av undersøkelsesplikten. Fylkesrådmannen fremmer derfor administrativ innsigelse til plasseringen i påvente av nærmere registreringer. Trasé 4.1 vil i tillegg få konsekvenser for et større antall SEFRAK-registrerte bygninger i området rundt Hovland, Mæland og Hogstad, blant annet ved at de blir delt opp.

På Hogstad vil trasé 5.0 krysse over sørvestlige hjørne av det automatisk fredete kulturminnefeltet med id. 65905, bestående av tre registrerte gravrøyser, og vil dermed være i strid med kulturminneloven §§ 3 og 4. Et av mastefestene ser også ut til å komme i direkte konflikt med kulturminnefeltets vernesone. Fylkesrådmannen fremmer derfor administrativ innsigelse til traseen, og innsigelsen kan frafalles dersom den direkte konflikten unngås ved traséjustering eller aller helst ved kabling i tunnel for å ta hensyn til andre nærliggende kulturminner. I tillegg krysses et uavklart kulturminnefelt (id. 14251), hvor det tidligere skal ha ligget to gravhauger og flere rydningsrøyser, men som i dag er dyrket mark. Beliggenheten i et ”viktig kulturlandskapsområde” i kulturminneplanen for Sandnes, størrelsen og karakteren til kulturminnefeltet og flere andre nærliggende automatisk fredete kulturminnefelt gir det stor verdi. Sørøst for Hogstad ligger Storaberget (id. 14958) med en

automatisk fredet bygdeborg med fritt utsyn mot planlagt trasé 5.0, noe som ikke er vurdert i konsekvensutredningen.

Ved Krogedal krysser trasé 5.0 sørlige del av det automatisk fredete kulturminnefeltet med id. 54371, hvor det er registrert en samling av blant annet to hustufter og flere rydningsrøyser, og er i strid med kulturminneloven §§ 3 og 4. Feltet ligger ca. 600 meter nordøst for det fredete bygningsmiljøet Krogedal som har status som ”viktig kulturlandskapområde” i kulturminneplanen for Sandnes. Sammen med størrelsen og karakteren gir det kulturminnefeltet stor verdi. Fylkesrådmannen fremmer administrativ innsigelse til alternativet, men opplyser at innsigelsen kan frafalles ved traséjustering som hindrer direkte konflikt med kulturminnene. Konflikten mellom det fredete kulturmiljøet på Krogedal (nyere tids kulturminne) vurderes av kulturarvseksjonen som mer alvorlig enn trasé 4.1 sin virkning på kulturmiljøene på Hovland, Mæland og Hogstad.

En riggplass ser ut til å komme i konflikt med et tidligere registrert automatisk fredet kulturminnefelt på Sporaland (id. 44626), bestående av 8 gravhauger, 30 rydningsrøyser og gardfar, med stor verdi. Riggplassen er i strid med kulturminneloven §§ 3 og 4.

Generelle merknader

Fylkeskommunens kulturarvseksjon ber om at deres merknader kommenteres i Miljø-, transport- og anleggsplanen og at denne sendes på høring til fylkeskommunen. De bemerker at kjøring av anleggsmaskiner og deponering av masse ikke må forekomme innenfor definerte automatisk fredete kulturminnefelt. Rydding av skog må foregå skånsomt, slik at automatisk fredete kulturminner blir skadet. Kulturminnene skal maskeres før anleggsarbeidet igangsettes, og de som skal utføre arbeidet skal være informert om alle registrerte kulturminner og deres restriksjoner. Områder for deponering skal være undersøkt og avklart for automatisk fredete kulturminner, enten gjennom reguleringsplan eller gjennom søknad om dispensasjon fra kommuneplanen.

Ved konflikt med kjente kulturminner eller ved ny funn under kulturminneregistreringene kan det bli nødvendig å justere eller finne alternative plasseringer til stasjonsområder, muffehus, transportveier og rigg-/vinsj-/trommelplasser. Alternativt må det foreligge dispensasjonsvedtak fra Riksantikvaren. Også ved fjerning av eksisterende mastestolper innenfor automatisk fredete kulturminnefelt må det foreligge et slikt dispensasjonsvedtak.

Fylkesrådmannen fremmer innsigelse til en formulering i søknaden om eventuell justering av traseen og andre anlegg ved funn av automatisk fredete kulturminner. Det varsles samtidig at innsigelsen kan frafalles dersom følgende tas inn: *”Eventuelle funn av kulturminner som kommer i konflikt med plassering av muffehus, rigg-/vinsj-/trommelplasser, ledningstraseer, transportveier, mastepunkter og kabeltrasé, eller andre tiltak i forbindelse med konsesjonen, vil føre til krav om at plasseringen av disse endres, alternativt at det foreligger en dispensasjon fra lov om kulturminner fra Riksantikvaren før tiltak kan iverksettes.”* De minner samtidig om at de arkeologiske registreringene må bestilles i god tid før tiltakene er planlagt igangsatt. Fylkeskommunen forutsetter at det utarbeides arealbruksplaner for tiltakene som sendes på høring til kulturarvseksjonen, og de kan ikke si seg enig i arealbruken før registreringene er gjennomført og tiltaket avklart med kulturminnemyndighetene.

Fylkeskommunen forutsetter videre at avbøtende tiltak, som justering av mastefester og riggplasser mm, matting av liner, farge- og mastevalg og mer kabling tas i bruk for å hindre direkte og indirekte konflikt (skjemming) av berørte kulturminner. Kulturarvseksjonen mener at utkastene til skulpturmaster ikke synes å gi et kulturelt løft som kan forsvare konflikten med natur og kulturlandskap. De mener derfor ressursene heller bør brukes på å dempe konfliktene. Dersom det allikevel blir aktuelt, ønsker de å bli forelagt forslag til plassering som kan vurderes ut fra ulike

hensyn. Fylkeskommunen fremmer innsigelse til en eventuell framtidig søknad om sentralnettstasjon på Seldalsheia/Krogedal.

Lyse Sentralnett kommenterer først fylkesutvalgets uttalelse. De sier det foreligger en rekke innspill på traséjusteringer i tilknytning til kryssingen av Lutsivatnet, som Lyse Sentralnett mener det er interessant å vurdere med tanke på å redusere negative konsekvenser. Det pekes av flere på et nytt mulig landfall på nordsiden av Lutsivatnet og traseer lenger vest enn planlagt. Enkelte forslag kan også innebære kostnadsbesparelser, som eventuelt kan åpne for lengre kabelkryssing av Lutsivatnet, mener Lyse Sentralnett. De er også åpne for å vurdere traséendringer nær Lifjell og kamufleringstiltak i den sørvendte lisen på Riska, fra Skjørestadfjellet og mot Sandviga.

Hva gjelder kulturminner er Lyse Sentralnett innstilt på å finne løsninger som ikke behøver for dispensasjonsvedtak fra Riksantikvaren, gjennom tett dialog med kulturminneforvaltningen før og etter gjennomføring av § 9-undersøkelsene. Konflikter knyttet til trasé 4.1 ved Hovland kan trolig løses gjennom traséjusteringer. Ved Gjestaland ser det imidlertid ut til å være vanskeligere, da dette kulturminnet er rammet inn av eksisterende veier og en 50 kV kraftledning. Lyse Sentralnett kan heller ikke se at den nye ledningen, som ikke vil berøre kulturminnet direkte, vil øke konfliktgraden. Riggområder er kun skissert på et overordnet nivå, og eventuelle konflikter med kulturminner vil være en faktor i detaljplanleggingen av disse.

Flere forslag til traséjusteringer av trasé 5.0 er interessante å vurdere og kan bidra til å redusere konfliktnivået med kulturminnene på Hogstad. Ved Krogedal gjør Lyse Sentralnett oppmerksom på at den nye ledningen vil erstatte en av de eksisterende 132 kV-ledningene, og inngrep i kulturminnefeltet unngås. Å flytte traseen mot øst ved Slettabø kan være teknisk mulig, men da bør også eksisterende ledning Lysebotn–Tronsholen 3 også flyttes, da denne har en mast i selve kulturminnet. Traseen vil bli noe lengre med behov for flere vinkelmaster og økt skogrydding i anleggs- og driftsfasen, og dermed gi økte kostnader.

Lyse Sentralnett sier det er gitt at det ved konflikt med automatisk fredete kulturminner må foretas justeringer eller foreligge et dispensasjonsvedtak før arbeidene kan gjennomføres. Dette vil også være sentralt i miljø-, transport- og anleggsplanen, som skal godkjennes av NVE før arbeidet kan igangsettes.

Fiskeridirektoratet region sør (8. august 2013) sier at omsøkte traséalternativ 4.1 og 5.0 ikke i vesentlig grad berører nasjonale interesser under deres forvaltningsansvar. Dersom utredet alternativ 1 skulle bli aktuelt, bemerker Fiskeridirektoratet at traseen vil krysse viktige gyteområder, trålfelt og områder der det fiskes med passive redskaper som garn, teiner og ruser. I tillegg er det akvakulturlokalteter i området, for eksempel «Store Teistholmen». Fiskeridirektoratet mener at konsekvensene av alternativ 1 ikke er godt nok utredet og undervurdert, på bakgrunn av kunnskapen de har om fiske og gyteområder i området. De ber derfor om en tilleggsutredning om gyteområder for marin fisk og skalldyr, fiske med aktive og passive fiskeredskap og akvakultur, dersom alternativ 1 skal vurderes.

Luffartstilsynet (20. juni 2013) opplyser at den planlagte kryssingen over Lysefjorden vil være merkepliktig. Dersom ny forskrift om merking av luftfartshinder blir vedtatt slik utkastet foreligger, vil det kreves lysmerking av luftspenn som har en høyde på 150 meter fra høyeste line og ned til underliggende vann eller terreng. Spennet ligger i et område med stor aktivitet av fly og helikopter og vil selv med merking utgjøre en viss fare for denne typen luftfart. Luftfartstilsynet oppfordrer derfor NVE til å vurdere om kryssingen av Lysefjorden bør utføres ved hjelp av sjøkabel.

Lyse Sentralnett viser til kommentarene til Forsvarsbygg uttalelse.

Statens vegvesen region vest (27. juni 2013) viser til sin uttalelse av 17. desember 2012, der de understreket at alle tiltak, nærføringer og kryssinger av riks- eller fylkesveg med kabel eller luftledning skal klareres med Statens vegvesen. De forutsetter en tett dialog med Lyse Sentralnett om videre framdrift og konkretisering av planene.

Lyse Sentralnett vil holde dialog med Statens vegvesen i den videre prosjekteringsfasen.

Riksantikvaren (13. august 2013) sier at planlagte kraftledning medfører at én av dagens 132 kV-ledninger mellom Lysebotn og Tronsholen, som er omtalt i NVEs rapport om kraftoverføringens kulturminner av 2010, må rives. NVE oppfordres i henhold til sektorprisnippet nedfelt i St.meld. nr. 46 (1988-89) og St.meld. nr. 58 (1996-97) til å ivareta egne kulturminner og kulturmiljøer på en måte som ivaretar de kulturhistoriske kvalitetene. De tre generasjonene ledninger mellom Lysebotn og Tronsholen synliggjør den tekniske utviklingen i norsk kraftoverføringshistorie gjennom fortellende elementer som dimensjoner, mastetyper og ledningsutforming.

Lyse Sentralnett sier det rent teknisk er nødvendig å rive en av de eksisterende 132 kV-ledningene for å gi plass til den nye 420 kV-ledningen. En viktig kvalitet ved kulturminnet er at det synliggjør den tekniske utviklingen som har funnet sted i norsk kraftoverføringshistorie, gjennom fortellende elementer som dimensjoner, mastetyper, maste- og ledningsutforming. Den nye ledningen kan bidra til å understreke historien ytterligere. Dersom det gis konsesjon vil Lyse Sentralnett bidra til å dokumentere de eksisterende ledningene før 132 kV-ledningen rives.

Statens landbruksforvaltning (15. august 2013) merker seg konsekvensutredningens omtale av virkningene for landbruket, og bemerker at et 40 meters ryddebelte betyr at et ikke ubetydelig areal tas ut av drift på de strekningene kraftledningen går gjennom skog. Samtidig opplyses det at store deler av traseen berører uproduktive eller lavproduktive landbruksområder, og områder med lavvokst skog. De har derfor ingen merknader til de omsøkte traseene, men ber om at mastepunktene så langt det er praktisk mulig legges utenom dyrka mark.

Lyse Sentralnett sier at konkret plassering av de enkelte mastepunktene vil planlegges i samråd med grunneier.

Kystverket Vest (20. august 2013) mener konsekvensene for sjøvertsferdsel er lite omtalt i konsekvensutredningen, og særlig savner de en omtale av forventede konsekvenser/restriksjoner i anleggsfasen. Det er viktig at arbeidet planlegges gjennomført på en måte som medfører minst mulig restriksjoner på framkommeligheten i farvannene. Kystverket Vest presiserer at luftspennene som krysser over fjordene også er søknadspliktige etter havne- og farvannsloven.

Lyse Sentralnett opplyser at konsekvensene for sjøvertstrafikk i anleggsfasen vil vies spesiell oppmerksomhet i søknad etter havne- og farvannsloven. Det vil legges vekt på å planlegge arbeidene slik at de gir minst mulig restriksjoner på framkommeligheten.

B1.3 Sentrale og regionale interesseorganisasjoner, tekniske instanser

Statnett SF (1. oktober 2013) deler Lyse Sentralnetts syn om at forsyningssikkerheten til Sør-Rogaland ikke er tilfredsstillende, da dagens sentralnett ikke har kapasitet til å sikre momentan reserve hele året. 420 kV-ledningen vil gi to uavhengige forsyninger til Stavanger by og gi en betydelig økning i kapasiteten i sentralnettet i regionen. Dette vil legge til rette for videre vekst i Sør-Rogaland, økt utnyttelse av sentralnettet i Sør-Norge og videre oppgradering av nettet i regionen. Tiltaket er omtalt i Statnetts Nettutviklingsplan fra 2011.

Statnett har inngått avtale med Lyse om å bli deleier i Lyse Sentralnett, med 50 % eierandel fra 1. januar 2014, og vil dermed få en formell rolle og delta i framtidig dialog med NVE om prosjektet.

Blant annet vil Statnett være opptatt av teknisk gjennomførbarhet, driftssikkerhet, kostnader og miljø i prosjektet. Statnett ber om at NVE gjør Lyse Sentralnett oppmerksom på at Statnett legger til grunn at forskrift om systemansvar § 14 og veileder for funksjonskrav i kraftsystemet (FIKS) følges, og at Lyse Sentralnett uten ugrunnet opphold informerer Statnett som systemansvarlig om anlegget etter at konsesjon er gitt.

Lyse Sentralnett vil legge til grunn forskrift om systemansvar § 14 og FIKS i den videre prosjektgjennomføringen.

Stavanger Turistforening (4. september 2013) sier at Lyse Sentralnetts planer berører deres virksomhet i sterk grad. Sandnes er regionens friluftskommune, og store deler av kommune inngår i den regionale grøntstrukturen på Nord-Jæren. «Sandnesmarkå» fungerer som friluftslivsområde for Stavanger, Sola og Randaberg kommuner i tillegg til Sandnes. Turistforeningen har de siste 10-15 årene samarbeidet med Sandnes kommune om å tilrettelegge for friluftsliv, og viser til håndbøker, seminarer og turarrangementer de organiserer. I 2013 ble Sandnes turlag etablert, som lokallag i Stavanger Turistforening. Store boligutbyggingsplaner forventes å gi en betydelig befolkningsvekst i Sandnes.

Lifjell, Bymarka og Gramstad er et sammenhengende turområde, og det er viktig å bevare helheten, mener turistforeningen. En vei ut til Sandvigå, en muffestasjon og kraftledningstrasé vil splitte friluftsområdet mellom Lifjellet og Bymarka og ødelegge området, mener de. Ims-Lutsivassdraget, som er vernet vassdrag, har store naturverdier, med strenge restriksjoner fra kommunens side på hva som tillates av private tiltak. En kraftledning og et muffehus i området er derfor etter turistforeningens syn uakseptabelt.

De foreslåtte traseene i Sandnes aksepteres ikke av Stavanger Turistforening, og de ber om at NVE pålegger Lyse Sentralnett å utrede muligheten for et «alternativ 6», som følger eksisterende ledninger helt fram til Stokkeland transformatorstasjon. Derfra kan ledningen føres videre nordover til Stølaheia. De viser i den forbindelse til uttalelser fra Sandnes kommune og Elrisk. Dersom alternativ 6 ikke er teknisk, sikkerhetsmessig og økonomisk forsvarlig, anbefaler turistforeningen trasé 5.0 med følgende krav om endringer: Klubben og Lutsivassdraget, Lifjell og Sandvigå må holdes fri for master, anleggsveier og muffehus. Det må legges kabel i vann, jord og/eller utsprengt tunnel fra sør for Lutsivatnet til Stølaheia av hensyn til de store regionale verdiene for friluftsliv, naturmangfold, kulturminner og landskap. Hvis det allikevel bygges ny vei og kraftledning ut til Sandvigå, ber turistforeningen om at det også planlegges en parkeringsløsning.

Turistforeningen forventer videre at anledningen benyttes til å rive flest mulig av de parallelle ledningene, spesielt av hensyn til de nasjonale og internasjonale verneverdiene i Lysefjorden. De krever derfor at Lysebotn-Tronsholen 3 også rives, fordi forsyningskapasiteten til Nord-Jæren blir ivaretatt med den nye 420 kV-ledningen. Spesielt framhever de behovet for å rydde opp i Daladalen, som i dag har mange kraftledninger og terrenginngrep. Løypen Lysefjorden rundt går gjennom dalen.

Videre ber turistforeningen om at alle riggplasser fortrinnsvis plasseres ved eksisterende veier, at inngrepene minimaliseres og at naturtilstanden gjenopprettes etter anleggsperiodens avslutning. Foreslått riggplass ved Kringlevatn framstår som et unødvendig inngrep i et særpreget morenelandskap med sammenhengende forekomst av røsslyng, og behovet må kunne dekkes ved omsøkt riggplass ved Endrane, ca. 1000 meter fra riggplassen ved Kringlevatn. NVE bør pålegges Lyse Sentralnett å bygge anleggsveier med tanke på turgåere. De bør være så smale som mulig og ha en best mulig terrengtilpasning uten store skjæringer.

Lyse Sentralnett viser til kommentarer til ELRISKs uttalelse hva gjelder alternativ 6, og til kommentarer til uttalelsen fra Fylkesmannen i Rogaland vedrørende alternative kryssinger av Lutsivassdraget. De er åpne for å vurdere alternative traseer nær Lifjell og kamufleringstiltak i dette området. Lyse Sentralnett sier de er kjent med at BKK Nett har utredet og fått tillatelse til å bygge enklere muffeanlegg enn det som er beskrevet i denne konsesjonssøknaden. De mener det er naturlig å vurdere dette nærmere både teknisk og sikkerhetsmessig. Det vises til konsesjonssøknadens kapittel 4.9 angående mulighetene for framtidig riving og omstrukturering av eksisterende regionalnett.

På strekningen mellom Mulen og Stora Hedlavatnet mener Lyse Sentralnett at de har søkt om den beste løsningen. Hovedbegrunnelsen for opprusting og forlengelse av eksisterende vei er bedre tilrettelegging for helikoptertransport inn i heiområdet. Riggplass på hver side av spenningsførende ledning vil gjøre anleggsarbeidet mindre avhengig av vær- og vindforhold. Å flytte riggplassen til et høyere punkt i terrenget innebærer og spart tid og kostnader med helikopterløft. I utgangspunktet legges det opp til å tilbakeføre rigg- og anleggsområder til opprinnelig tilstand. Anleggsveiene ønsker Lyse Sentralnett å overlevere til grunneier etter byggefasen, men vil ha behov for bruksrett i driftsfasen. Noe transport i traseen mellom mastepunktene vil det trolig bli, og denne reguleres gjennom miljø-, transport- og anleggsplanen som skal godkjennes av NVE. Ved behov vil det bli stilt krav om istandsetting og revegeringen i denne planen.

Fiskarlaget Vest (12. juli 2013) opplyser at de har videresendt saken til Stavanger og Omegn Fiskarlag. De bemerker at områdene som brukes til fiskeri er under press fra ulike hold og at det er det samlede omfanget av prosjekter som tar bit for bit fra fiskeriinteressene. Fiskarlaget ser positivt på at det meste av traseen planlegges som luftledning. Der kabelen skal krysse Gandsfjorden er det registrert trålfelt, som vises på kart vedlagt uttalelsen. Trålfelt er naturgitte plasser som ikke kan flyttes. Fiskarlaget er derfor imot omsøkt trasé og mener at sjøkabelen må ligge helt inntil eksisterende kabel over fjorden.

Lyse Sentralnett opplyser at kryssingen av Gandsfjorden er planlagt ut fra havbunntopografiske forhold, og det er ikke mulig å legge kabelen helt parallelt med eksisterende kabel. Det skal legges tre kabelsett, dvs. 9 ledere med avstand mellom, slik at den vil beslaglegge betydelig større areal enn eksisterende sjøkabel. Kablene vil beskyttes ved nedspyling eller nedgraving der sjøbunnen egner seg for dette, blant annet i trålfelt. Tråling vil etterpå kunne gjennomføres som før.

Lysefjorden Utvikling AS (25. juli 2013) er eid av kommuner, fylkeskommune og organisasjoner med interesse for å utvikle Lysefjordområdet. De mener Lyse Sentralnetts forslag om skulpturmast på utvalgte steder er en god idé som bør utredes nærmere. En slik synliggjøring av Lysefjordens lange historie med produksjon av ren, fornybar energi og regionens utvikling som følge av dette, kan gi fjorden en ny turistattraksjon, mener Lysefjorden Utvikling.

Lyse Sentralnett sier det er forskjell på skulpturmast og designmast, der skulpturmast er enkeltstående kunstnerisk utformede mast, men designmast er mer ordinære, men stedstilpassede mast. Det er vurdert bruk av skulpturmast, men det er ikke i utgangspunktet søkt om det. En teknisk vurdering konkludere med at slike mast trolig vil kunne la seg realisere, men det kreves ytterligere studier som foreløpig ikke er igangsatt.

Norges Fiskarlag (14. august 2013) viser til Fiskarlaget Vests uttalelse og understreker at det også burde velges luftspenn ved kryssing av Gandsfjorden, noe som ikke er vurdert i søknaden. Videre er de enig med Fiskarlaget Vest i at ny sjøkabel må legges helt inntil eksisterende for å redusere ulempene ved utnyttelse av rekefeltet i området.

Lyse Sentralnett viser til sine kommentarer til Fiskarlaget Vests uttalelse. De mener for øvrig det ikke er realistisk å vurdere kryssing av Gandsfjorden i luftspenn.

Havforskningsinstituttet (20. august 2013) uttaler seg kun om de strekningene der sjøkabel er aktuelt, dvs. ved kryssingen av Gandsfjorden med ni plastisolerte kabler over en strekning på 2,1 km. Etter legging vil kablen spyles eller graves ned, og det berørte beltet vil kunne bli inntil 200-250 meter bredt. Grusdumping vil også kunne bli nødvendig for å jevne ut bunnet eller beskytte kablene.

Bunnhabitat som er spesielt sårbare for slike inngrep er korallrev/-skog, sjøfjærbunn, muslingbanker og ålegrassamfunn, som vil kunne skades dirket av kablen eller leggesprosessen. Nedspyling vil kunne føre til at sediment virvles opp og slammer ned bunnlevende organismer rundt kablene, noe som spesielt gjelder filtrerende organismer og ålegras. Flere arter fisk, deriblant sild, gyter eggene sine på bunnen. Både egg og tidlige larvestadier vil kunne skades av sedimenttildekning. Sild er også avhengig av et spesielt bunnsstrat for å gyte, vanligvis fra grov grus til stein. Konsekvensutredningen viser at det ligger to gyteområder for sild nær kabeltraseen.

Havforskningsinstituttet savner en fullstendig kartlegging av sårbare organismer og naturtyper i kabeltraseen og influensområdet og anbefaler at dette gjøres i forkant av kabelutleggingen. Traseen må eventuelt justeres slik at den ikke kommer i konflikt med sårbare og hensynskrevende organismer og bunnhabitater. Et overvåkningsprogram for å fange opp eventuelle effekter på de biologiske samfunnene langs sjøkabeltraseen og influensområdet bør også etableres, avslutter Havforskningsinstituttet.

Lyse Sentralnett sier at traseen i Gandsfjorden går gjennom et område avsatt til sjøkabelkorridor i fylkesdelplan for kystsonen, og området har som følge av sin beliggenhet en relativt høy samlet miljøbelastning. Det vises til uttalelsen fra Fiskarlaget Vest, der det framgår at det foregår reketraling i store deler av sjøkabelkorridoren. Potensialet for funn av spesielt sårbare arter vurderes derfor som begrenset. I forbindelse med videre prosjektering vil det gjennomføres mer detaljert sjøbunnskartlegging, og tilstedeværelse av eventuelle sårbare marine forekomster og mulighetene for trasétilpasninger vil vurderes i den sammenheng. *Lyse Sentralnett* mener omfanget av tiltaket ikke tilsier at det er behov for etablering av et eget overvåkningsprogram for å fange opp eventuelle effekter i driftsfasen.

Forsvarsbygg (19. august 2013) ønsker primært at den nye kraftledningen legges slik at den ikke behøver å krysse Lysefjorden og Høgsfjorden, slik at faren som eksisterende fjordspenn utgjør fjernes. Siden eksisterende ledninger med fjordkryssinger ble bygd, har helikoptertrafikken i fjordene økt, og det foregår ofte rednings- og ambulanseoppdrag inn i området. Å fly under et luftspenn i dårlig vær er en risiko som man nødvendig vil ta, blant annet på grunn av mulighetene for at spennet er under vedlikehold og henger ned og danner et hinder rett over bakken/vannet. Luftspennene over Lysefjorden og Høgsfjorden utgjør derfor permanente trusler mot alle lavtflygende luftfartøy. Forsvarsbygg anbefaler derfor at et av de vurderte alternativene 1.0, 2.0 eller 3.0 gis konsesjon, eller at en ny trasé på sørsiden av Lysefjorden, fra Lysebotn og sør for Kjerag mot Frafjord og videre sør og vest for Frafjorden og Høgsfjorden til Stølaheia, utredes. Også andre luftspenn over Lysefjorden og Høgsfjorden må fjernes så snart som mulig for å trygge utrykningstrafikken for helikopter.

For at kraftledningen skal være mest mulig synlig for lavtflygende fly/helikoptre under dårlige siktforhold bør de ikke krysse daler, elver og vann mer enn nødvendig, og det bør av den grunn heller ikke pålegges kamufleringstiltak på kraftledninger. Kraftledningen må merkes i henhold forskrift om merking av luftfartshinder. Forsvarsbygg påpeker at kraftledninger og master med høyde på 15 meter eller mer over bakken/vannet, skal rapporteres iht. forskrift om rapportering og registrering av luftfartshinder (BSL E 2-1). NVE bes om å sette som betingelse for konsesjon at angivelse av

luftfartshinderets nøyaktige koordinater og knekkpunkter innrapporteres til Nasjonalt register over luftfartshinder ved Statens kartverk, i tillegg til de obligatoriske opplysningene, og samtidig gjøres gjeldende for eksisterende kraftledninger som eies av konsesjonssøker.

Lyse Sentralnett påpeker at Lysefjorden og Høgsfjorden i dag krysses av hhv. to og tre luftspenn, og situasjonen blir ikke vesentlig endret med den nye ledningen. Det vises til konsesjonssøknadens kapittel 4.9 angående fjerning av eksisterende luftspenn og omstrukturering nettet i området. Lyse Sentralnett har ikke søkt spesifikt om kamuflering eller liner for denne ledningen, og de anbefaler at innspill fra Forsvarsbygg inngår som en del av totalvurderingen som gjøres av konsesjonsmyndigheten. En ny forbindelse vil meldes og merkes i henhold til gjeldende regelverk, og det vil opprettes dialog med luftfartsmyndighetene om dette.

Naturvernforbundet i Rogaland (1. september 2013) sier de to omsøkte traseene i Sandnes kommune har et svært høyt konfliktnivå og ikke kan aksepteres. De går gjennom det varige vernede Ims-Lutsivassdraget, som samtidig er klassifisert som verdifullt natur- og kulturlandskap med nasjonale verdier. Lifjell er regionens bymark og et av de viktigste utfartsområdene for en befolkning på 250 000. De savner en grundigere vurdering av alternative løsninger til kryssing av Gandsfjorden, og mener at Lyse Sentralnett må pålegges å utrede et alternativ 6, der eksisterende traseer følges helt til Stokkeland og derfra føres videre til Stølaheia. Lokale og regionale myndigheter må involveres i planlegging og utredning av alternativer.

Dersom alternative løsninger ikke lar seg gjennomføre, anbefaler Naturvernforbundet at trasé 5.0 velges med følgende krav til endringer: Strekningen Klubben-Sandvigå må bygges som kabel i vann/jord/tunnel for å spare verdien for friluftsliv, naturmangfold, kulturminner og landskap. De mener regionens befolkning har betalingsvilje for å unngå inngrep i dette området.

Naturvernforbundet mener å ha forstått at 132 kV-ledningen Lysebotn-Tronsholen 3 nærmer seg sin tekniske og økonomiske levetid og beholdes for å transportere vann- og vindkraft i Lysefjordområdet. Lysefjorden har nasjonale og internasjonale verneverdier, og Naturvernforbundet mener ethvert nytt inngrep i disse naturområdene må unngås, og at eksisterende inngrep som kan fjernes, må fjernes.

På strekningen Mulen til Stora Hedlavatnet mener Naturvernforbundet at den nye ledningen bør gå parallelt med den gjenværende 132 kV-ledningen, for å unngå at traseen går parallelt med Lysefjorden på en lengre strekning og for å spare det vakre og særpregete myr og bekkelandskapet ved Endrane. Synligheten fra Preikestolen blir beskjedne, mener Naturvernforbundet.

Videre mener Naturvernforbundet at alle riggplasser i utgangspunktet må knyttes opp til eksisterende veier, at inngrepene minimaliseres og at terrenget tilbakeføres til naturtilstanden etter anleggsperioden. De mener at bygging av ny vei til riggplass ved Kringlevatn framstår som unødvendig i et særpreget morenelandskap med sammenhengende forekomst av røsslyng. Behovet må kunne dekkes med riggplassen ved Endrane, da det kun er 1000 meters avstand mellom riggplassene.

Lyse Sentralnett viser til sin kommentar til ELRISKs uttalelse hva gjelder alternativ 6 og til kommentaren til Fylkesmannen i Rogalands uttalelse for løsninger for kryssing av Lutsivassdraget. De er for øvrig åpne for å vurdere alternative traseer nær Lifjell og kamufleringstiltak i dette området. For vurdering av muligheter for riving og omstrukturering av eksisterende regionalnett vises til konsesjonssøknadens kapittel 4.9.

Lyse Sentralnett mener det de har søkt om konsesjon for totalt sett gir den beste løsninger for området mellom Mulen og Stora Hedlavatnet, både trasé og anleggsmetode. Den foreslåtte traséjusteringen vil bli mer synlig både fra Songesand, Helmikstøl, Preikestolen og fra fjorden. Andre høringsinstanser har bedt om at det vurderes kamuflerende tiltak i dette området. Hovedbegrunnelsen for opprusting og

forlengelse av eksisterende vei er nettopp å tilrettelegge for helikoptertrafikk inn i heiområdet. Ved å etablere riggplasser på hver side av en spenningsførende ledning vil en være mindre avhengig av vær- og vindforhold. Samtidig vil løsningen med å flytte riggplassen til et høyere punkt spare mange høydemeter, og dermed spare tid og kostnader knyttet til helikopterløft.

B1.4 Lokale lag og foreninger, bedrifter, grunneiere, rettighetshaver og privatpersoner

Forsand

Forsand Sandkompani AS (16. august 2013) sier de har startet arbeidet med konsekvensutredning for masseuttak i området nord for fylkesveien og Rettedal. Dette området er av NGU og Regionalplan for byggeråstoff betegnet som byggeråstoff av nasjonal viktighet. De ber derfor om at mastene mellom Rettedal og Uburen legges inntil/opp i fjellsiden mot øst, slik at massene på de to toppene sør for fylkesveien kan tas ut. I tillegg vil det bli mer dyrket mark og et mer helhetlig område visuelt. På det flate området nord for fylkesveien mot Rettedal vil det i framtiden kunne gjøres nytte av mer av ressursen, dersom mastene ikke blir stående der de står i dag.

Lyse Sentralnett viser til kommentar til Ingeir Fossans uttalelse.

Helge Fossmark (13. juni 2013) er grunneier av gnr./bnr. 29/6 og 8 i Forsand og har en hytte på Holtestølen/Husmannstølen nordøst for Store Hedlesvatn, som ble oppført på 1930-tallet. Han mener å ha fått opplyst at hytten vil bli liggende fire meter fra ledningens senterlinje. Fossmark forutsetter at han kommer til enighet med Lyse Sentralnett om flytting eller erstatning, men mener den blir vanskelig å flytte på.

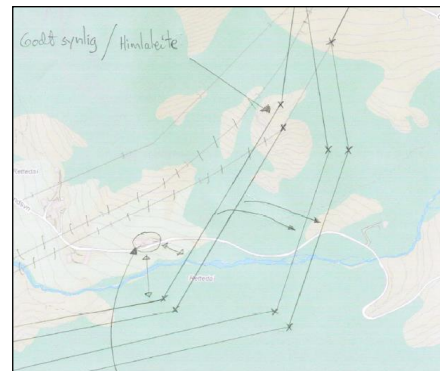
Lyse Sentralnett sier at det som påpekes i uttalelsen vil ivaretas gjennom grunneierforhandlingene

Knut Sigvald Oaland (9. juli 2013) har en landbrukseiendom på Rettedal, der Lyse Sentralnett har planer om å justere traseen. Han opplyser at han har «løpestreng» for å frakte ved ned fra lia, og sier at denne må erstattes med skogsvei. Det kreves at en eventuell rørgate til et mikrokraftverk som han har fått konsesjon til legges i skogsveien. Videre sier han at han vil kreve årlig leie for rettighetene til traseen, på samme måte som rettigheter til å oppføre vindkraftverk kompenseres. Da ledningen vil gå i grønne omgivelser, mener han at den må kamufleres. I tillegg ønsker han mer informasjon om hvilke konsekvenser elektromagnetiske felt vil få på Rettedal.

Lyse Sentralnett sier spørsmål angående løpestreng, kompensasjon og lokalisering av rørgate for minikraftverk vil ivaretas gjennom grunneierforhandlingene. De er positiv til å vurdere effekten av kamufleringstiltak i den nordvendte lisen på Rettedal. Traseen vil passere ca. 120 meter fra nærmeste bolighus i dette området, og en årlig middelbelastning innebærer at det gjennomsnittlige magnetfeltet over året vil være mindre enn 0.3 μ T ved nærmeste bolig.

Olav J. Rettedal (31. juli 2013) viser til et kart han har vedlagt sin uttalelse som viser hvor hans bolighus ligger. Han frykter kreftfaren som følge av eksponering for elektromagnetiske felt og foreslår at ledningene flyttes mot øst og sør, som han har vist på kartet. Da vil de også ligge lenger unna annen bebyggelse på Rettedal og bli mindre synlige i landskapet. Han ønsker også at kraftledningen males og/eller mattes gjennom skogen i Rettedal, på strekningen fra Oanes til Uburen.

Lyse Sentralnett opplyser at planlagte trasé gir en mast øst/nordøst for eksisterende boliger, hvor det allerede er gjort tilpasninger for å flytte ny og eksisterende ledning bort fra boliger på Rettedal. Å flytte den aktuelle

masten og traseen mot øst krever også flytting av eksisterende ledning og er teknisk mulig. På sørsiden av boligene mener Lyse Sentralnett at å flytte traseen lenger sør vil øke synligheten fra store områder og gi tekniske utfordringer med master i bratt terreng. Beregnet magnetfelt ved nærmeste bolig vil være under $0,4 \mu\text{T}$, i motsetning til om lag $1,6 \mu\text{T}$ i dag. Lyse Sentralnett er positiv til å vurdere effekten av kamufleringstiltak i den nordvendte lisen på Rettedal.

Ivan Fossan (13. august 2013) er eier av gnr./bnr. 41/41 og ønsker at de to mastene som står på hans eiendom blir flyttet bort fra dyrket mark og lenger opp i lia.

Lyse Sentralnett mener Fossans forslag isolert sett gir en dårligere og dyrere løsning, pga. behov for kraftigere vinkelmaster. Det vises for øvrig til kommentarene til Ingeir Fossans uttalelse, der de beskriver en løsning som vil ivareta de samme hensynene.

Ole Martin Thu og Oddgeir Fossmark (18. august 2013) er grunneiere i Forsand og ønsker at mastene kamufleres fra Skårene, inn Griggelidalen, over Storemyr og til Viemyr, som er et mye brukt turområde. Dette vil redusere visuelle virkninger for turgåere, grunneiere og fra Preikestolen på den andre siden av fjorden. De ønsker også at anleggsveier blir permanente, slik at grunneiere kan bruke dem i etterkant til landbruks- og annen næringsdrift. En bom bør settes ved Skrøyla for å hindre alminnelig motorisert ferdsel.

Lyse Sentralnett sier at kamuflering av master og liner kan gi god virkning, spesielt i barskog, mens standard grågalvaniserte master normalt gir minst visuelle virkninger i områder uten trevegetasjon. De er positive til å se nærmere på effekten av kamufleringseffekten på strekningen fra fjordspennmastene ved Mulen og til enden av Griggelia. Andre hensyn er imidlertid risiko for fuglekollisjoner og for luftfart.

Rigg- og anleggsområder skal i utgangspunktet tilbakeføres, men det kan inngås avtale om at de skal bestå dersom grunneier ønsker det og innhenter nødvendige tillatelser. Anleggsveiene ønsker Lyse Sentralnett å overlevere til grunneier, men med avtale om bruksrett i driftsfasen. De har ingen innvendinger til om grunneier ønsker bom for å unngå/ redusere motorisert ferdsel.

Ingeir Fossan v/Advokatfirmaet Legal (19. august 2013) mener at alternativ 1.0 bør velges av hensyn til landbruksdrift og natur. Hvis det ikke skjer, ber han om at de to mastene som står på hans eiendom i området Rettedal/Uburen flyttes inntil toppen av fjellsiden mot øst, slik at sandressursene i området kan utnyttes.

Lyse Sentralnett sier den foreslått løsningen er teknisk mulig, men for å bli god må også Lysebotn–Tronsholen 3 flyttes på samme strekning. Traseen vil bli litt lengre, med flere vinkelmaster og behov for økt skogrydding både i anleggs- og driftsfasen, noe som vil øke kostnadene. Fordelene vil være frigjøring av areal til eksisterende og eventuelt framtidig sanduttak i området og å flytte en mast på Lysebotn–Tronsholen 3 ut av et registrert kulturminne.

Svein Oaland (19. august 2013) eier gnr./bnr. 34/3 og vil få ledningen over eiendommen. Han er glad for at han tidligere innspill om å flytte ledningen mot nordvest er imøtekommet og ønsker at 132 kV-ledningen som skal gå parallelt med den nye ledningen også flyttes inntil den nye. Oaland vil da få fjernet til sammen sju master på kulturbeite, hvor han har planer om å dyrke 50-70 daa. Han mener det også blir penere å legge ledningene inntil hverandre.

Lyse Sentralnett opplyser at kraftledningen Lysebotn–Tronsholen 3 tilhører Lyse Elnett, og de har ikke behov for å flytte denne i dette prosjektet eller planer om å rive den på kort sikt. Dersom traseen til den nye ledningen flyttes, lar det seg sannsynligvis gjennomføre å flytte eksisterende ledning.

Lars og Møyfrid Johanne Overøye v/Sekse & Co. Advokatfirma (20. august 2013) foreslår en justering av traseen som vist med rødt på kartet, slik at ledningen vil gå parallelt med eksisterende ledningstrasé på større deler av strekningen og inngrepet reduseres på visuelt og arealmessig.

De ønsker videre at det ikke etableres eller opprustes anleggsveier på Fossmark, fordi det vil gi sår i naturen og forstyrre vilt og dyreliv. Helikopter eller eksisterende kjørevei til Storehølen bør benyttes. Vei lenger innover heia ønsker de heller ikke.

Av hensyn til synligheten fra Preikestolen bør forslaget til traséjustering etterkommes og minst mulig vei etableres, mener Overøye.

Lyse Sentralnett mener at traseen de har søkt om er den beste for området. Justeringen som foreslås vil kunne bli mer synlig fra Preikestolen og fjordområdet. Avbøtende tiltak, som matting av liner og master bør vurderes for å redusere visuelle virkninger.

Lyse Sameie v/Kjell J. Lyse (17. februar 2013) foreslår i forbindelse med en uttalelse til detaljplan om opprustning av Lysebotn kraftverk at traseen legges ned i dalen i likhet med eksisterende ledning ved Tjødnaustøl, videre ut Moltedalen til Fylgjesdal. Dette begrunner han med at ledningen slik den er planlagt vil gi master som blir synlige fra dalen og store områder i silhuett over Store Ramnafjell.

Sandnes

ELRISK (5. september 2013) mener at delstrekningene av ledningen som går i nye traseer fra eksisterende 132 kV til Gandsfjorden har så store negative virkninger at de ber om utredning av en alternativ trasé som går til Stokkeland transformatorstasjon. Fra Stokkeland/Bærheim kan den ene av dagens 300 kV-ledninger oppgraderes til 420 kV og kables, slik at den gjøres uavhengig av den parallelle 300 kV-ledningen som i dag henger i samme masterekke. Jordkabelen bør fortrinnsvis legges i eksisterende luftledningstrasé, samtidig som det tilrettelegges for framtidig oppgradering og kabling av resterende 300 kV ledning til 420 kV. Tiltak i Bærheim og Stokkeland transformatorstasjoner må eventuelt gjennomføres for å sikre akseptabel pålitelighet. Når eksisterende 300 kV-ledninger mellom Bærheim/Stokkeland og Stølaheia er oppgradert til 420 kV og gjort uavhengige av hverandre vil n-1-kriteriet være oppfylt i Stølaheia, mener ELRISK. Samtidig vil det være tilrettelagt for framtidig Boknafjordforbindelse og andre uttak i Stølaheia.

ELRISK reagerer på at oppgradering av ledningene mellom Stokkeland og Stølaheia ikke presenteres som en del av det omsøkte prosjektet, da det er en forutsetning for å oppnå et av formålene med den nye ledningen. Mulighetene for ytterligere optimalisering av sentralnettet i regionen som følge av oppgradering av 300 kV-ledningene fra Tonstad til Sira må også beskrives, mener de. ELRISK mener for øvrig at det finnes andre løsninger som kan sikre forsyningssikkerheten til Stavanger, for eksempel en regionalnettsledning av mindre dimensjon.

De ber også om at det utredes kabling på strekningene i ny trasé mot Gandsfjorden, og mest mulig gjenbruk av eksisterende 132 kV trasé. Andre krav om tilleggsutredninger og kommentarer er:

- Full teknisk og økonomisk vurdering av alle utredede og vurderte alternativer i henhold til utredningsprogrammets forventninger og NVEs krav til konsesjonssøknader. Dersom

kostnadsdifferansen mellom sjøkabelalternativet mellom Forsand og Mariero og luftledningsalternativene etter nærmere analyser reduseres, forventer ELRISK at sjøkabelalternativet igjen blir aktuelt å vurdere.

- Tydeligere visualisering av mastene i nærheten av kjente turstier, boliger og hytter, fra representative standpunkter for lokalbefolkningen. Av hensyn til landskapet bør det iverksettes avbøtende tiltak.
- Ytterligere utredning av konsekvenser for naturmangfold i tråd med intensjonen i utredningsprogrammet og naturmangfoldlovens føre-var-paragraf. ELRISK viser sentrale føringer, fylkesdelplanen og til Sandnes kommunes miljøplan som sier: *"Tiltak eller inngrep som kan være til skade for viktige / svært viktige områder for det biologiske mangfoldet i Sandnes kan ikke tillates uten at tungtveiende samfunnsmessige grunner tilsier det."* De mener den regionale grønnstrukturen i Sandnes har mange kvaliteter, som små uberørte områder, funksjonsområder for rødlistearter, kontinuitetsområder med gode vilkår for spesialiserte arter, spesielt artsrike naturtyper og områder med viktige biologiske funksjoner. Kraftledningen vil berøre store områder med rikt naturmangfold og være spesielt negativ der den planlegges i helt ny trasé.

ELRISK kan ikke se at Miljødirektoratets anbefalte håndbøker er benyttet i utredningsarbeidet. Konsekvensutredningen har feil og mangler og gir ikke et riktig bilde av konsekvensene for naturmangfoldet av ny trasé i Sandnes. Viktige forekomster av naturtyper, vegetasjon, fugl og vilt mangler, verdsetningen er for lav og konsekvensene underestimeres. Det er ikke samsvar mellom verddivurderingen i konsekvensutredningen av enkelte vegetasjonsområder, som Bjellandskogen, og offentlige registreringer. ELRISK nevner hubro, småsalamander og viktige amfibieforekomster på Veraland som arter som kan bli mer eller mindre berørt av tiltaket. Viktige fugletrekk på Ims og mellom Lutsi og Frøylandsvatnet er også utelatt i beskrivelsene. Potensialet for viktige funn av nye rødlistearter er heller ikke vurdert, framholder ELRISK. Videre må det vurderes om tiltaket kan gi grunnlag for å endre statusen til prioriterte områder for naturmangfold. Tiltakets berøring med hensynssonene til berørte vassdrag må utredes for anleggs-, drifts- og vedlikeholdsfasen, jf. Sandnes kommunes miljøplan. Samlet belastning etter naturmangfoldloven § 10 er ikke tilstrekkelig utredet, mener ELRISK, og etterlyser kartlegging og økosystemvinkling på vurderingene. Generelt er ELRISK uenig i konsekvensutredningens verddivurderinger og konsekvensbeskrivelser av tiltaket for naturmangfold og peker på en rekke eksempler der de vurderer at konsekvensene er mer negative:

- Ytterligere utredning på temaet friluftsliv for å oppfylle intensjonene i utredningsprogrammet Friluftslivsområdene som berøres av traseene har svært stor verdi, mener ELRISK. De er tilrettelagt og mye brukt av en stor befolkning og er rike på kunnskapsverdier, opplevelseskvaliteter, naturmangfold, symbolverdier og funksjoner som mosjon, rekreasjon, undervisning, opplevelse av natur, jakt, fiske og sanking av bær/sopp. Ivaretagelse av friluftressursene er en prioritert oppgave for Sandnes kommune, og ELRISK mener konsekvensene av tiltaket for friluftslivet vil være negative for hele regionen. Konsekvensutredningens verdsetting er for overordnet og gir ikke et riktig bilde av konsekvensene for friluftslivet. ELRISK krever en mer detaljert beskrivelse av dagens bruk, og hvordan bruken påvirkes direkte og indirekte. Alternative friluftsområder er ikke beskrevet i utredningen. Kartet med friluftsområder og løyper viser ikke at traseen vil gå gjennom en stor prosentandel av det tilrettelagte friluftslivet. Friluftsutøverne må kontaktes for å få tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag.
- Kartlegge konsekvenser og vurdere avbøtende tiltak for kulturminner og kulturmiljø

På Hommeland og Gjesteland forventer ELRISK en avklaring av konteksten til kulturminnene, og at det sikres at de ikke skjemmes eller blir negativt påvirket. Ims er ikke definert som viktig kulturlandskap i konsekvensutredningen, og ELRISK nevner funn fra steinalderen som ikke er omtalt. Også på Horve savner ELRISK omtale av kulturminnefunn. Ved Litle Auglend og Bratthetland påpeker ELRISK at kulturminnefunnene spenner over en stor tidsperiode. Bygdeborg på Storberget har nasjonal verdi, og området rundt Grindavatnet har spor fra nær historie med okkupasjon og krig. Også på Hovland og Mæland har kulturminnene stor verdi med variasjon og tidsdybde og er en del av det viktige kulturlandskapet Hogstad i kommuneplanen. Begge traseene berører dette kulturlandskapet. I Grønvik på Riska er det gjort en rekke funn fra yngre og eldre steinalder, som tilsier at dette har vært en steinalderboplass og kanskje det første stedet hvor Riskabuen bosatte seg. Verdien på funnene vurderes generelt av ELRISK som høyere og konsekvensene mer negative enn det konsekvensutredningen gjør for kulturminner og kulturmiljø. ELRISK mener også at det er stort potensial for funn av ukjente kulturminner i områdene.

- Grundigere utredning av konsekvenser for landbruket
ELRISK oppfordrer til dialog med landbruksorganisasjonene. Båndlegging av areal kan gi vanskeligheter med oppføring av nybygg i forbindelse med generasjonsskifte og omstillinger. Jordbruksområdene er blant kjerneområdene for jordbruk på Nord-Jæren, som er sårbare for driftsbegrensninger. En beskrivelse av konsekvenser av driftsforstyrrelser i anleggs- og driftfasene etterlyses, og en vurdering av konsekvenser for annen kommersiell utnyttelse av arealene/gårdsbrukene.
- Beskrivelse av forholdet mellom tiltaket og private planer
ELRISK nevner at tiltaket vil komme i direkte konflikt med detaljerte planer innenfor landbruk på Riska.
- Konsekvenser av elektromagnetiske felt for maksimal utnyttelse av ledningens kapasitet i lys av forsvarlighetsprinsippet

Lyse Sentralnett sier at et viktig prinsipp for den nye forbindelsen til Stølaheia er at den skal plasseres i en uavhengig føringsvei. Foreslåtte trasé 6 vil vanskeliggjøre oppgradering av eksisterende 300 kV nett og få en omforent løsning med Stavanger kommune for strekningen Madla–Revheim, der det samarbeides om å kable eksisterende luftledning. Omfattende kabling vil gi vesentlig kostnadsøkning og kreve flere reaktorer/kompenseringsanlegg som øker kompleksiteten i prosjektet og medfører økt arealbeslag og økt støy i bebygde områder.

En ny sentralnettforbindelse til Stølaheia er den eneste løsningen som gir en fullverdig ringforbindelse og er den mest robuste løsningen på forsyningssituasjonen i regionen. Kun to forbindelser i samme korridor fra Stokkeland via Bærheim til Stølaheia vil ikke bidra til tilstrekkelig styrking av forsyningssikkerheten, slik at det må eventuelt finnes plass til en tredje forbindelse i samme korridor, slik som ELRISK skisserer.

Lyse Sentralnett avventer eventuelle krav fra NVE angående behov for utredninger, men påpeker at forholdet til kulturminner vil ivaretas i samarbeid med Rogaland fylkeskommunes seksjon for kulturarv.

Øvre Li hytteforening (15. juni 2013) sier at Lifjellet fremstår som et tilnærmet høyfjellsområde nesten midt i byen, og fjellet er et opprinnelig urfjell som er i daglig bruk hele året. De mener det ikke kan bygges luftledning på fjellet, og det eneste alternativet de kan akseptere

er at ledningen legges som kabel i tunnel gjennom fjellet som vist på kart de har vedlagt uttalelsen.

Lyse Sentralnett viser til sine kommentarer til uttalelsene fra Endre Skjørestad og Lars Hallgren m.fl.

Lars Hallgren på vegne av 10 grunneiere i Øvre Li v/ (19. august 2013) sier de ikke finner at søknaden i tilstrekkelig grad begrunner eller dokumenterer hvorfor traseen er flyttet fra sør for Høgafjellet i opprinnelige planer til nord for Høgafjellet i konsesjonssøknaden. Grunneierne mener den nye traseen i den bratte fjellsiden vil gi store visuelle ulemper for fritidseiendommene øverst på Li. Mastene vil stå i silhuett mot himmelen og kaste lange skygger store deler av året. Illustrasjoner fra Lyse Sentralnetts datamodell er vedlagt som dokumentasjon. Eiendommene har uteområder mot syd, og mastene vil ha stor betydning for kvaliteten på disse. Videre er grunneierne bekymret for at ryddebeltet vil gi store sår i vegetasjonen, og for at ledningen vil ligge så nær bebyggelsen av magnetfeltene vil overskride det som er anbefalt. Ulempene mener de vil gi kraftig verdiforringelse for eiendommene, og de varsler at de i så fall vil kreve erstatning for verditapet.

Når det gjelder fjernvirkning mener de at den nye traseen vil stå i silhuett når den betraktes fra nedre Li, noe datamodellen også viser. Tidligere foreslått trasé ville for det meste ha ligget skjult bak fjellet. Fra Hommersåk vil begge traseene være synlige, mener de. I valget mellom traseer bør konsekvensene for folk på Li og i nærområdet til ledningen tillegges større vekt enn synligheten fra Hommersåk, Usken eller Stavanger.

Grunneierne i Øvre Li mener at konsekvensene av en kraftledning over Lifjell er store, uansett trasévalg, og bør unngås. Det er allerede gjort flere inngrep i dette mye brukte turområdet. Kraftledningen vil krysse flere turløyper og påvirke friluftsjentressene i stor grad. Hvis det allikevel må legges en luftledning over Lifjell, mener de den bør ligge sør for Høgafjell. De foreslår dessuten to alternativer på Li:

1. En kombinasjon av den gamle og nye traseen, som de mener vil skåne bebyggelsen på Li og som derfor bør utredes. (Gul strek på kartet)
2. Legge ledningen i tunnel gjennom fjellet, og de ber om at dette også utredes. Dette vil skåne det viktige utfarts- og naturområdet på Lifjell og redusere synligheten for store deler av Stavanger og Sandnes (Oransje strek på kartet)

Lyse Sentralnett sier de har vurdert flere traseer fra Dalevann til Gandsfjorden, og la i forslaget til utredningsprogram en trasé lenger sør for hytteområdene på Li. Denne ble senere trukket nærmere bebyggelsen på Li av hensyn til friluftslivsområdene fra Lifjell og sørover. De er åpne for å se nærmere på alternative traseer på strekningen.

Normisjon region Rogaland (19. august 2013) eier gnr./bnr. 85/6 og 85/5 og er berørt av trasé 4.1, og de motsetter seg traseen over eiendommen eller i nærheten av denne. Eiendommen ligger i et viktig friluftslivs- og rekreasjonsområde, og Normisjon driver leirstedet Horve Ungdomssenter på eiendommen. Ungdomssenteret bruker hele eiendommen og naboer til aktivt friluftsliv og leirskole for ca. 3000 barn og unge hvert år, og det brukes ellers av forskjellig lag og foreninger året gjennom. Kraftledningen vil ødelegge turstier og miljøplasser og gi frykt for helsefare fra elektromagnetiske felt.

Lyse Sentralnett stiller seg positiv til å vurdere en traséjustering lenger bort fra leirskolen på Horve, men sier det kan bli krevende på grunn av eksisterende bebyggelse og nærheten til Lutsivassdraget.

Bodil Skjørestad (3. juli 2013) ber om at trasé 5.0 blir valgt framfor trasé 4.1, som vil gå ca 60 meter fra hennes hytte ifølge Lyse Sentralnett. Hun dokumenterer dette med et kart vedlagt uttalelsen.

Lyse Sentralnett legger til grunn at hensynet til boliger og fritidsboliger vil være en del av vurderingen som gjøres før det fattes vedtak i saken.

Anja Røssland Lauvås og Alf Kåre Lauvås (21. juli 2013) sier at de nettopp har kjøpt gård på Hogstad og reagerer på at traséalternativ 4.1 går rett over Hogstad og rett ved siden av deres hus. De mener at helsefaren ved å bo nær en kraftledning er ofret lite plass og oppmerksomhet i konsekvensutredningen, sammenlignet med temaer som fugl. Utredningen opplyser at det er to hus som ligger nærmere enn 100 meter fra ledningen, og de antar at det dreier seg om deres og naboens hus. De mener å ha blitt opplyst om at hus innenfor 100 meter fra ledningen vil være ubeboelige, og de spør hvordan det kan være forsvarlig å utsette deres to år gamle datter og andre barn for økt fare for leukemi.

Som et alternativ til omsøkte trasé 4.1 foreslår de at trasé 5.0 følges fram til Lutsivatnet og over vatnet som planlagt, men at den deretter legges i tunnel gjennom Skjørestad- og Lifjellet. Da spares både tur- og hytteområder og beboerne på Hogstad for luftledningen. De mener det er forskjellsbehandling når det kables i Stavanger og ikke i Sandnes. Om trasé 4.1 allikevel skulle velges, håper de at ledningen kables gjennom Hogstad, da dette gir mye lavere magnetfelt ved bebyggelsen. De kan ikke forstå at det ikke kan gjøres unntak fra den sentral kablingspolicyen i bebygde områder.

Aller helst mener de at sjøkabelalternativ 1.0 bør velges og ber om en grundig vurdering av dette, selv om det er mer kostbart. Denne kostnaden bør Lyse Sentralnett og Statnett kunne pålegges, mener de.

Lyse Sentralnett viser til konsesjonssøknadens kapittel 4.8 for begrunnelsen for hvorfor trasé 1.0 er valgt bort. Det er vanskelig å foreta traséjusteringer i dette området pga. flere bolighus. Avstanden fra den planlagte traseen til bolighuset er ca. 120 meter, noe som betyr at det gjennomsnittlige magnetfeltet ved boligen vil være lavere enn $0,4 \mu\text{T}$. Andre mastetyper og lineoppheng kan redusere magnetfeltet, men vil være synlige fra større områder. For øvrig viser Lyse Sentralnett til sine kommentarer til uttalelser fra bl.a. Fylkesmannen i Rogaland og Rune Mork Braut vedrørende traséjusteringer i området.

Rune Mork Braut (23. juli 2013) uttaler seg på vegne av eierne av gnr./bnr. 105/15 i Sandnes og mener det er synd at det ikke er mulig å legge en større del av kraftledningsnettet i sjø eller jord, av hensyn til uberørte friluftsområder. De mener at tidligere variant av trasé 5.0 var mer skånsom enn den som nå er omsøkt. Slik traseen nå foreligger, vil den krysse gårdsbruk med dyrket mark og turstier som ikke er avmerket på kart ved Sporaland/Nordland. Ved Høgås/Foreneset vil traseen være synlig fra store deler av Lutsivatnet og områdene nordvest for vatnet. På Foreneset/Klubben vil traseen og en to km lang vei gi ulemper for fastboende og hytter i et hittil uberørt område som brukes til båt/kano/kajak. En muffestasjon på Klubben vil være et stort naturinngrep som blir svært synlig. Videre sier grunneierne at de små strendene som ledningen vil krysse på Hogstad er tilrettelagt og mye brukt, og både ledning og muffestasjon vil være skjemmende og gi støy i anleggsperioden. Dersom gårdsdriften på gnr./bnr. 105/15 skal kunne videreføres, er det vanskelig å finne et nytt egnet sted for gårdsbygningene som lå her fram til ca. 1980.

Braut og de andre grunneierne foreslår en justering av trasé 5.0 mot vest, som de mener vil gi betydelig mindre ulemper for deres og andres gårdseiendommer og for friluftinteressene. Samtidig mener de at forslaget ikke vil bli vesentlig dyrere eller teknisk utfordrende. Deres forslag går ut på å gå med sjøkabelen fra sørsiden av Klubben, og at luftledningen legges i områdene på vestre del av Hogstad, som allerede har naturinngrep. En muffestasjon kan legges i et nedlagt sandtak i strandkanten på Hogstad. Videre kan luftledningen gå videre nordover i et dalsøkk forbi et komposteringsanlegg og et nedlagt grustak og videre i lia vest for gårdene på Hogstad. Ulempene kan ytterligere reduseres ved å forlenge sjøkabelen noen hundre meter mot Foreneset eller ved å legge jordkabel over gnr./bnr. 105/15 fram til nordsiden av riksvei 13. Kartene under viser ulike varianter av grunneiernes forslag.

Lyse Sentralnett mener at flere av de foreslåtte traséjusteringene som det er kommet innspill om er interessante å vurdere nærmere. Flere høringsinstanser peker på muligheten for et nytt mulig landfall på nordsiden av Lutsivatnet og luftledningstrasé lenger sør, noe som kan muliggjøre andre traseer for kryssing av Lutsivatnet. Enkelte forslag kan gi kostnadsbesparelser sammenlignet med det som er omsøkt, samtidig kan de også åpne for lengre kabel over Lutsivatnet.

Marianne Kristiansen (18. august 2013), eier av gnr./bnr. 105/125 og 126, støtter forslaget til traséjustering som er foreslått av Rune Mork Braut på vegne av gnr./bnr. 105/15 (over), fordi opprinnelig trasé 5.0 vil gi skjemmende inngrep i deres og andres hyttemiljø og for fastboende på Hogstad.

Lyse Sentralnett viser til sine kommentarer til uttalelser fra bl.a. Fylkesmannen i Rogaland og Rune Mork Braut.

Anna Marie Goosen, Ellen Nordvik og Bård Inge Thun (8. august 2013) sier de er brukere av Ims-Lutsivassdraget året rundt. Området som berøres av trasé 5.0 er et svært populært friluftsområde for hele Stavanger-/Sandnes-/Gjesdalregionen og Jæren, med 350 000–400 000 innbyggere. Landskap, friluftsliv, natur, dyreliv og kulturminner vil bli negativt påvirket av master, veier og anleggsarbeider. Opplevelsesverdien av området vil forringes, og støy fra kraftledningen vil forstyrre naturopplevelsen.

De viser til Sandnes kommunes planer, som utpeker vassdraget som et verneverdig område for friluftsliv og rekreasjon i en region med stor befolkningsøkning. Også nasjonale myndigheter vektlegger målet om at alle skal ha mulighet til utøvelse av friluftsliv i sitt nærmiljø. Omsøkte kraftledningstrasé står i kontrast til dette målet, mener Goosen, Nordvik og Thun.

Ims-Lutsivassdraget er vernet vassdrag med restriksjoner på utbygginger, tilbygg, beplantning, opparbeiding av veier og stier mv. Muffehus på Klubben og Hogstad vil dominere og oppta store arealer og redusere kvaliteten på rekreasjonsområdet pga. landskapets beskaffenhet. I tillegg kommer støy, fuglekollisjoner, sår, veier, avstengte områder og åpne ryddegater som til sammen vil redusere områdets verdi for friluftsliv, helse, landbruk, plante- og dyreliv. De håper at det blir vurdert andre traseer utenom dette området og viser til Sandnes kommunes forslag om en trasé sør for Sandnes.

Lyse Sentralnett viser til sine kommentarer til uttalelser fra bl.a. Fylkesmannen i Rogaland og Rune Mork Braut for nærmere omtale at alternative traséløsninger i området.

Janne og Arild Østbø (12. august 2013) ønsker utredet muligheten for å samle de to gjenværende 132 kV-ledningene i området Håbet/Håbafjell på en masterekke, slik at den sydlige ledningsrekken kan rives når den nye 420 kV-ledningen bygges. Det var dette beboerne ble forespeilet da de bygde hus i

området rundt årtusensskiftet. De og naboene er bekymret for elektromagnetiske felt og mener Statens strålevern opererer med andre grenser for eksponering i dag enn for ti år siden. Østbø sier at målinger utført av Lyse tilsier at de er eksponert for magnetfelt over de anbefalte grenseverdiene, i likhet med mange av boligene langs dagens ledninger.

Lyse Sentralnett opplyser at Janne og Arild Østbø ikke blir berørt av den nye kraftledningen. De tre 132 kV-ledningene som går forbi området Håbet/Håbafjell tilhører Lyse Elnett, og én av disse vil rives som følge av den nye 420 kV-ledningen. Det betyr at det vil stå igjen to 132 kV-forbindelser på hver sin masterekke. Mulighetene for framtidig og riving og omstrukturering av regionalnettet er nærmere beskrevet i konsesjonssøknadens kapittel 4.9.

Giske Nordmark (14. august 2013) er grunneier på Skjørestad og ønsker at ledningen legges i sjø eller jord selv om kostnaden er høy. Hun ber om bedre utredning av sjø- og jordkabel.

Dersom luftledning allikevel blir valgt foreslår hun to alternative traseer over Skjørestadfjellet (vist på kart), som vil redusere de visuelle ulempene for mange av innbyggerne på Riska.

Lyse Sentralnett mener den foreslåtte traséjusteringen trolig lar seg løse teknisk, med noen modifikasjoner for å rette ut traseen.

Alternativet vil imidlertid bety flere og mer synlig vinkelmaster enn opprinnelig trasé 5.0. Å trekke traseen vestover som foreslått vil også gi økte inngrep i friluftsområdene. Lyse Sentralnett har planlagt en trasé i grenseområdet mellom landbruk i øst og friluftsområder i vest, og mener at avstanden gir liten synlighet fra bebyggelsen på selve Riska.

Giske og Odd Magne Nordmark, Gladys og Olav Skjørestad og leder av Riska bondelag Sigmund Svendsen (18. august 2013) oversender et leserinnlegg som har stått på trykk i Stavanger Aftenblad, der de ber om at kraftledningen legges som kabel i sjø, jord eller tunnel. Dette begrunner de med at omsøkte luftledningstraseer vil få store konsekvenser for landskap, friluftsliv, bomiljø og helse, arealbruk og landbruk.

Reinert Hetland (14. august 2013) er hytteeier i Steinane på Hogstad og blir berørt av trasé 5.0. Området er et av de mest verdifulle friluft- og badeområdene i Sandnes, og luftledning og muffehus blir svært synlig. Dersom traseen blir valgt foreslår han en justering som reduserer de visuelle ulempene. Forslaget innebærer at traseen legges på sørsiden av Klubben, med kabel i Lutsivatnet og videre med jordkabel opp til forbrenningsanlegget på Hogstad. For øvrig mener Hetland at sjøkabel fra Lysebotn til Stavanger er det beste alternativet.

Lyse Sentralnett viser til kommentarene til uttalelsene fra bl.a. Fylkesmannen i Rogaland og Rune Mork Braut.

Richard Mitchell (18. august 2013) forstår ikke hvorfor Lyse Sentralnett har lagt traseen via Dalevann nær bebyggelsen, med en mast rett ved Dalevann, i et krysningspunkt for alle turløypene i området. Han ber om at sjøkabel bør velges av hensyn til friluftsområdet og brukerne av dette.

Lyse Sentralnett viser til kommentarer til uttalelsene fra Endre Skjørestad og Lars Hallgren m.fl. angående traseer over Lifjell og kommentarer til Arnt Magnar Stokkas uttalelse angående plassering av mast ved Dalevann.

Runar Gabrielson Bø (19. august 2013) er eier av fritidseiendommen gnr./bnr. 7/32, som han kjøpte i 2003 pga. mulighetene for friluftsliv med fiske og padling i et LNF-område. Han har designet og bygd en ny hytte på eiendommen med tanke på framtidige generasjoner. Både kraftledningen og muffehuset på Klubben vil ødelegge området for fastboende, hyttefolk og andre brukere. Rekreasjonsverdien for hans familie blir svært redusert, og han er bekymret for magnetfeltbelastningen ledningen vil påføre barn som bruker hytta og området (ca. 1 μ T ved hytta og nesten 7 μ T på adkomstveien under ledningen). Kraftledningen vil også bety redusert eiendomsverdi med 60 meters avstand fra hytta og nærmeste mast, mener Gabrielsen Bø. Han ber derfor om at andre løsninger vurderes for å føre strøm til Stølaheia. Vedlagt uttalelsen er fagartikler med omtale og bilder av hytta og kart som viser beliggenheten.

Lyse Sentralnett sier at magnetfeltet ved hytta vil være om lag på det nivået som Bø sier. De understreker at forvaltningsstrategien for magnetfelt gjelder bygninger med varig opphold og ikke fritidsboliger, fordi brukstiden er vesentlig kortere for sistnevnte. De viser for øvrig til nærmere omtale av alternative traséløsninger i sine kommentarer til uttalelsene fra bl.a. Fylkesmannen i Rogaland og Rune Mork Braut.

Brit og Finn Stein Johannesen (udatert) er eiere av gnr./bnr. 110/63 i Sandnes og ber om at anleggsveien som er vist på kart og animasjonsbilder legges høyere opp i terrenget, hvor det allerede er en vei som tidligere var adkomsten til Sandvigen. Dette begrunner de med at de har en god brønn på eiendommen, med tilsig fra fjellskråningen som anleggsveien planlegges i. Dersom veien blir bygd slik kan vannkvaliteten bli dårligere eller vannet forsvinner, og gi deres eiendom en verdiforringelse, som de i så fall vil kreve erstatning for.

Lyse Sentralnett viser til kommentaren til uttalelsen fra Susanna Henrichsen og Lars Chr. Henrichsen når det gjelder plassering av anleggsveien. Spørsmål omkring vannforsyningen løses best gjennom avtale mellom partene.

Lars Christian Henrichsen og Susanna Henrichsen (19. august 2013), eiere av hhv. gnr./bnr. 110/2 og gnr./bnr. 110/4, foreslår en alternativ trasé for tilkomstveien til muffestasjonen ved Gandsfjorden. Den foreslåtte traseen vil gi mindre ulemper for driften av gårdene både under bygging og drift av kraftledningen, uten at endringene blir for store for Lyse Sentralnett. De har også satt opp kriterier for bruken av veien som har betydning for deres drift og ivaretagelse, som blant annet gjelder småfeport og gjerde mellom anleggsveien og beiteområdet på nedsiden for hindre skade på sau.

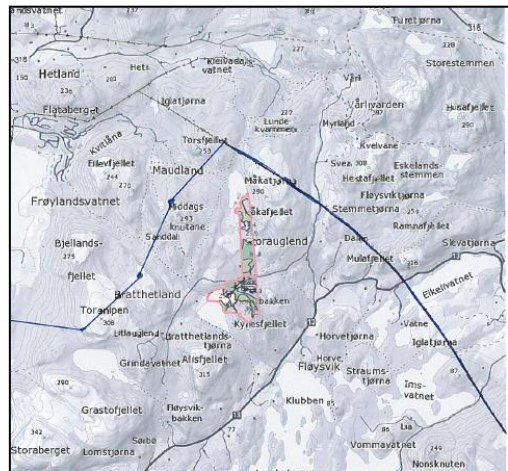
Lyse Sentralnett sier den foreslåtte traséjusteringen er gjennomførbar, uten at traseen blir vesentlig lengre. Samtidig reduseres ulempene for grunneier og hytteeiere. Foreslåtte betingelser for anlegg og bruk av vei håndteres i den videre dialogen med grunneiere.

Familien Stavnem v/Advokatfirma Bull Årstad (19. august 2013) er eiere av gnr./bnr. 105/30 på Hogstad og berøres av trasé 5.0. De mener at luftledning får så alvorlige konsekvenser for friluftsliv, beboere og kulturmiljøet at sjøkabel bør velges. Trasé 5.0 tas på land midt på en populær badeplass og ledes opp til et muffehus 30-50 meter fra deres fritidsbolig. Videre vil traseen berøre flere fritidseiendommer og boliger med negative virkninger for mange mennesker. De savner en vurdering av ulempen av å legge en kabel over badeplassen. Tilliggende strand brukes dessuten av kajakklubben, som også blir negativt påvirket av traseen. Folk i området er også engstelige for mulige helsekonsekvenser av elektromagnetiske felt, og de understreker at frykten i seg selv er noe som må tas hensyn til.

En vestlig variant av trasé 5.0 foreslås av familien Stavnem. Forslaget innebærer at sjøkabelen legges på sørsiden av Klubben og føres i land på Hogstadsiden i et område lenger mot vest, hvor det allerede er naturinngrep i form av et nedlagt sandtak. Denne løsningen, som også er foreslått av andre, gir etter deres syn mindre ulemper og blir mindre synlig, og de ber derfor om at den vurderes av Lyse Sentralnett og NVE.

Lyse Sentralnett mener at løsningen de har søkt om konsesjon for kan gjennomføres med akseptable konsekvenser for naturmiljø og friluftsliv. Traseen som familien Stavnem foreslår er også foreslått av andre, og Lyse Sentralnett viser til sine kommentarer til uttalelsene fra bl.a. Fylkesmannen i Rogaland og Rune Mork Braut.

Jan Egil Hareland, Monica Kallestein, Berit Skjæveland, Bernt Arild Melbo, Judith Marie Taarland, Hilde Tengesdal Trondheim, Geir Norvald Trondheim, Eivind Motland, Solveig Kristin Horve Bergsholm og Arve Gramstad (19. august 2013) mener kraftledningen ikke er tilstrekkelig utredet, da ingen av de to foreslåtte traseene tar hensyn til natur, dyreliv og helsefare. De mener tidligere vurderte alternativ 1 bør velges, og kablene kan legges i kulvert i forbindelse med Ryfast for å spare kostnader. Alternativt foreslår de en endring av trasé 4.1, som innebærer å følge eksisterende kraftledningstrasé over Eikelivatnet til Torsfjellet, og fortsette videre over Middagsknutane til Torenipen. Dette alternativet vil ikke påvirke området på Bratthetland like mye som trasé 4.1. Forslaget er vist på kart vedlagt uttalelsen. Dersom valget allikevel står mellom trasé 4.1 og 5.0, bør trasé 5.0 velges på grunn av at det er høyspentledninger i området som berøres av den traseen, og det er planer om et vindkraftverk i området. Utviklingen i området tilsier også økt behov for strøm.

Lyse Sentralnett har vurdert og lagt bort alternativ 1.0 i en tidligere fase, da det ikke er plass til tre kabelsett slik tunnelen er designet. Ryfast er nå under bygging. Det er også flere problemstillinger knyttet til 420 kV kabler i veitunneler, som gjelder drift og sikkerhet ved kabelfeil og reparasjoner. Lyse Sentralnett mener traséforslaget vist på kartet er en lite god teknisk løsning, som vil gi en betydelig lengre ledning i tillegg til kraftige vinkelmaster. Traseen ville ha påvirket Bratthetland mindre, men samtidig gi et vesentlig større inngrep i viktige friluftsområder, bl.a. ved Vårlivarden.

Heino Nilsen (19. august 2013) er eier av gnr./bnr. 15 / 2 og 7 og kommenterer trasé 5.0, som vil gå tvers over eiendommen og altfor tett inntil det nye huset som er oppført. De har derfor tegnet en justering av traseen på kart og ber om at denne vurderes. Eiendommen ligger innenfor et område som er regulert til pukkområde, og det blir ikke mulig å realisere noe pukkverk dersom ledningen kommer slik den er planlagt. Nilsen er i dialog med aktuelle aktører for pukk- og grusuttak, og framtidig

inntekt på gården vil derfor bli rammet av ledningstraseen. Han opplyser at han av samme grunn ikke ønsker vindmøller på eiendommen.

Lyse Sentralnett opplyser at avstanden mellom den nye ledningen og det nye bolighuset er ca. 90 meter, og elektromagnetiske felt vil være vesentlig lavere enn $0,4 \mu\text{T}$ ved bolighuset. Traséjusteringen som foreslås er interessant å se nærmere på, men avstand til øvrig bebyggelse må også vurderes.

Arnt Magnar Stokka (19. august 2013), eier av gnr./bnr. 109/43 opplyser at vinkelmast 149 ved Dalevannet kommer midt i horisonten sett både fra Dalesiden og Riskasiden, i et av de fineste turområdene i Sandnes kommune. Han ber derfor om at masten blir flyttet 150-200 meter mot nord/nordvest som vist på kart, og at det vurderes å bruke alternative mastematerialer, som for eksempel limtre, eller kamuflering av mastene.

Lyse Sentralnett sier at masteplassing ikke er en del av konsesjonssøknaden, men vil bli nærmere vurdert i senere detaljprosjektering. De ser at mast 149 kan få uheldige visuelle virkninger og vil tilstrebe en mer visuelt gunstig plassering av denne. De er også positive til å vurdere kamuflerende tiltak i den sørvendte lisen på Riska, fra Skjørestadfjellet til Sandviga.

Ove Haga v/Advokatfirmaet Bull Årstad ANS (16. august 2013) opplyser at han er grunneier og driver med jordbruk med blant annet beitende storfe i området Klubben. Trasé 5.0 vil gi massive terrenginngrep dersom det legges jordkabel over Klubben, og en muffestasjon vil beslaglegge areal fra jordbruksdriften. Han mener også at trasé 5.0 vil gi store merkostnader sammenlignet med trasé 4.1, hvor det er mulig å bygge kun med luftledning. Dersom trasé 5.0 velges må Ove Haga slakte dyrene (skotsk høylandsfe), da de ikke kan flyttes, og det vil medføre nedlegging av driften en lengre periode. Det er usikkert om driften kan tas opp igjen, mener han. Trasé 4.1 vil være gi mindre ulemper for Haga, men dersom trasé 5.0 allikevel velges ber han om at luftledning velges over Klubben.

Lyse Sentralnett legger i konsesjonssøknaden til grunn at trasé 5.0 skal bygges som luftledning over Klubben, men viser for øvrig til sine kommentarer til uttalelsene fra blant andre Fylkesmannen i Rogaland og Rune Mork Braut vedrørende alternative traséløsninger.

Monica Næss og Bjørn Mykletun (19. august 2013) er eiere av gnr./bnr. 109/115 på Li og ønsker å foreslå følgende:

1. Mast nr. 149 ved Dalevatn bør plassere høyere oppe i fjellsiden (nordvestover), slik at den ikke sjenere turgåere som kommer opp til vannet fra nord- eller sørenden, og slik at Dalevatnområdet holdes fritt for master.
2. Mastene bør kamufleres av hensyn til synlighet fra boliger, hytter og turløyper mot Lifjell.
3. Luftledning bør unngås i naturskjønne omgivelse, og kabel i tunnel bør heller velges, også med tanke på elektromagnetiske felt.

Lyse Sentralnett viser til sin kommentar til Arnt Magnar Stokkas uttalelse når det gjelder masteplassering og kamuflering. Kabel i tunnel på denne strekningen vil øke den tekniske kompleksiteten og anbefales ikke.

Marta Endal Frøiland (19. august 2013), eier av gnr./bnr. 106/2 og 105/7, mener ledningen vil skjemme eiendommen og nærliggende turområder. Traseé 4.1 vil gå rett foran stuevinduerne. Hun opplyser at hun allerede har brukt penger på å få kablet luftledninger over eiendommen. Frøiland er bekymret for helsevirkninger av elektromagnetiske felt og ulemper for brukere av høreapparat i hennes familie. Hun ber om nærmere utredning av dette og svar på om hun kan få sykeforsikring med en slik kraftledning i nærmiljøet. Ledningen til gi stor varige verdiforringelse av eiendommen og begrense bruken i framtiden. Frøiland opplyser at hun ikke er innstilt på å inngå minnelig avtale med Lyse Sentralnett for bruk av eiendommen, og etterlyser løsninger med sjø- eller jordkabel.

Thor Hove (19. september 2013) og hans familie bor på Riska og bruker naturområdene som blir berørt av den planlagte kraftledningen. Han ber om at mastepunkt nr. 149 flyttes ca. 200 meter lenger nord/nordvest for å gi mindre silhuettvirkning, og han ber om ledningen i størst mulig grad kamufleres med maling, alternativt mastmateriale (limtre) eller utforming av master. Hove mener allikevel at kraftledning i størst mulig grad bør bygges som sjø- eller jordkabel, og at merkostnadene kan forsvares med reduserte miljøvirkninger i verdifulle natur- og friluftsområder.

Lyse Sentralnett viser til omtale at masteplassering ved Dalavannet og kamuflering i kommentaren til uttalelse fra Arnt Magnar Stokka. De viser for øvrig til Stortingets vedtatte strategi for utbygging av kraftnettet.

Rolf Martin Andersen og Liv Marie Andersen Ravndal (19. august 2013) er eiere av gnr./bnr. 7 / 33 og 45, hvor trasé 5.0 er planlagt 29 meter fra hytteveggen. De framholder at traseen krysser på tvers av Ims/Lutsivassdraget, som er vernet mot kraftutbygging. Vernet har medført at grunneierne er blitt nektet å bygge noe som helst, og de mener det derfor er et paradoks at en 420 kV kraftledning kan tillates. Området blir stadig viktigere som friluft- og rekreasjonsområde for en økende befolkning.

Da deres hytte ligger 29 meter fra nærmeste line, er de bekymret for helsefaren ved elektromagnetiske felt. Konsekvensutredningen oppgir at magnetfeltet ved deres hyttevegg vil være 3,0 mikrotesla ved 1000 MW belastning. Da de kontaktet Lyse Sentralnett for å få nærmere opplysninger om ledningens egenskaper, mener de at selskapet ikke ga svar i henhold til «Veileder – netteiers oppgaver». De mener uansett at magnetfeltet er så høyt at hytteeiendommen i praksis blir verdiløs. Med en forventning om at magnetfeltene vil stige etter hvert som ledningen utnyttes til økt krafttransport, vil de eventuell kreve innløsning av eiendommen. Videre sier Andersen at trasé 5.0 går gjennom et område med hekkende hubro og kan medføre at denne fredete og rødlistede fuglen kolliderer med linene.

De ønsker primært av konsesjonssøknaden avslå, og at det velges likestrømskabel mellom Lysebotn og Stølaheia, alternativt sjøkabelalternativ 1.0, som ikke er konfliktfylt. Dersom det i verste fall gis konsesjon til trasé 5.0 må det komme pålegg om dobbeltkursmaster ved bebyggelse for å redusere magnetfelteksponeringen, selv om disse mastene vil være mer ruvende i landskapet.

Lyse Sentralnett opplyser at magnetfeltet vil være på et nivå som tilsvarer det Andersen og Ravndal sier, men understreker at forvaltningsstrategien angir et utredningsnivå nær bygg med varig opphold og ikke for fritidsbebyggelse, hvor brukstiden er betydelig kortere over året. Ulike mastetyper og lineoppheng kan redusere magnetfeltet, men må vurderes opp mot andre ulemper. Krav om innløsning av eiendommen vil bli et spørsmål som håndteres i forbindelse med grunneierforhandlingene.

En likestrømløsning er tidligere vurdert, men forkastet på grunn av at teknisk kompleksitet i et innenlands vekselstrømnett og svært høye kostnader. I konsesjonssøknadens kapittel 4.8.1 er det redegjort for hvorfor alternativ 1.0 ikke er omsøkt, og flere høringsparter har pekt på at heller ikke det alternativet er uten konflikter. Det vises for øvrig til kommentarene til uttalelser fra blant annet Fylkesmannen i Rogaland og Rune Mork Braut angående alternative traséløsninger i området.

Ann Helen Baumann og Bjørn Vikra Jensen (19. august 2013) er eiere av gnr./bnr. 109 / 117,123 og 130 og er sterkt imot master ved Dalevannet og over Li i naturskjønne områder med rikt naturmangfold. De er opptatt av de negative virkningene for hus og hytter, eiendomsverdi og faren for kreft ved eksponering for elektromagnetiske felt.

Lyse Sentralnett viser til sin kommentar til uttalelsen fra Arnt Magnar Stokka angående masteplassering og kamuflering, og til kommentaren til uttalelsen fra Richard Mitchell angående traseen ved Li.

Veronica og Martin Hogstad Sveinsvoll (19. august 2013) opplyser at trasé 4.1 vil gå nærmere enn 100 meter fra deres bolighus og avgi støy og elektromagnetiske felt, ødelegge utsikten og redusere eiendomsverdien. De spør om de vil kompenseres for tap og ulemper. Som brukere av turstien mot Grindavatnet og Storaberget synes de det er synd at turstien skal ødelegges av kraftledningen. Trasé 5.0 er bedre for dem, forutsatt av naboer til dette alternativet blir hørt i sine forslag til justeringer. Dersom trasé 4.1 allikevel blir valgt ber de om at den plasseres midt mellom bolighuset deres og bolighuset i Hommersåkveien 397. Aller helst ser de at trasé 1.0 blir valgt, da denne synes å gi minst ulemper.

Lyse Sentralnett viser til begrunnelsen i kapittel 4.8 i konsesjonssøknaden for hvorfor alternativ 1.0 er valgt bort. Det er vanskelig å foreta justeringer i dette området på grunn av at det ligger flere bolighus her. I detaljprosjekteringen vil en eventuell trasé gjennom området bli nærmere spesifisert. Andre mastetyper vil kunne redusere magnetfelt, men vil gi økt synlighet. Det vises for øvrig til kommentarene til uttalelsene fra bl.a. Fylkesmannen i Rogaland og Rune Mork Braut.

Endre Skjørestad (20. august 2013) eier gnr./bnr. 4/14 og opplyser at kraftledningen vil krysse eiendommen over ca. 650 meter. Gårdsbruket har et samlet areal på ca. 1000 da, hvorav en stor del er fjell/utmark, 360 daa produktiv skog og 160 daa dyrka og gjødsle beite. Han mener at planlagte trasé samlet sett er en dårlig løsning sammenlignet med traseen Lyse Sentralnett opprinnelig planla gjennom området. Skjørestad anbefaler at det heller gis konsesjon til opprinnelig trasé.

Traseen som Lyse Sentralnett nå har presentert vil påvirke landskapet i betydelig grad og bli synlig fra tettbebyggelsen i Riska. Den opprinnelige traseen, som lå på vestsiden av Høgafjellet ville ligge i større avstand til bebyggelsen på Li, bli mindre synlig fra bebyggelse på Li og i stor grad ligge skjernet sett fra tettbebyggelsen i Hommersåkområdet. For Skjørestads eiendom ville også

opprinnelig trasé gi begrensede konsekvenser og være til å leve med. Området fra Dalevatnet og østover har liten aktivitet, fram til Lia og skogsområdet mot innmarka nedenfor.

Skjørestad forstår ikke hvorfor Lyse Sentralnett har valgt å fremme den nye traseen, og han mener at det er ingen av de fastboende på Li som ønsker denne traseen. Han mener at konsesjonssøknaden beskrivelse av at den nye traseen vil gi mindre silhuettvirkning fra Hommersåk/Li ikke er helt riktig. At noen master vil kunne sees må avveies mot synligheten av en bred hogstgate i lia nedenfor. Denne vil bli svært synlig for omgivelsene og fra boligområdene i Riska, fra de fleste eiendommene på Li med bolighus og hytter, fra Usken og fra sjøen. Hogstgaten i lia som i dag framtrer som nokså uberørt, vil måtte opprettholdes under driften av ledningen. Den alternative traseen berører i liten grad skog, slik at det som blir synlig begrenser seg til mastene og linene, og turgåere slippe å krysse en bred hogstgate i terrenget. Skjørestad mener at traseene for friluftinteressene vil være tilnærmet likeverdige. Fra utkikkspunktet ved Lisenderen vil begge traseene være lite synlige. Områdene har allerede inngrep og installasjoner, som Lisenderen, veier og eksisterende kraftledning. For de som benytter terrenget vestover mot Gandsfjorden og Dalevatnet vil valg av trasé spille liten rolle.

Skjørestad slutter seg for øvrig til fellesuttalelsen fra de 10 grunneierne i området (Lars Hallgren m. fl.).

Lyse Sentralnett har vurdert flere traseer i området fra Dalevann til Gandsfjorden. I forslaget til utredningsprogram la de fram en trasé lenger sør for hytteområdene på Li, men trakk senere traseen nærmere bebyggelsen på Li for å ivareta hensynet til friluftsområdene fra Lifjell og sørover. Lyse Sentralnett er åpne for å se på alternative traseer ved Lifjell.

Marie Smith-Solbakken (20. august 2013) mener at kraftledningen må bygges som sjø- eller jordkabel i tunnel, som med dagens teknologi er mulig. Områdene som berøres av luftledningen er viktige turområder for en raskt voksende befolkning i Sandnes og Stavanger, som har behov for friområder. Hun er ikke i tvil om at byområdene trenger sikker kraftforsyning, men at store master er skjemmende. Kraftledninger påvirker mennesker negativt og kan gi helsevirkninger fra magnetfelt, sier Smith-Solbakken. Dyreliv og spesielt fugl påvirkes også negativt. Hun mener derfor at det er mange gode argumenter mot å velge luftledning.

Lyse Sentralnett viser til Meld.st. nr. 16 (2011–2012), der Stortingets vedtatte strategi for utbygging av kraftnettet i Norge er beskrevet.

John Tommy Hetland (20. august 2013) sier at kraftledningstraseen er planlagt der han har planer om ny driftsbygning. Han ser helst at ledningen graves ned og/eller legges lenger sør og ovenfor kompostanlegget.

Lyse Sentralnett viser til sin kommentarer til uttalelser fra bl.a. Fylkesmannen i Rogaland og Rune Mork Braut.

Martha J. Ulvund (20. august 2013) ber om at ledningen bygges som sjøkabel og kabel i tunnel mellom Forsand og Stavanger.

Lyse Sentralnett har vurdert en slik løsning, jf. kapittel 4.8.2 i konsesjonssøknaden, men forlatt den av tekniske og økonomiske hensyn.

Ellen og Kjell Magne Hamre, Oddvar og Astrid Njærheim og May Irene og Trond Furenes (20. august 2013) er eiere av hhv. gnr./bnr. 7 / 1, 2 og 3. De foreslår at trasé 5.0 justeres og legges slik som Lyse Sentralnett tidligere har vurdert. I Furenes er det fem bolighus, hvor det bor ni barn med Furenesveien som skolevei, og det er en rekke hytter. Traseé 5.0 er planlagt med mindre enn 100 meters

avstand til tre bolighus i Furenes og enda nærmere enkelte hytter. Grunneierne er bekymret for barnas sikkerhet i anleggsperioden og ber derfor om at alternative riggplasser vurderes.

Den justerte traseen vil ikke berøre andre enn de opprinnelige eiendommene, og vil føre til at inngrep i dyrket mark og natur unngås og konflikt med boliger og hytter minimeres. Muffehuset vil kunne legges på oversiden av Furenesveien inn mot fjellet og «kamoufleres» mot Lutsivassdraget.

Anleggsområdet og traseen vil berøre mindre kritiske friluftsområder, og anleggsforholdene vil bli forbedret og være til mindre sjenanse for bolig- og hytteeiere. Ny vei vil heller ikke være nødvendig, og et stort, uproduktivt område kan benyttes som riggområde. Ulempen vil være at kabelen i vannet må forlenges med ca. 800 meter.

Grunneierne har også kommentarer til fagrapportene. Når det gjelder kulturminneutredningen, savner de en omtale av kulturminner fra ca. år 1750 på Klubben, der trasé 5.0 er planlagt. Til natumangfoldrapporten bemerker de at det er gitt avslag fra Fylkesmannen og kommunen på vedlikehold og grusing av en gangsti på gnr./bnr. 7/2, begrunnet med natur- og landskapsverdier. De viser videre til at trasé 5.0 rangeres som den mest negative for friluftsliv og reiseliv og kraftledningen beskrives som et inngrep som vil gi stor negativ endring av landskapets visuelle avgrensning. Det vises til uttalelser fra Stortinget i forbindelse med vern av Ims-Lutsivassdraget mot vannkraftutbygging i 1973 og fra Sandens kommune i konkrete vedtak, der det legges vekt på at området må bevares og beskyttes mot inngrep og forstyrrelser.

Lyse Sentralnett ser at lokaliseringen av den aktuelle riggplassen kan medføre ulemper med trafikk nær bolighus, og de vil ta initiativ til å vurdere alternative riggplasser i samråd med grunneierne. I kommentaren til uttalelsene fra blant annet Fylkesmannen i Rogaland er alternative løsninger for kryssing av Lutsivassdraget omtalt.

Leif Larsen (20. august 2013) uttaler seg på vegne av Knut Heggheim, Øyvind Larsen og seg selv, arveskiftet etter Frank Larsen og eiendommen gnr./bnr. 101/191. Det foreligger godkjenning fra utvalg for byutvikling om å bygge en erstatningshytte. De har søkt om å dele eiendommen opp i tre hyttetomter i tråd med nasjonale retningslinjer om å fortette på allerede bebygde hyttetomter i stedet for å ta i bruk ubebygde naturområder. Dersom kraftledningen bygges som planlagt vil ikke tomtearealet lenger være egnet til ny fritidsbebyggelse, og ledningen vil resultere i tapt utsikt fra eksisterende fritidsbolig og gi negative visuelle virkninger på omgivelsene på Lifjell. Grunneierne varsler derfor krav om erstatning av de verdifulle hyttetomtene.

Lyse Sentralnett sier at erstatningsspørsmål vil diskuteres i kommende grunneierforhandlinger.

Judith Marie Taarland (18. august 2013) er imot den nye kraftledningen over sin eiendom, da den vil bli skjemmende for de mange som bor og arbeider i Sandnes kommune. Hun er også bekymret for magnetfelt og mener det heller bør legges jordkabel eller det andre skisserte alternativet.

Lyse Sentralnett opplyser at trasé 4.1 er plassert om lag 85 meter horisontalt fra Taarlands fritidsbolig og legger til grunn at hensynet til boliger og fritidsboliger inngår i vurderingene før det fattes vedtak i saken.

Gunleif Lie (3. september 2013) eier gnr./bnr. 110 / 5,6 og 95 på Li og slutter seg til uttalelsen fra Endre Skjørestad av 20. august 2013. Han mener at traseen over Litjørna er å foretrekke framfor Lyse Sentralnetts foreslåtte trasé i fjellsiden.

Lyse Sentralnett viser til sin kommentar til Endre Skjørestads uttalelse.

Stavanger

Øystein Bjørnsen (31. juli 2013) mener omsøkte luftledningstraseer er svært negative og unødvendige i det mest brukte og flotteste turterrenget i distriktet. Han mener heller at dagens ledninger bør erstattes med triplexledninger, fra Lysebotn via Trønsholen til Stølaheia. Det beste mener han allikevel vil være å legge forbindelsen som sjøkabel, som også kan videreføres til Kårstø for reservekapasitet i begge retninger, om mulig gjennom parallelle tunneler i Rogfastprosjektet.

Lyse Sentralnett opplyser at det ikke er mulig å oppgradere eksisterende 132 kV-ledninger til triplex 420 kV, så det må bygges en ny ledning. For øvrig vises det til kommentaren til ELRISKs uttalelsen vedrørende alternativ 6. Ulike sjøkabelløsninger og også vurdert, men ikke søkt om konsesjon for. En løsning gjennom Ryfast er vurdert, men også lagt bort. Hovedårsaken er at det ikke er plass til tre kabelsette i tunnelen, som er under bygging, i tillegg til drifts- og sikkerhetsutfordringer med 420 kabel i veitunneler. Det vises til konsesjonssøknaden for nærmere omtale av vurderte løsninger.

Arild Lerang, Eirik Sunde og Helge Tingbø v/advokatene Sæverud & Co. (16. august 2013) er eiere av hhv. gnr./bnr. 40 / 24 og 50, gnr./bnr. 40 / 71 og 76 og gnr./bnr. 40/56, sistnevnte forpaktet av Eirik Sunde. De bemerker at riggområdet som planlegges ved Stølaheia transformatorstasjon vil ligge på fulldyrket jord hvor gårdbrukerne Eirik Sund og Arild Lerang driver aktiv korn-, gress- og potetproduksjon. Jorden er den beste landbruksjorden på Jæren. Grunneierne foreslår at riggområdet heller plasseres på utmark eid av Stavanger kommune tett inntil transformatorstasjon. Å ta i bruk god landbruksjord til riggområde vil gi lang driftsstans i landbruksproduksjonen, og grunneierne frykter at området blir ødelagt for landbruksproduksjon. De viser til en uttalelse fra Norsk Landbruksrådgivning Rogaland, som også anbefaler at riggområdet flyttes til et uproduktivt areal. Grunneierne ønsker derfor å bli kontaktet av Lyse Sentralnett for å diskutere alternative løsninger.

Lyse Sentralnett har gjort en omfattende vurdering av plasseringen av et midlertidig riggområde ved Stølaheia. Løsningen de har søkt om mener de er mest formålstjenlig for prosjektet. Midlertidig båndlegging i anleggsperioden vil bli kompensert, og Lyse Sentralnett forplikter seg til å istandsette området til produksjonsareal etter at byggeperioden er avsluttet. Dette vil avklares i dialog med grunneierne.

Kirsten og Helge Sægrov (19. august 2013) eier gnr./bnr. 40 / 73 og 86 og er direkte nabo til eksisterende transformatorstasjon på Stølaheia. Deres forslag er å flytte transformatorstasjonen til området Krossbergveien 99, hvor det eneste bolighuset i nærheten er/var til salgs. Transformatorstasjonen kan legges i et utsprenget platå med fjell rundt og skjermes mot omgivelsene. Dette vil gi økonomiske besparelser framfor å lappe på et gammelt anlegg. Dersom det bygges SF6 koblingsanlegg vil plassbehovet reduseres til 1/5 av nåværende, mener Sægrov. Tunnelinnslagene kan foreta direkte i fjellgrunnen, og Krossbergveien er av en slik standard at den tåler belastningen ved ombyggingen og utkjøring av tunnelmasse.

En utvidelse av eksisterende Stølaheia transformatorstasjon vil gi permanent støy for deres bolig. Dagens teknologi med motlyd eller senking av støykildene i terrenget kan redusere støy og må gjennomføres. De foreslår også at kabling av eksisterende kraftledning fra Bærheim kan møte den nye kabelen ved Hafrsfjord og føres opp sammen med den nye ledningen til transformatorområdet. Samtidig foreslår de å flytte kabeltunnelen flyttes fra vestsiden av bolighusene til østsiden og i god avstand, slik at de unngår å få kraftledningen på tre kanter av huset. Sægrov krever målinger av magnetfelt og støy før utbygging, og at disse gjentas hvert kvartal og følges opp med tiltak dersom de vurderes som skadelige.

Området mellom Sægrovs eiendom og transformatorstasjonen er regulert til friområde med turvei til Stokkavannet, som bør opprettholdes. Alternativt må den føres langs den ny Alvasteinveien fram til eksisterende turvei på nordsiden av transformatorstasjonen. Dersom det planlagte riggområdet på

deres eiendom blir etablert, krever de at steingjerder, grøfter, beplantning og jordstruktur settes i stand etterpå. Lyse Sentralnett må påregne et betydelig leiebeløp for området. De ønsker også at gjennomgangen til Krosbergveien stenges for gjennomkjøring.

Lyse Sentralnett sier det ikke er aktuelt å flytte hele Stølaheia transformatorstasjon som en del av dette prosjektet. Det ville kreve store omlegginger i underliggende nett og store kostnader. SF6-anlegg vurderes ikke som aktuelt, da det er tilstrekkelig plass til et konvensjonelt utendørsanlegg. Tunnelen planlegges på vestsiden av bebyggelsen, og magnetfeltene vil ikke være målbare ved bolighus i området. Ved omlegging av turstien er det planlagt å reetablere en grøntsone langs ny turstitrásé som vil ivareta innspillene i høringsuttalelsen. Det vil også gjennomføres nødvendig støyskjerming under utbyggingen med vekt på å unngå økt støynivå. Spørsmål om erstatning ivaretas gjennom grunneierforhandlingen.

Det pågår et samarbeid med Stavanger kommune og utbyggere på Madla–Revheim om utvikling av 300 kV-nettet mellom Hafrsfjord og Stølaheia, men det er ikke en del av dette prosjektet.

Strand

Naturvernforbundet i Strand (14. august 2013) er glad for at trasé 1 er valgt bort og at en av dagens 132 kV-ledninger skal rives og ertsattes med ny 420 kV ledning. Omsøkte traseer vil gi nye og store inngrep i naturen, som det er viktig å minimalisere. De mener at NVE må sette krav om at det ikke blir etablert unødvendige anlegg og at all anleggstrafikk må foregå med helikopter.

Lyse Sentralnett er enig i at det ikke bør etableres unødvendig anlegg og planlegger derfor at byggingen i all hovedsak skal utføres med helikopter, slik at behovet for veier og annen infrastruktur minimeres. Det vil likevel kunne bli noe transport i traseen mellom mastepunktene, og denne vil beskrives i miljø-, transport- og anleggsplanen, som skal godkjennes av NVE.

B2 Uttalelser etter hovedbefaring i november 2013

I forbindelse med befaringen av traseene 5. og 6. november 2013, møtte NVE representanter for lokale og regionale myndigheter, interesseorganisasjoner, berørte grunneiere og naboer til planlagte kraftledning. Vi åpnet under befaringen for at utfyllende merknader til søknad og konsekvensutredning kunne sendes NVE innen to uker fra befaringsdatoen, og tidsnok til å inngå som underlag for vurdering av behovet for tilleggsutredninger. NVE mottok 12 merknader etter befaringen, som er sammenfattet under.

Fylkesmannen i Rogaland (25. november 2013) ønsker at behovet for de to riggområdene 12 og 13 tett ved hverandre ved Fossmark i Forsand utredes nærmere. Riggområde 13 går helt inn til Kringlevatnet 561 moh. og krever ny vei inn i et veiløst område, og Fylkesmannen mener det bør sees på muligheten for å droppe dette og kun benytte riggområde 12.

Der trasé 5.0 krysser Lutsivatnet ber Fylkesmannen om at det vurderes å trekke ledningen over komposeringsanlegget på Hogstad og videre i en mest mulig skånsom trasé, som diskutert på befaringen.

Forsand

Svein Oaland (11. november 2013) ber om at det lages en bedre vei fra tunet hans til riggplassen nord på eiendommen. Veien vil krysse kulturbeite til melkekyrne, hvor de går fritt mellom fjøset og beite døgnet rundt i beitesesongen. Han ønsker en ferist i nærmeste ende av veien og mellom kulturbeitet og utmarka, som han mener er enklere for brukerne og sikrere for kyrne enn å sette opp grunder.

Sandnes

ELRISK (13. november 2013) kommenterer Lyse Sentralnetts svar til ELRISKs forslag om alternativ 6. For det første mener ELRISK at kravene og forventningene er oppfylt når det er etablert *akseptabel* uavhengighet mellom forbindelsene til Stølaheia. ELRISK etterlyser hvilke tiltak som er nødvendige for å etablere en akseptabel forsyningssikkerhet og mener det er fullt mulig å legge to uavhengige forbindelser i samme korridor. Lyse Sentralnetts kommenterer at ELRISKs forslag vil vanskeliggjøre oppgraderingen av eksisterende 300 kV-forbindelser og kablingen av ledningen mellom Madla og Revheim, men ELRISK mener at Madla–Revheim-prosjektet er den del av prosjektet med uavhengige forbindelser mellom Sandnes og Stavanger. ELRISK mener at med to uavhengige ledninger mellom Sandnes og Stavanger er tilstrekkelig løsning etablert, men for å oppnå andre formål må den ene av de to eksisterende ledningene oppgraderes til 420 kV.

Videre mener ELRISK at kompenseringsbehovet vil være lite og midlertidig, da det kun er effekt til Stavanger med et maks forbruk på 350 MW som skal leveres i denne retningen. Både Tonstad og Sira vil levere kraft til regionen uten kompenseringsbehov.

Hovedformålet med kraftledningen er ifølge Lyse Sentralnett å sikre strømforsyningen til Sør-Rogaland som helhet, og ELRISK mener at strømmen ikke når Sør-Rogaland uten at nettet forsterkes mellom Stølaheia og Sandnes når den nye ledningen kommer inn til Stølaheia. Dette har ikke Lyse Sentralnett inkludert i sitt prosjekt, framholder ELRISK.

Ann Elin og Nils Ove Nordland (11. november 2013) sier at trasé 5.0 vil beslaglegge 70 % av marka deres, fordi gjødslingsmuligheten forsvinner. De kan bare gjødsle med naturlig bløt hevd som spres med kanon 60 meter opp og ut i lufta, da de driver økologisk jordbruk. Dette vil være farlig og ulovlig nær kraftledningen, sier de. De er derfor redd de må legge ned driften og varsler erstatningskrav for ulempene det gir dem. Matjord må veie tyngre enn hytte- og friluftsområder, mener Ann Elin og Nils Ove Nordland.

Alf Kåre Lauvås, Anja Røssland Lauvås og Alma Sofie Lauvås (17. november 2013) er etter befaringen enda mer bekymret for magnetfelt, da det gikk fram at gjennomsnittseksposeringen er beregnet på grunnlag av ca. 1/3 av ledningens kapasitet. De mener at ledningen vil belastes mer om vinteren og i framtiden, og at magnetfeltet de må leve med vil være høyere enn det Lyse Sentralnett har beregnet. De er også opptatt av eventuelle konsekvenser som misdannelser og kasting hos husdyr som er på beite eller står i driftsbygningen. Restriksjoner på spredning av husdyrgjødsel vil hindre utviklingen av gården deres, og ledningen vil sette en stopper for nye driftsbygninger på eiendommen. De ber derfor om at kabel velges gjennom Hogstad dersom trasé 4.1 blir den endelige løsningen.

Rolf Martin Andersen (20. november 2013) ber om at Lyse Sentralnett pålegges å utrede likestrømskabel fra Lysebotn, via Tungenes til tunnelinnslag ved ytre Hafrsfjord og videre til Stølaheia transformatorstasjon. En slik tunnel på mellom 1000 og 2000 meter kan også lages så stor at den kan brukes til elektrifiseringskabler til Johan Sverdrup og andre olje- og gassinntallasjoner og til England-/Skottlandforbindelsen som planlegges. Likeretteranlegget må også kunne brukes i en kombinasjon til offshoreforsyning og den planlagte utenlandsforbindelsen, mener Andersen.

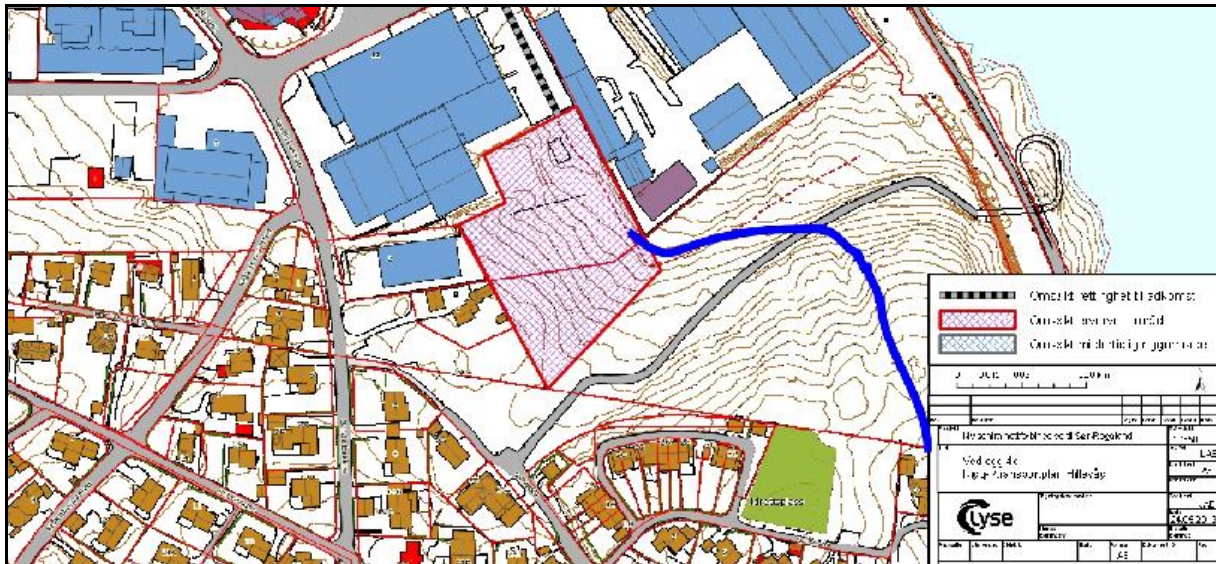
Arnt Magnar Stokka (udatert), eier av gnr./bnr. 109/23, er enig i uttalelsen fra Endre Skjørestad av 20. august og foretrekker også at traseen legges over Litjørna i stedet for i traseen som det er søkt om konsesjon for i fjellsiden på Li.

Stavanger

Stavanger kommune (18. november 2013) sier at de under befaringen viste at det finnes muligheter for å etablere et transportbånd fra tunnelåpningen direkte til sjø og utskipingsmulighet (vist på kart). Ensidig tunneldrift fra Hillesvåg med direkte utskiping av tunnelmasser og uten biltransport vil minimere inngrepet i anleggsfasen både i Hillevåg og på Stølaheia. Kommunen opplyser at Jærbanen/Sørlandsbanen sommeren 2014 skal stenges for togtrafikk i 6-7 uker, som kan være et gunstig tidspunkt for å forberede transport over jernbanelinjen. Alternativ kan det finnes en oppankringsmulighet lenger nord med kort biltransport av masser. Regionen har et problem med deponi av overskuddsmasser, og det lages nå en regionalplan for massehåndtering. Det er ikke gitt at massene kan omsettes lokalt, sier Stavanger kommune.

Lithografen Eiendomsselskap AS v/Victor Sundt-Hansen (14. november 2013) er eier av Sjøhagen 11 i Hillevåg, gnr./bnr. 21/1009 og blir direkte påvirket av Lyse Sentralnetts planer. I møte med Lyse Sentralnett har de foreslått at tunnelen legges noe mer øst med en liten sving, som vil gi færre konflikter med naboeiendommene og større avstand til boligeiendommer. Friområdet vil også bli mindre belastet, delvis ved at flyttes lenger øst og inntil et industriområde, og delvis fordi terrenget i større grad vil skjule inngrepet. Økt avstand vil gi mindre støybelastning for naboer, og kortere avstand til sjøen er en fordel ved transport av pumpevann. Løsningen som skisseres gir mindre ulemper for utnyttelsen av eiendommen Sjøhagen 11.

Eiendomsselskapet håper videre at borttransportering av fyllmasse kan gjøres via transportbånd til leker. Fordelene for boligeiendommer og andre vil være redusert støy under omlasting og kjøring og redusert støv i tørrvær pga. større avstand.

Tor B. Bjordal (mottatt 19. november 2013) er imot foreslått plassering av ny vei/sving ved Stølaheia transformatorstasjon, da han mener at det bør brukes kommunal framfor privat grunn til dette formålet ved at veien trekkes nærmere transformatorstasjonen. Gjerdet på vestsiden må beholdes der det er i dag, da transformatorbygningen ikke skal utvides.

Stavanger Sør (20. november 2013) har siden 2010 jobbet med planer for utvikling av en næringspark mellom Sjøhagen og Sandvikveien i Hillevåg, som omfatter 12 næringsbygg med over 100 000 kvm. Deres utbyggingsplan legger opp til å begynne med Felt 3, som ligger vis-a-vis tunnelinnslaget. De mener at et tunnelinnslag her vanskelig lar seg kombinere med deres framdriftsplaner, men de har forstått at mangel på alternativer betyr at det må finnes en løsning i Hillevågområdet.

Kraftledningsprosjektet vil kunne skape alvorlige og vidtrekkende konsekvenser for utbyggingen av Stavanger sør med blant annet inntil 3000 nye boliger. Dette området vil avlaste Forusområdet og gi mulighet for bedriftsetableringer i mindre trafikkbelastede områder. Det er viktig at framdriften opprettholdes i dette viktige foregangsprosjektet, med hensyn til omdømme overfor grunneier, investorer, utbyggere og offentlige instanser.

Stavanger Sør vil i dialog med Lyse Sentralnett søke å finne robuste løsninger for de felles utfordringene de står overfor. De jobber i første omgang med å se om det er mulig å styre kunder og entreprenører inn mot et annet delfelt. Det er en tidskritisk fase av prosjektet, og avgjørelser må tas innen kort tid. Konsekvenser og tiltak vil utredes og behandles i styremøte 10. desember. Stavanger Sør ber NVEs støtte til dialogen og de felles løsningsforslagene.

Helge Sægrov og Arnfinn Jansen (20. november 2013) oversender en skisse med forslag til ny plassering av den nye koblingsstasjonen. Området ved Krossbergveien er på fjell, som kan være innslagsområde for tunneler fra sør og nord, og det er ikke behov for arealer utenom området, mener de. Bolighuset som berøres skiftet eier for en måned siden.

B3 Uttalelser til tilleggsøknad og tilleggsutredning av oktober 2014

Tilleggsøknad og tilleggsutredning ble sendt på høring 23. oktober 2014. Fristen for å komme med merknader ble satt til 10. desember 2014. Sandnes, Stavanger, Forsand kommuner ble bedt om å legge søknaden ut til offentlig ettersyn. Den offentlige høringen ble kunngjort etter gjeldende regler i Stavanger Aftenblad, Rogalands Avis, Sandnesposten, Strandbuen og Norsk lysingsblad.

Alle som fikk søknaden konsekvensutredningen på høring og alle som hadde avgitt uttalelse til saken tilleggsøknaden og tilleggsutredningen på høring. Olje- og energidepartementet, Miljøverndepartementet, Norsk institutt for by- og regionsforskning og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap region Sør-Norge fikk tilleggsøknad og tilleggsutredning til orientering.

Lyse Sentralnett orienterte berørte grunneiere, rettighetshavere og naboer og gjenboere til transformatorstasjoner om høringen og fristen for å komme med uttalelser.

Sandnes kommune, Sviland bydelsutval, Fylkesmannen i Rogaland, Rogaland fylkeskommune, Stavanger Turistforening, Forum for natur og Friluftsliv i Rogaland, Naturvernforbundet i Rogaland, Felleskjøpet Rogaland Agder / Stavanger Sør og Landbruksdirektoratet fikk utsatt høringsfristen i henhold til fastsatte møtetidspunkt for politisk behandling eller behov for samordning med andre instanser.

NVE mottok 54 høringsuttalelser til tilleggsøknaden og tilleggsutredningen og samtlige er sammenfattet under. Lyse Sentralnett kommenterte uttalelsene i brev/e-post av 13. februar 2015. Lyse Sentralnetts kommentarer er sammenfattet til slutt, eller under den enkelte uttalelse der det er relevant.

B3.1 Kommuner

Forsand kommune (3. desember 2014) fattet vedtak i kommunestyret 26. november 2014, der de viser til tidligere uttalelser og slutter seg intensjonene i tilleggsøknaden med noen merknader.

På strekningen Oaland–Rettedal forventer kommunen at eksisterende 132 kV kraftledning blir lagt inntil den nye ledningen i trasé 4.1.1 for å øke avstanden til boligområdet på Oaland. På Fossanmoen ønsker Forsand kommune at trasé 4.1.2 blir valgt av hensyn til terrengtilpasning, kulturminner og eventuelt framtidig sanduttak. Forsand kommune er positiv til etablering av ny vei på strekningen Daladalen–Fylgjesdalen, under forutsetning av at veien inntil videre ikke åpnes for allmenn ferdsel med motorkjøretøy, og at det settes opp veibom med lås. Kommunen ber også NVE vurdere om seilingshøyden under fjordspennet over Høgsfjorden kan økes av hensyn til næringsvirksomheten på Helle/Mæle, da dagens spenn hindrer store kranskip å passere under spennet.

Sandnes kommune (17. februar 2015) har behandlet saken i utvalg for byutvikling, i kommuneplankomiteen og bystyret. Følgende vedtak ble fattet i bystyret 3. februar 2015:

1. *«Sandnes kommune viser til sitt bystyrevedtak, datert 22.10.13, og mener at trasé-alternativene 4.1 og 5.0 vil medføre uakseptable konsekvenser for samfunn og miljø i Sandnes. Det faglige grunnlaget for denne vurderingen ligger i saksfremlegget, datert 02.09.13. Justeringene på traseen har forbedret noen strekninger, men betydelig forverret andre, og endrer derfor ikke kommunens hovedoppfatning i saken.*

2. *Sjøkabel fra Forsand til Stavanger vil miljø- og samfunnsmessig være det beste alternativet, både for Sandnes og den regionale grønnstrukturen.*
3. *Sandnes kommune mener at konsept 3, Lyse–Stokkeland–Stølaheia, ikke er utredet tilfredsstillende. Det bes om en grundig utredning av konsept 3 (trasé 6.0), slik at en kan gjøre en faglig og reell sammenligning mellom traseene 4.1, 5.0 og konsept 3/trasé 6.0, før en velger trasé.*
4. *Dersom konsept 3 viser seg ikke å være gjennomførbart, kan konsept 1 med trasé-alternativ 5.0 vurderes, men da med jordkabel fra Nordland (Fv 316) til Lutsivatnet, sjøkabel gjennom Lutsivatnet og jordkabel videre frem til Bymarka/Sandvika.*
5. *Sandnes bystyre kan ikke gi forhåndstiltredelse eller ekspropriasjonstillatelse på en høring. Når valgt trasé foreligger må saken opp til ny behandling.»*

Statnett viser til en samlet vurdering av konseptene, samtidig som de henviser til NVE som konsesjonsmyndighet som skal foreta en samlet vurdering av tiltakets nytte og konsekvenser.

Stavanger kommune (16. desember 2014) fattet følgende enstemmige vedtak i formannskapet 11. desember 2014:

«Stavanger kommune gir sin tilslutning til framlagte tilleggssøknad om konsesjon fra Statnett på vegne av Lyse Sentralnett AS, med de føringer for justeringer som er foreslått på enkelte områder og tema.

Stavanger kommune gjentar at Statnett burde ta med prosjektering og bygging av tunnel i Stølaheia til Hammeren ved Hafrsfjord i prosjektet for kraftlinjen fra Lysebotn til Stølaheia, slik at også dette varslede prosjektet i Stavanger nå blir realisert.

Stavanger kommune presiserer at det forutsettes at kraftledning legges i bakken for bedre å kunne utnytte arealer innenfor kommunens grenser, jf. målsetting om boligproduksjon.»

Under behandlingen har Stavanger kommune opplevd at konsekvensutredningen er mangelfull, da konsekvenser for interessene som ivaretas av gjeldende reguleringsplaner ikke er utredet. Det gjelder inngrep i etablerte friområder. Utfylling i sjø krever også tillatelse etter plan- og bygningsloven, opplyser kommunen, som ser fram til god dialog om innspillene i den videre planprosessen.

I saksframleggingen kommenterer Stavanger kommune detaljer angående ilandføring av kabelen, der det er søkt om to alternativer, som begge berører mye brukte friområder langs sjøen. Stavanger kommune mener alternativ 4.1.9 vil gi minst negative konsekvenser for brukerne av friområdene, men ber om at det jobbes med andre alternativer som gir mindre virkninger.

Tunnelportalen i Hillevåg har Statnett justert etter innspill fra grunneier, og de mener den gir mindre permanent inngrep i næringsareal og en bedre teknisk løsning. Stavanger kommune foreslår at inngrepet så langt som mulig reduseres til kun å omfatte regulert næringsområde for å bevare mest mulig av friområdet. Dersom det ikke lar seg gjøre foreslår kommunen en kulvert over tilkomstveien til tunnelportalen som kompenserende tiltak, og den bør reguleres til friområde. De lurte på om det er behov for et så stort areal som det er søkt om rundt tunnelinnslaget.

Videre er Stavanger kommune bekymret for drenering av området ved Madlaforen/Møllebekken, der det skal etableres adkomst- og pumpestasjon, med påfølgende tap av viktig våtmarksområde og tilslamming av en viktig gytebekk for sjørret. Tiltak må gjennomføres for å unngå dette, og konsekvenser for naturmangfold må vurderes. Biotopforbedrende tiltak i Møllebekken bør gjennomføres for å kompensere for tap av friområde. Tekniske løsninger og konsekvenser av utpumping av tunnelvann til det kommunal avløpsnett må klargjøres i samråd med kommunens

fagavdelinger med hensyn til kapasitet på avløpsnettet, grunnvannstand og vannkvalitet i Møllebekken.

Ved Stølaheia transformatorstasjon ser kommunen det som viktig at turveien gjennom området er åpen gjennom hele anleggsperioden, og at det lages en plan for opparbeidelse av området i etterkant, med kompensierende tiltak for tapt friareal. Planen må beskrive skjerming av anlegget mot rekreasjonsområdet i form av beplantning, fyllinger og avskjermingsvoller. Den må vise tydelig hvor framtidig turvei gjennom tidligere omsøkt riggområde skal gå, og friområdet bør skjermes best mulig mot støv og støy fra stasjonen. Stavanger kommune mener at foreslåtte rensepark ikke vil være en god nok barriere mot partikkelforurensning mot Stokkavatnet, men at det må opparbeides barrierer i forkant av renseparken. De opplyser at renseparken ikke er et fordrøyningsbasseng, men en rensepark for næringstilslig fra landbruksareal. For øvrig er kommune positiv til istandsetting av renseparken.

Stavanger kommune sier at tilleggssøknaden og utredningen ikke sier noe om at arten mykt havfruegras (rødlistekategori sterkt truet og fredet i 2001) finnes over store deler av Store Stokkavatn og konsekvenser av dette. Konsekvenser for hønsehauk som hekker på Storeholmen i Store Stokkavatnet, er heller ikke beskrevet. Konsekvenser for naturmiljø og for Store Stokkavatnet av å senke grunnvannstanden i anleggsperioden etterspørres også.

Videre understreker kommunen betydningen av minst mulig massetransport på veinettet, og de fraråder på det sterkeste at Bergsagelveien brukes om alternativ vei, da den er en viktig skolevei til Kvaleberg skole. Ny anleggsvei må bygges lenger øst (figur 25), og kun denne kan brukes. Støykrav i retningslinje T-1442 må følges under anleggsarbeidet, og lokale anleggsveier må sopes og vannes for å redusere svevestøvet. Krossbergveien er også viktig skolevei, og bruk av veien krever iverksetting av nødvendige trafikksikringstiltak.

Massedeponiene som Statnett har søkt om er i samsvar med det som har vært drøftet i møter med kommunen. I løpet av kort tid vil behovet for nødvendig tildekking av forurensede sedimenter i Bangarvågen, Galeivågen og Jadarholm bli avklart, og massene vil egne seg godt til dette, også tidsmessig. Samarbeid med kommunes fagansvarlige er viktig i det videre arbeidet.

Stavanger kommune sier at konsekvensutredningen ikke vurderer muligheten for lekkasjer fra eksisterende vannforekomster nær tunnelstraseen, som for eksempel Litle Vannassen og Vannassen. Forebyggende tiltak må gjennomføres. I Litle Vannassen er rødlistearten småsalamander registrert, og i Vannassen finnes rødlistearten ål. Eventuelle skader må vannforekomstene må istandsettes av Statnett. Det må fastsettes grenseverdier for maksimalt tillatte innlekkasjer til vannforekomstene, og kommunen mener dette bør gjøres før konsesjonsspørsmålet avgjøres og vilkår fastsettes.

Kommunen mener at tilleggssøknaden sier lite om håndtering av støv og støy for beboere og brukere av friområdene og mener konsekvensen for friluftslivet vil være stor. En vurdering av konsekvenser av støy for friluftsliv, naturmangfold og bebyggelse både i anleggs- og driftsfasen, må gjennomføres, krever kommunen. For friområdene Stølaheia, Madlaforen, Hillevåg og Mariero ønsker kommunen en plan for landskapstilpasning og opparbeidelse av friområdene, herunder erstatning av tapt grøntareal og etablere trasé for gående ved å fylle ut med masser langs turveien på Mariero. Konsekvenser for marint naturmangfold som følge av utfylling i sjø er for øvrig ikke omtalt i utredningen. Kartlegginger gjennomført og tilgjengelige i Naturbase, opplyser Stavanger kommune. Konsekvenser for marint naturmangfold må utredes og tas hensyn til i den videre prosessen med Stavanger kommune.

Statnett mener Stavanger kommunes innspill om å bygge kabeltunnel til Hammeren ved Hafrsfjord og kable eksisterende ledninger ligger utenfor rammen for prosjektet Lyse–Stølaheia. Statnett viser til

kommende prosess med utarbeidelse av miljø-, transport- og anleggsplan og merker seg kommunens innspill til transportplanleggingen.

Randaberg kommune (9. desember 2014) ber om at Kyrkjeveien og Goaveien ikke benyttes dersom masser skal transporteres til Mekjarvik, da dette er en smal skolevei.

Statnett vil ta hensyn til innspillene i transportplanleggingen som ligger til grunn for miljø-, transport- og anleggsplanen for anleggsfasen.

Sviland Bydelsutval, Sandnes kommune (30. desember 2014) gjengir følgende vedtak:

1. *«Begge alternativa i konsept 1 (trasé 4.1 og 5) har store konflikter med natur og friluftsliv i Sandnes. Begge alternativa er, etter Sviland Bydelsutval sitt syn, for konfliktfylte og ikke akseptable.*
2. *Sviland Bydelsutval meiner at konsept 3, Lyse – Stokkeland – Stølaheia, ikke er tilfredsstillende utredning. Ein ber om at det blir gjort ein grundig utredning av konsept 3, slik at ein kan gjere ein fagleg og reel samanlikning mellom traseane 4.1, 5.0 (konsept 1) og konsept 3.»*

Sviland bydelsutval viser til at det er gitt konsesjon til et vindkraftverk i bydelen, og de er bekymret for sumvirkningene av ny kraftledning og vindkraftverket for natur og friluftsliv i nærområdene til Sandnes Aust, i tillegg til konfliktfylt næringsvirksomhet i bydelen.

B3.2 Sentrale og regionale myndigheter

Fylkesmannen i Rogaland (5. januar 2015) støtter en styrket strømforsyning til Stavanger-området, men ber om en utfyllende vurdering av hvorfor konsept 1 skal velges framfor konsept 3 (via Stokkeland).

Fylkesmannen ber om at det etableres minst mulig nye veier og ikke gis tillatelse til ny vei inn Daladalen–Fylgjesdalen, ny vei opp på fjellet fra Fossmark og Haukalivatnet og ny vei opp til Uburen. En grundigere avveining av helikopterdrift som alternativ til nye veianlegg bør foretas. Fylkesmannen mener at helikopter i større grad bør benyttes, og hensynet til friluftsliv og sårbare fuglearter bør vektlegges.

Kraftledningen er planlagt gjennom områder med flere hubrot territorier, og hubro er særlig utsatt for elektroksjon når den bruker kraftmaster som sitteplasser. Utbygger må pålegges å montere sittepinner for hubro på utsatte strekninger. For øvrige må hekkeplasser for sårbare fuglearter, særlig rovfugl, skjermes for forstyrrelser i hekketiden. Slike arter er særlig sårbare for helikoptertrafikk, og særlige hensyn på tas.

Av de foreslåtte traséjusteringene støtter fylkesmannen trasé 4.1.7 og å flytte mast 149, da det vil skjule ledningen mer i terrenget og gjøre den mindre synlig fra omkringliggende områder. Videre mener fylkesmannen av utredete trasé 5.0.4 med lang kabel i Lutsivatnet bør velges framfor trasé 5.0.2 med kortere kabel, da det i vesentlig grad vil kunne redusere den samlede negative konsekvensen for vassdragsnaturen, jf. §§ 10 og 12 i naturmangfoldloven og skåne friluftinteressene. Trasé 5.0.2 sammen med trasé 5.0.6 foretrekkes allikevel framfor trasé 5.0 i området Lutsivatnet–Skjørestad. Fylkesmannen mener at muffeanlegg må være lukket med skallsikring i betong, både av hensyn til samfunnssikkerhet, leveringsikkerhet og visuelle virkninger. Spesialmaster vurderes ikke å gi avbøtende virkning, og ressurser bør heller brukes på kabling og gode trasévalg.

Statnett understreker at de har behov for anleggsveiene de har søkt om for å kunne gjennomføre byggingen på en effektiv og sikker måte. De har søkt om en permanent vei i Fyljesdalen og mener ferdsele kan reguleres med bom.

Rogaland fylkeskommune (19. november 2014) fattet følgende enstemmige vedtak i fylkesutvalget 16. november 2014:

1. *«Rogaland fylkeskommune anbefaler at det arbeides videre med traséalt. 5.0 med følgende forutsetninger:*
 - *En strekning på ca. 3 km ved Lutsivatnet (Hogstad–Kjeringfjellet) framføres som kabel i vann/jord/utsprengt tunnel.*
 - *Luftstrekk fra Svidheia til Sandvika utføres med omfattende bruk av avbøtende tiltak i form av designmaster og kamuflasje av anlegget.*
 - *Muffeanleggene bygges som lukkede, nedgravde anlegg.*
2. *Rogaland fylkeskommune forutsetter at kulturminneinteressene ivaretas i samsvar med merknader og administrative innsigelser framsatt i eget brev til NVE av 20.11.2014.»*

I brev av 20. november 2014 fra Fylkesrådmannens kulturavdeling vises det til fylkeskommunens uttalelse til konsesjonssøknaden av 28. august 2013, der de fremmet administrativ innsigelse pga. konflikter med automatisk fredete kulturminner. Løsningene som er framlagt i tilleggsøknaden vurderes med hensyn til om innsigelsene frafalles eller opprettholdes.

Fylkesrådmannen anser det som positivt at alternativ 4.1 på strekingen Oaland–Rettedal i Forsand er trukket, da trasé 4.1.1 ligger lenger fra det automatisk fredete kulturminnefeltet med id. 71851 på Rettedal og gir en bedre landskapstilpasning. Trasé 4.1 på Fossanmoen vil være i konflikt med det automatisk fredete kulturminnefeltet med id. 64670, mens trasé 4.1.2 vil ligge ca. 500 meter sørvest for dette kulturminnefeltet og 60 meter nord for kulturminnefelt med id. 14483, som i Askeladden er oppgitt med uavklart vernestatus. Kulturminnefeltet id. 64670 består av kulturminner fra forhistoriske tid og er fredet etter kulturminneloven § 4 (Askeladden oppgir feilaktig at feltet har uavklart vernestatus). Den administrative innsigelsen til trasé 4.1 står ved lag, da Lyse Sentralnett ikke har trukket søknad om trasé 4.1 på strekingen.

Ved Hovland har Lyse Sentralnett søkt om trasé 4.1.6, som er i tråd med fylkesrådmannens forslag og unngår direkte konflikt med det automatiske fredete kulturminnet med id. 44650, i motsetning til trasé 4.1, som er trukket. Fylkesrådmannen trekker derfor innsigelsen i dette området. Ved Høgafjell foretrekker fylkesrådmannen trasé 4.1.7 framfor trasé 4.1, da førstnevnte vil ha større avstand til å følgelig virke mindre skjemmende på de automatisk fredete kulturminnene på Li (id. 61020, 54404, 24783 og 24782). På Horve har Lyse Sentralnett vurdert, men ikke søkt om en trasé 4.1.5 lenger mot nor og i større avstand til et kulturminnefelt i form av en gravhaug (id. 34582). Kulturminnefeltet ligger i et agrar- og kulturlandskap med stor verdi, og fylkesrådmannen hadde sett at Lyse Sentralnett hadde omsøkt trasé 4.1.5. Ved Gjestaland har fylkesrådmannen påpekt at trasé 4.1 kommer ca. 15 meter øst-nordøst for et automatisk fredet kulturminnefelt med tre røyser (id. 5120). Lyse Sentralnett har utredet, men ikke søkt om et alternativ 4.1.3. Fylkesrådmannen ser seg derfor nødt til å opprettholde innsigelsen til trasé 4.1 på Gjestaland.

I Noredalen/Sporaland søker Lyse Sentralnett om en trasé 5.0.1 likestilt med trasé 5.0. Ingen av traseene er i direkte konflikt med automatisk fredete kulturminner, men fylkesrådmannen foretrekker trasé 5.0.1, som kommer lengst unna og blir minst skjemmende for et gravfelt på Sporaland med id. 44626.

På Hogstad søker Lyse Sentralnett om traséalternativ 5.0.6 ved kryssing av Lutsivatnet og prioriterer dette framfor trasé 5.0. Trasé 5.0.6 kommer i konflikt med et automatisk fredet rydningsfelt med 15 røyser (id. 5110) og med sørvestre del av et kulturminnefelt med id. 14251 (uavklart vernestatus). Både trasé 5.0 og 5.0.6 kommer i direkte konflikt med automatisk fredete kulturminnefelt og er i strid med kulturminneloven §§ 3 og 4. Trasé 5.0.6 anses som mindre konfliktfylt enn trasé 5.0, men

fylkesrådmannen fremmer allikevel innsigelse til trasé 5.0.6, i tillegg til at innsigelsen til trasé 5.0 opprettholdes. Sørøst for Hogstad ligger Storaberget (id. 14958) med en automatisk fredet bygdeborg, hvor det vil være fritt utsyn mot Hogstadholmen/Lutsivatnet og planlagt trasé. Virkningene er ikke vurdert i konsekvensutredningen. Fylkesrådmannens tidligere forslag om å utrede en tre km lang kabeltunnel fra Hogstad til Kjerringfjell for å begrense virkningene av trasé 5.0 er bare delvis gjort i tilleggsutredningen.

Ved Krogedal etterlyser fylkesrådmannen en utredning av et reelt alternativ til trasé 5.0, for å unngå direkte konflikt med det automatisk fredete kulturminnefeltet Flado (id. 54371), et gårdsanlegg bestående av blant annet to hustufter og flere rydningsrøyser. Kulturminnefeltet ligger ca. 600 meter nordøst for det fredete kulturmiljøet ved Krogedal, et viktig kulturlandskapsområde i Sandnes kommunes kulturminneplan. Innsigelsen til trasé 5.0 opprettholdes.

Åpne landtak/muffeanlegg på nordsiden av Lutsivatnet vil være skjemmende for kulturminner og kulturmiljø og anses å være i strid med kulturminneloven §§ 3 og 4. Fylkesrådmannen fremmer derfor administrativ innsigelse til åpne muffeanlegg på nordsiden av Lutsivatnet.

Oppsummert sier fylkesrådmannen at konfliktnivået knyttet til trasé 4.1 er redusert etter tilleggssøknaden, mens det for trasé 5.0 fortsatt er like stort konfliktnivå.

Kartene som viser de planlagte anleggsveiene, riggplassene og massedeponiene er for grovmaskede til at konfliktgraden kan vurderes. Utvidelse av veier kan føre til konflikt med automatisk fredete kulturminner som er registrert tett inntil veiene, og det forutsettes at det tas hensyn til kulturminnene i den videre planleggingen.

I Forsand opplyser fylkesrådmannen at eksisterende veitrasé ved Lysebotn kai (nr. 21) ligger 100 meter fra en registrert gravrøys (id. 4668) tett inntil Lyseveien, som det må tas hensyn til i videre planlegging av veitraseen. Langs eksisterende vei Lyse–Strandavatnet (nr. 22) er det registrert flere blokkhellere som kan ha vært benyttet i forhistorisk tid, og utvidelse av veien krever arkeologisk registrering. Ny vei Nordstøltjørna–Fylgjesdalen (nr. 25–26) kan komme i konflikt med en seter (id. 142607) med vernestatus som vil bli avklart ved oppfyllelse av undersøkelsesplikten. Opprusting av veitrasé nr. 33 på Fossanmoen med utvidelse mot nordøst av Espelandveien vil komme i konflikt med det automatisk fredete kulturminnefeltet id. 64670, og det forutsettes at det tas hensyn til kulturminnefeltet i den videre planleggingen. På Fossanmoen fremmer fylkesrådmannen administrativ innsigelse til riggområde nr. 42, dersom det er i direkte konflikt med kulturminnefeltet med id. 64670.

I Sandnes sier fylkesrådmannen at vei nr. 40 på Lifjell ligger nær flere kulturminnefelt, blant annet et automatisk fredet felt med flere gravminner (id. 61020) og en gravhaug (id. 14973) med vernestatus som vil avklares ved oppfyllelse av undersøkelsesplikten. Utvidelse av veien mot nordøst vil komme i konflikt med kulturminnefeltet, og det forutsettes at utvidelsen skjer mot sørvest. Utbedring av eksisterende vei (nr. 53) ved Krogedal vil komme i konflikt med et automatisk fredete kulturminnet id. 54371 og det fredete bygningsmiljøet. Dersom utbedringen innebærer utvidelse av eksisterende vei fremmer fylkesrådmannen innsigelse til vei nr. 53. I Noredalen/Skjelbrei ligger vei nr. 71,72 og 73 i et området med flere automatisk fredete kulturminner (id. 44652, 117461, 24790, 65940, 54406 og 61022), med gårdsanlegg og gravminner. Fylkesrådmannen forutsetter at eventuelle utvidelser ikke kommer i direkte konflikt med kulturminnefeltene. Vei nr. 74 på Skjelbrei ligger tett opptil et automatisk fredet kulturminnefelt (id. 14977) med gardfar, innhengninger og flere rydningsrøyser, som det forutsettes at veien ikke gjør inngrep i. Videre ligger vei nr. 75 og 76 på Grønestad tett inntil flere kulturminnefelt med om lag 100 gravrøyser. Utvidelse av Steinfjellveien mot nord vil komme i konflikt med feltet id. 44656, og det forutsettes derfor at eventuell utvidelse vil skje mot sør.

Riggområde nr. 61 på Sviland ligger tett opptil det automatisk fredete kulturminnefeltet id. 14977 med gardfar, innhengninger og flere rydningsrøyser. Fylkesrådmannen fremmer administrativ innsigelse dersom riggplassen er i direkte konflikt med kulturminnet. Riggområde nr. 62 på Grønestad og nr. 53 på Vatne ligger i områder med automatisk fredete kulturminner. I det tilfelle riggområdene skulle være i direkte konflikt med kulturminnene fremmer fylkesrådmannen administrativ innsigelse til disse.

I Stavanger vil anleggelse av ny adkomstvei til tunnelen (nr. 66) komme i konflikt med kulturminnet id. 72304, som vil bli avklart ved oppfyllelse av undersøkelsesplikten. Funn av automatisk fredete kulturminner kan kreve av veitraseen endres eller flyttes.

Fylkesrådmannen gjør oppmerksom på at konflikt med kjente kulturminner og eventuelle nye funn under de lovpålagte registreringene vil kunne kreve justering eller alternative plasseringer av transportveier og riggplasser, eller det på søkes Riksantikvaren om dispensasjon. Det er nødvendig med arkeologiske registreringer innenfor alle de ny tiltaksområdene, jf. tilleggssøknaden punkt 1.2.1. Dette gjelder også kulturminner med uavklart verneverdi.

Stavanger maritime museum forutsetter at det utarbeides og oversendes mer detaljert planer for deponiområdene, men påpeker at sjøbunnen innenfor massedeponiområdet til Bangavågen og Jadarholmen har stort potensial for funn av marinarkeologiske kulturminner. Det vil være behov for marinarkeologiske registreringer innenfor massedeponiområdene.

Avslutningsvis presiserer fylkesrådmannen av den administrative innsigelsen til teksten under punkt 1.7.1 i konsesjonssøknaden av våren 2013 står ved lag, da forslaget til løsning ikke er imøtekommet i tilleggsutredningen.

Statnett kommenterer at detaljplanleggingen av baseplasser, behov for opprusting eksisterende veier og detaljprosjektering av nye veier vil utføres i forbindelse med miljø-, transport- og anleggsplanen for utbyggingen. I dette arbeidet vil Statnett samarbeide nært med fylkeskommunen og så langt som mulig tilpasse tiltakene for å unngå konflikt med fredete kulturminner. Der det ikke er mulig vil de søke Riksantikvaren om dispensasjon etter kulturminneloven i samarbeid med Rogaland fylkeskommune.

Statens vegvesen region vest (8. desember 2014) påpeker at alle forhold som angår avkjørsels- eller kryssutforming i forbindelse med det overordnede riks- og fylkesveinettet skal avklares med Statens vegvesen. Alle tiltak som berører riks- og fylkesvei er søknadspliktige, herunder kabler, ledninger og annet utstyr nærmere enn tre meter fra veikant og kryssing av hovedveinettet både med jordkabel og luftledning. For tiltak som transformatorstasjoner, massedeponi, riggområder og oppstillingsplasser er byggegrensen 50 meter etter veiloven, med mindre annen grense er fastsatt i reguleringsplan. Tiltak innenfor byggegrensen krever dispensasjon fra Statens vegvesen.

Kystverket Vest (9. desember 2014) viser til sin uttalelse av 20. august 2013.

Statnett vil utarbeide reguleringen i miljø-, transport- og anleggsplanen i samarbeid med berørte parter.

Jernbaneverket (10. desember 2014) er opptatt av at ilandføringspunktet med rigg- og deponiområde ved Mariero verken under anleggs- eller driftsfasen påvirker jernbaneinfrastrukturen og togtrafikken. Setninger for sporene aksepteres ikke. Videre savner Jernbaneverket dokumentasjon på hvordan kryssing under jernbanesporene med tunnel skal utføres. Det er viktig at en strømkabel under jernbanen ikke medføre noen form for elektromagnetisk påvirkning på tele- eller signalanlegg. Det vises til at jernbaneloven § 10 begrenser muligheten for inngrep nærmere enn 30 meter fra nærmeste spors midtlinje, og Jernbaneverket krever at detaljplaner for tiltakene og kryssningspunktet framlegges for dem for godkjenning.

Statnett vil gi Jernbaneverket detaljplaner så snart de foreligger. Etter Statnetts syn erstatter konsesjonsprosessen etter energiloven krav om reguleringsplan, men mener de må komme tilbake til hvilke avtaler som er nødvendige mellom Statnett og Jernbaneverket.

Landbruksdirektoratet (16. desember 2014) ser positivt på at Statnett har plassert muffeanlegget nord for Lutsivatnet utenom dyrka mark, etter innspill fra grunneiere. Tilleggssøknaden omtaler ikke hvilke areal som blir beslaglagt av transformatorstasjoner og opprustning/bygging av veier, men Landbruksdirektoratet ber NVE vurdere og ta hensyn til dette i behandlingen av søknaden. Restriksjoner på gjødselspredning nær kraftledningen gir store driftsulemper for landbruket, og nødvendigheten av å unngå traseer og mastepunkter på dyrka mark understrekes.

Tilleggssøknaden er svært mangelfull i beskrivelsen og vurderingene av konsekvenser for landbruket av de foreslåtte endringene. Blant annet er kartgrunnlaget dårlig, mener Landbruksdirektoratet, og ber NVE ta hensyn til dette. Videre mener Landbruksdirektoratet at konsekvensutredningen undervurderer konsekvensene av traseene i Sandnes, da dette er et høyproduktiv jordbrukslandskap av nasjonal betydning. Vedtatte Regionalplan for Jæren 2013–2014 legger føringer for kjerneområde landbruk, som er retningsgivende og gjensidig forpliktende for kommunal og statlig planlegging. Landbruksdirektoratet ber på bakgrunn av manglende vurdering av konsekvenser for landbruk om at NVE innhenter utfyllende utredninger før det gjøres en beslutning i saken.

Statnett mener at konsekvensene for landbruk er tilstrekkelig belyst i konsekvensutredningen.

B3.3 Sentrale og regionale interesseorganisasjoner, tekniske instanser

Stavanger Turistforening (22. desember 2014) ønsker ingen av de to traseene Statnett søker om konsesjon til, da de begge vil ødelegge meget verdifulle natur- og friluftsområder. Statnetts hovedbegrunnelse for ikke å gå videre med konsept 3 via Stokkeland er at det vil utsette prosjektet med minst fem år, noe turistforeningen stiller spørsmålsteget ved. De påpeker at en utsettelse i alle tilfelle er en konsekvens av at det tidligere kun er utredet og omsøkt konfliktfylte traseer, noe som tidlig i prosessen er gjort klart av sentrale natur- og friluftsimteresser. Søknaden gir ikke et tilstrekkelig grunnlag for en fullstendig vurdering av konsept 3 mot konsept 1, men turistforeningen mener likevel at konsept 3 er et bedre alternativ enn slik det framstår i søknaden. De er uenige i konsekvensvurderingen for friluftsliv/reiseliv og naturmangfold, der konsept 1 og 3 kommer likt ut, og peker på at konsept 1 innebærer kryssing av det vernede Lutsivassdraget og master over Lifjell og en stor muffestasjon ved Bymarka. Dette er det viktigste regionale friluftsområdet for alle kommunene på Nord-Jæren, der tilrettelegging for friluftsliv har pågått gjennom tiår og bruken har mangedoblet seg.

Tilleggssøknaden legger opp til større inngrep i form av anleggsvei på hele strekningen fra Helmikstøl til eksisterende anleggsvei ovenfor Fyljesdalen, som vil passere tett opp til turistforeningens hytte Songedalen fjellgård, som de leier av grunneier Reidar Helmikstøl. Stien inn til Daladalen inngår i turistforeningens storsatsing på fotturen «Lysefjorden rundt», og anleggsveien vil redusere verdien av fotturen på en slik måte at den ikke lenger vil være aktuell å markedsføre som en del av fotturen. Turistforeningen er i dialog med grunneiere, Statnett, Lyse og kommunene Hjelmeland og Forsand for å finne alternative traseer og overnattingssteder. De peker på at anleggsveien samtidig åpner for sykkeltrafikk, som kan gi nye muligheter for friluftsliv og reiseliv. Dette vil kreve investeringer, og turistforeningen håper Statnett vil bidra til et løft for friluftslivet i stedet for en forverring. I motsatt fall vil de be om at Statnett pålegges å erstatte grunneiers tap og å finansiere omlegging av tursti og etablering av alternative overnattingssteder.

I en tilleggsuttalelse 29. januar 2015 opplyser turistforeningen at de har besluttet å legge ned Songedalen fjellgård som ubetjent turisthytte dersom anleggsveien etableres i området, og grunneier

vil tape 60 000 kroner per år i leieinntekter. Stavanger Turistforening ser på en alternativ fotturrute over Sørå Dalafjell mellom Daladalen og Lysefjorden. De peker på kompensierende tiltak, som de krever at Statnett pålegges av hensyn til friluftsliv og reiseliv:

- Ved flytting av fotturruten må grunneier Reidar Helmikstøl erstattes for tapte leieinntekter og få kompensasjon for merking av stien over han eiendom på Sørå Dalafjell. Statnett må pålegges å legge om fotturen fra Helmikstøl over Sørå Dalafjell til Håhellerstølen, og turistforeningen kan være behjelpelig med detaljplanleggingen.
- Turistforeningens investeringer på til sammen 800 000 kroner i Songedalen fjellgård må erstattes og kan benyttes til å etablere et nytt overnattingstilbud.
- Statnett må pålegges å sørge for etablering og finansiering av et nytt overnattingssted med omtrent samme kapasitet som Songedalen fjellgård, i samarbeid med turistforeningen og berørte grunneiere.

Alternativt til de foreslåtte tiltakene er det mulig å gå i dialog med pågående prosjekter vedrørende etablering av overnatting på den gamle storgården Håheller og en ny klatrerute fra Håheller til Lysebotn. Disse inngår i den samlede satsingen på området som reise mål, og en støtte til prosjektene kan indirekte bidra til å bevare områdets attraktivitet for fotturister. Stavanger Turistforening ønsker dialog med NVE og Statnett om de nevnte kompensierende tiltakene.

Statnett vil så snart det foreligger endelig konsesjon søke å inngå minnelig avtaler med berørt grunneiere og rettighetshavere. Tap som påføres grunneiere som følge av Statnetts tiltak vil bli vurdert og erstattet, og avbøtende tiltak vil bli gjennomført i henhold til konsesjonsvilkår.

Forum for natur og friluftsliv i Rogaland (FNF Rogaland) (10. desember 2014) er bekymret for konsekvensene av tunnelen fra Mariero til Stølaheia for miljøtilstanden i ferskvannsforkomster og områdenes kvalitet for fugleliv, friluftsliv og naturopplevelser. Tunnelen må bygges slik at en unngå enhver drenering og forverring av tilstanden til vannforekomstene Vannassen, Stokkavatnet, Møllebekken og bekkefelt til Stokkavatnet. Det vurderes flere habitatforbedrende tiltak for bekken og bekkefeltene, og det er svært viktig av våtmarken ved utløpet av Stokkavatnet forbli intakt eller forbedres. Friområdet ved Stokkavatnet er et viktig område for mange foreninger og aktiviteter. Planene for tunnelen på Madla med et pumpehus og mulige dreneringsproblemer er derfor urovekkende for natur- og friluftslivsorganisasjonene. En samlet vurdering etter naturmangfoldloven § 10 bør gjøres for å belyse om og hva mer økosystemene her kan tåle, og det bør vurderes å pålegge at det benyttes miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, jf. naturmangfoldloven § 12.

FNF Rogaland ber om at det i konsesjonen til tiltaket settes vilkår om at de blir høringspart i detaljplanleggingen av tunnelen og tilhørende anlegg i naturområdene. Stavanger kommunes park- og veiavdeling bør også delta i planleggingen. Ved god planlegging, dialog og avbøtende tiltak kan unødvendige negative virkninger for natur og miljø unngås, mener FNF Rogaland.

Statnett viser til at detaljering vil inngå i miljø-, transport- og anleggsplanen. De er oppmerksomme på problemstillingene rundt Møllebekken på bakgrunn av tilleggsutredningen om naturmangfold i Stavanger kommune og vil ta hensyn til dette i videre prosjektering.

Lysefjorden Utvikling AS (12. desember 2014), etablert av kommuner i området, Rogaland fylkeskommune og fem organisasjoner i 2005, har som formål å bidra til reiselivsutvikling i Lysefjordområdet med utgangspunkt i Preikestolen og Kjerag. En rekke større kraftledningsprosjekter er på trappene, og Lysefjorden Utvikling ber om at traseene og mastene plasseres slik at de blir minst mulig synlig fra fjorden og de største turistattraksjonene. Lysebotn er spesielt belastet, og det vises til uttalelse fra Lysebotn grunneierlag ved Kjell Jostein Lyse vedrørende plassering av master. Det er ønskelig at anleggsveier, for eksempel fra Lysebotn/Fylgjerdal til Helmikstøl/Songesand kan bli

permanent og benyttes til allmenn ferdsel og turisme. Skulpturmaster ønsker Lysefjorden Utvikling velkommen.

Havforskningsinstituttet (10. desember 2014) viser til sin uttalelse til konsesjonssøknaden, der de ba om kartlegging av organismer og habitater på sjøbunnen langs kabeltraseen og influensområdet rundt før kabelleggingen, med tanke på justering ved eventuell konflikt. De anbefalte også etablering av et overvåkingsprogram for å fange opp effekter på de biologiske samfunnene på sjøbunnen. Tilleggsutredningen inneholder ikke den informasjonen de etterspurte. Havforskningsinstituttet ber også om at effekten på organismer og habitater som følge av arsen fra massedeponier utredes.

Statnett sier at det vil en miljøovervåkingsprogram vil inngå i miljø-, transport- og anleggsplanen, dersom det blir satt krav om det i anleggskonsesjonen. Statnett har på nåværende tidspunkt ikke planlagt ytterligere undersøkelser av kabeltraseen. For sjødeponiene vil de sette i gang undersøkelser i løpet av våren 2015.

Naturvernforbundet i Rogaland (23. desember 2014) mener at begge traseene som Statnett har søkt om i Sandnes vil ødelegge verdifulle natur- og friluftsområder og er uakseptable. Konsept 3 via Stokkeland er trolig et bedre alternativ, selv om det ikke er tilstrekkelig utredet. Naturvernforbundet ber derfor om en grundig utredning av konsept 3, slik at det kan foretas en reell sammenligning av trasé 4.1/5.0 og trasé 6.0 (konsept 3).

Trasé 4.1 og 5.0 går gjennom Ims-Lutsivassdraget, som er varig vernet mot kraftutbygging og klassifisert som verdifullt natur- og kulturlandskap med nasjonale verdier. Traseen krysser også Lifjell, som er en del av regionens bymark og et viktig utfartsområde for en befolkning på 250 000 innbyggere. Verdien av områdene forventes å øke de neste årene som følge av byveksten.

Hovedargumentet mot konsept 3 er at det vil utsette prosjektet i minst fem år, noe Naturvernforbundet mener ikke er et gyldig argument for et så stort prosjekt med potensielt store og uopprettelige skader. De viser også til at Lyse i 30 år har jobbet med å styrke overføringskapasiteten fra Lysebotn til Nord-Jæren, og dårlig tid kan ikke brukes som avgjørende argument for trasévalget.

Naturvernforbundet mener videre at å anlegge vei opp til Kringlevatn på sørsiden av Lysefjorden vil medføre store inngrep i uberørt terreng og kan ikke godtas. Riggområde 13 ved Kringlevatn, inkludert ny vei i uberørt terreng og morenelandskap med sammenhengende forekomst av røsslyng, kan ikke aksepteres. Behovet for riggplass i området må kunne dekkes med foreslått riggplass 11. Det samme gjelder vei fra Haukali/Oaland til Stora Hellesvatnet, som de mener vil gi svært tunge inngrep i naturen og ikke kan tillates. Et utslippsregnskap for veibygging kontra bruk av helikopter må framlegges, mener Naturvernforbundet.

Statnett søker om nye veier for å legge til rette for effektiv og sikker transport i anleggsfasen. De mener de ikke har hevdet at klimaeffekten av transport på vei som alternativ til helikopter er vesentlig forskjellig.

Lyse Elnett AS (10. desember 2014) understreker at det er viktig at Lyse Sentralnett / Statnett og Lyse Elnett planlegger byggingen av Lyse–Stølaheia sammen, slik at konsekvensene for forsyningssikkerheten og produksjon blir minst mulig. I byggeperioden forventes det at 132 kV- og 50 kV-ledninger vil måtte kobles ut i kortere og lengre perioder, som kan gi redusert forsyningssikkerhet til Stavanger-området og mulig innesteng kraftproduksjon.

Konkret kommenterer Lyse Elnett til punkt 2.5.1.9 i tilleggsøknaden at de har søkt om konsesjon til Helmikstøl transformatorstasjon og at løsningen for Lyse–Stølaheia må ta høyde for at Helmikstøl transformatorstasjon bygges eller ikke. Til punkt 2.5.4 sier Lyse Elnett at de primært ønsker AIS-

anlegg for 132 kV-stasjoner med utveksling om sentralnettet. Lyse Elnett etterlyser konkret informasjon om søknadens beskrivelse av en vesentlig utvidelse av stasjonsarealet på Stølaheia og at det er satt av arealer til 132 kV GIS-anlegg.

Lyse Elnett ønsker etablering av 132 kV i Stølaheia så tidlig som mulig og mener Stølaheia transformatorstasjon bør dimensjoneres for å forsyne hele Stavanger, Randaberg, Kvitsøy og Rennesøy uten transmisjonsstøtte fra 132 kV-nettet i normaldrift. Dette innebærer trolig fire transformatorer fra dag én: to for 50 kV og to for 132 kV. Ytelsen på 50 kV-transformeringen er allerede presset, og Lyse Elnett mener Statnett bør vurdere å øke ytelsen til 300 MVA og gjøre alle transformatorer omkoblbare. Det vil sannsynligvis være behov for 50 kV uttak i Stølaheia i mange år framover. Lyse Elnett planlegger å laste opp 132 kV-nettet i Stølaheia så fort det er etablert i stasjonen, i første omgang med forbindelse mot Ullandhaug. Det vil da være mulig å belaste Stølaheia med over 200 MW på 132 kV, og videre framtidsutsikter gir ytterligere økning i lastuttak på 132 kV i Stølaheia. Statnett bør ved plasseringen av reaktor og kondensatorbatteri til Stokkeland ivareta muligheten for øket transformatorytelse på 132 kV, for eksempel med en tredje transformator mot 132 kV.

Statnett vil ha tett dialog med Lyse Elnett om videreutvikling av prosjektet, men vil komme med svar på de konkrete innspillene så raskt som mulig.

Telenor Norge AS (2. desember 2014) sier at den nye 420 kV-kraftledningen og kabelanlegg vil kreve omfattende vernetiltak i nærliggende telenett. Det vises til en rekke sentralområder med tilhørende aksess- og transportnett som blir berørt. Omfanget av vernetiltak avhenger av størrelsen på feilstrømmen og reduksjonsfaktor for gjennomgående topplinjer. Planlagt jordkabeltrasé i Stavanger vil krysse Telenors større rør/kanaler og kabelanlegg og dermed ikke medføre større induktiv kopling ved jordfeil og/eller i normal driftssituasjon. Problemer for Telenors kabelanlegg er konduktiv kopling ved jordfeil, som kan avhjelpes med isolering av gjennomgående jordledninger på kraftledningen.

Telenor opplyser at de allerede høsten 2016 må begynne beregninger og verneplanarbeid for å utføre nødvendige vernetiltak før idriftsettelse av ledningen i 2020. De sier at ledningen vil krysse mange av Telenors kabelanlegg, men har ingen merknader ut over at de forutsetter at utbygger bekoster nødvendige omlegginger og vernetiltak i telenettet.

Felleskjøpet Rogaland Agder (23. desember 2014), heretter omtalt som Felleskjøpet, refererer i oversendelsen av uttalelsen til det nylig vedtatte områdeprogrammet med føringer for alle utbyggere i Hillevåg, som de også legger til grunn at Statnett forholder seg til. De opplyser at de har betydelige eiendomsinteresser, og hovedkontoret og tilgrensende eiendommer i Hillevåg er organisert i datterselskapet Stavanger Sør. Som de tidligere har påpekt vil tunnelinnslaget få alvorlige konsekvenser for deres drift og eiendomsutvikling, og tilleggssøknaden har i liten grad imøtekommet deres interesser. Den anviser derimot dårlige løsninger for lokalmiljøet i Hillevåg.

Det savnes grundigere utredninger av hvilke konsekvenser massehåndtering, transport og arealbeslag vil få mennesker og virksomheter i området. Blant annet pekes det på at anleggstrafikken vil berøre skoleveien til Kvalaberg barneskole, nærområdet til Sandvikveien barnehage, inn-/utkjøring til Felleskjøpets virksomheter og leietakere i næringsparken. Den justerte løsningen for tunnelportalen gir allikevel et mindre permanent inngrep i og letter tilgangen til friområdet. Anleggstrafikken er i tillegg i strid med gjeldende reguleringsplan og områdeprogram for Hillevåg. Felleskjøpet opplyser også at deres fördistribusjon er underlagt Mattilsynets og andre myndigheters krav til dyrevelferd, som krever at anleggstrafikken nedprioriteres.

Felleskjøpet har i arbeidet med to reguleringsplaner gjennomført et betydelig analysearbeid i samarbeid med byplan i Stavanger kommune, herunder ROS-analyser, trafikkanalyser og grunn- og miljøanalyser. Analyseresultatene gir et godt beslutningsgrunnlag og bør også være styrende for Statnetts tilnærming, mener Felleskjøpet. Kompetanse og rapporter stilles til Statnetts og NVEs disposisjon ved behov.

Felleskjøpet foreslår en alternativ transportrute mellom tunnelportalen og massedeponi, som innebærer at transporten fra tunnelåpningen i Sjøhagen og over til Sandviksveien skjer på den innregulerte forbindelsesveien gjennom Stavanger Sør. Den er planlagt som en avlastning for Bersagelveien, som er skolevei til Kvalaberg skole, og må være på plass før Statnett starter sin anleggstrafikk. Den planlagte riggplassen vil båndlegge tomt/felt tiltenkt første byggetrinn til Stavanger Sør og vil kreve rokkering av oppstartsplanene for feltene. Arealene er i tillegg utleid, og det utløses betydelige rivekostnader og tap av parkeringsplasser som må opparbeides andre steder. Det forutsettes at Statnett dekker Stavanger Sørs ekstrakostnader.

Omsøkte arealer til massedeponi og eventuell utskipping stilles til disposisjon, da Felleskjøpet mener det er fornuftig å legge opp til et lokalt massedeponi. Massene inneholder mye arsen og vil være krevende å deponere andre steder. Trafikk- og miljøbelastning med lang transportvei unngås også. Det er forutsetning av utfyllingen blir godt stabilisert og avsluttes mot sjøen med en kaifront eller fasade som gjør skipsanløp mulig, uten kostnad for Felleskjøpet.

Krav om rekkefølgetiltak stilt av Stavanger kommune forventes det at Statnett bidrar til å oppfylle og bekoste. Byggefasen vil gi ulemper for bydelen, og Felleskjøpet inviterer til medfinansiering av trafiksikringstiltak i Sandvikveien.

Statnetts anleggstrafikk forventes å medføre behov for justeringer av Felleskapets omfattende kjøreprogram, og det forutsettes at planene koordineres med Felleskjøpet, slik at forstyrrelser og konsekvenser minimeres. Det forutsettes også at Statnett koordinerer kommunikasjonen med Felleskjøpet før det offentlig presenteres planer som båndlegger Felleskjøpets arealer eller strider mot det som ligger til grunn for markedsføringen av Stavanger Sør.

Statnett sier at avlastningsveien Felleskjøpet peker på ikke eksisterer i sin helhet i dag, slik at tillatelse til å bygge veien må inngå i endelig konsesjon dersom Statnett skal bygge den.

B3.4 Lokale lag og foreninger, bedrifter, grunneiere, rettighetshaver og privatpersoner

Forsand

Forsand Sandkompani (11. november 2014) sier at alternativ 4.1.2 er i samsvar med deres innspill til konsesjonssøknaden. Det vil ta hensyn til sandressurser på sørsiden av fylkesveien ved at haugene som mastene står på blir fjernet og gjøre tilgjengelig sandressurser på nordsiden av fylkesveien av høy lokal og nasjonal interesse. Også etterbruken av området vil ha høyere verdi, ved at jordbruksområder ikke brytes av master eller gjenstående hauger, men også estetisk.

Ivan Fossan (12. november 2014) driver Slettabø gård (gnr./bnr. 41/41) i Forsand og ber om at trasé 4.1.2 blir valgt, da den er best for gårdsdriften, dyrene og bomiljøet pga. avstanden. Alternativt ville en trasé oppe i lia vært den absolutt beste løsningen, sier Fossan.

Lyse Sameie v/Kjell J. Lyse (13. november 2014) forstår ikke at ledningen på den første 10 km strekningen ut fra Lysebotn transformatorstasjon er planlagt i et uberørt området over Stora Ramnafjell i stedet for å legges ned i dalen mellom Litla og Stora Ramnafjell, hvor det i dag går en anleggsvei og en mindre driftsledning. Lyse Sentralnetts argument om at dalen er rasutsatt stiller lokalbefolkningen seg uforstående til, sett i lys av topografi og en gammel vedlikeholdsfri anleggsvei.

Sameiet understreker at det er under planlegging fire nye kraftledninger i Lysebotn, mens bare to av de gamle 300 kV-ledningene skal rives. Lysebotn og fjorden er attraktivt turistmål med økende besøkstall, og sameiet mener at den planlagte traseen er visuelt uheldig ved at den blir mer synlig enn om den ble trukket ned i dalføret.

Statnett har merket seg innspillene og vurderer andre traseer for denne strekningen. Vurderingene er ikke klare, men Statnett vil komme med en utredning og ev. en tilleggssøknad om dette.

Helge Fossmark (4. desember 2014) opplyser at han er berørt grunneier både i Forsand og Stavanger, men uttalelsen gjelder for gnr./bnr. 29/6 og 8 i Forsand kommune. I konsesjonssøknaden var ledningen planlagt rett over hans hytte på Holtestølen, slik at hytta måtte fjernes. Ifølge tilleggssøknaden er ledningen lagt slik at den med minimal klaring unngår hytta og ligger kilt mellom to hytter på denne stølen. Stølsområdet vil bli ødelagt, og et mastepunkt er plassert på verst tenkelige måte i utsiktlinjen mot Store Hedlevatn. På den andre siden av hytta ligger den gamle ledningen, og avstanden til de to gamle ledningene var såpass stor at det var mulig å bruke hytta. Hytta ble bygd lenge før noen av ledningene og er oppgradert flere ganger. Fossmark krever kompensasjon for tap av all bruksverdi av stølen, som er uavhengig av om ledningen går rett over eller helt inntil hytta.

Statnett vil gå i dialog med mål om minnelig avtale med alle berørte grunneiere når endelig konsesjon foreligger.

Ingeir Fossan v/ Advokatfirmaet Legal (5. desember 2014) viser til uttalelse til konsesjonssøknaden og mener det må være mulig å plassere mastene til den nye kraftledningen slik at de ikke hindrer uttak av sand på Fossanmoen. Det spiller ingen rolle for ham hvilken trasé som velges, så lenge det tas hensyn til driften av sanduttaket. Hvis søknaden om senking av elven i kanten av området innvilges vil sandressursen kunne utnyttes ytterligere, noe som er viktig for lokalsamfunnet. Det foreligger dessuten planer om å utnyttes større deler av Fossanmoen til sanduttak, sier Fossan.

Ketil Eiane (15. desember 2014) er berørt av ledningstraseen mellom Fossmork og Haukali. Han har en hytte på Holtestølen, 21,4 meter nord for ledningen, mens Helge Fossmark har en hytte ca. 20 meter sør for ledningen. Midt i traseen er det en utedo. Av hensyn til landskapet og synligheten mot Tindefjellet og Salabakkane/Lysefjorden ønsker han at traseen skal legges rett over hans hytte, selv om det betyr at den ikke lenger kan brukes. Eiane ønsker mer informasjon om hvilke utbedringer som må gjøres på første del av Skrøyelveien, hvor han er grunneier. Ved riggpunkt/vei 30 i Eiane har han båthus og brygge og spør hva benyttelse/opprustning innebærer.

Sandnes

ELRISK (9. desember 2014 og 8. januar 2015) mener det ikke foreligger nødvendig underlag for å rangere konseptene som presentert i Statnetts tilleggsutredning. Framtidige tiltak beskrevet i Statnetts nettutviklingsplan må også tas med i underlaget, og ELRISK peker på at det på sikt kommer 3 x 420 kV-forbindelser til Nord-Jæren og sannsynligvis en Boknafjordforbindelse i tillegg. De mener at Stavanger-halvøya er en liten forbruker som ikke har behov for denne kapasiteten, og løsningen som velges for Lyse-Stølaheia-forbindelsen vil legge føringer for framtidige oppgraderinger. Regionen er allerede sterkt belastet med eksisterende ledninger, framholde ELRISK.

I en ny utredning må det besvares hva som må gjøres for å sikre N-1 for Stavanger-halvøya. ELRISK mener det er tilstrekkelig å gjøre de to ledningene mellom Stokkeland, via Bærheim til Stølaheia uavhengige av hverandre, ved å oppgradere den ene som jordkabel i samme trasé. Et annet spørsmål er hvor Nord-Jærens sentralnettstasjoner skal ligge i framtiden, med tanke på framtidig arealplanlegging. Dagens stasjoner ligger i pressområder og skaper begrensninger for etablering av ny infrastruktur, boliger og annen utvikling, og det er naturlig å vurdere nytt nett med tanke på en hensiktsmessig

framtidig nettstruktur. ELRISK mener det finnes en bedre løsning for oppgradering av sentralnettet enn den Lyse Sentralnett har søkt om.

ELRISK mener at for at de uttalte målene med prosjektet skal oppnås med konsept 1 (Lyse–Stølaheia) kreves forsterkning av nettet mellom Stavanger og Sandnes, slik som beskrevet i konsept 3 (Lyse–Stokkeland–Stølaheia). Konseptene er derfor ikke sammenlignbare slik de er presentert, ifølge ELRISK. Konsept 1 vil være begrenset av dagens dobbelledning mellom Stavanger og Sandnes. Statnetts påstand om at det er utfordrende å komme fram med ny forbindelse mellom Stokkeland og Stølaheia mener ELRISK også gjelder for konsept 1, da konsept 1 krever tilsvarende tiltak for å utnytte kapasiteten som kommer inn til Stølaheia. ELRISK mener de store forbrukerne av kraft ligger sør for Stølaheia, herunder eksisterende og planlagte utenlandsforbindelser. Det meste av effektflyten over den ny ledningen vil derfor gå via dobbeltledningen mellom Stavanger og Sandnes, som har svakheter både med hensyn til kapasitet og regularitet. Analyser ELRISK har tilgang på mener det på sikt vil være hensiktsmessig med to oppgraderte og uavhengige ledninger mellom Sandnes og Stavanger for å sikre Stavangers kraftforsyning, uavhengig av utbyggingsscenariene for sentralnettet.

Konsept 3 må vurderes i sammenheng med eksisterende 300 kV-ledninger og nåværende og framtidige sentralnettstasjoner, mener ELRISK. I det legger de at flere av problemstillingene Statnett reiser mot konsept 3 kan løses med mindre justeringer i det lokale sentralnettet. Det regionale sentralnettet vil i tiden framover vil være gjenstand for betydelige endringer og oppgraderinger. ELRISK nevner i tillegg til Lyse–Stølaheia, oppgradering av 300 kV-ledningene fra Tonstad og Sira og Boknafjordforbindelsen, som krever modifikasjoner i eller nye sentralnettstasjoner.

Videre mener ELRISK det mangler tilstrekkelig underlag for påstanden at konsept 1 er det mest samfunnsøkonomisk rasjonelle og at 5–10 års raskere realisering vil ha vesentlig samfunnsøkonomisk gevinst. De viser her til Statnetts opplysning om det fortsatt er usikkerhet i kostnadsestimatene knyttet til tekniske utfordringer, og at nyttevirkningene antas å være marginale i perioden fra 2020–2030. ELRISK mener også at Statnett underestimerer miljøkonsekvensene med konsept 1 og peker spesielt på virkninger for friluftsliv og naturmangfold. Det er ikke grunnlag for å si at konsept 3 vil gi større negative miljøvirkninger, da konseptet ikke er utredet, påpeker ELRISK. En utsettelse av byggingen fra 2020 til 2030 vil kunne bidra til å utvikle løsninger som reduserer miljøkonsekvensene.

ELRISK ber om at nye tiltak i sentralnettet sees i sammenheng med dagens og framtidens kraftforsyningssystem og samfunnets øvrige planer for infrastrukturbygging for et best mulig beslutningsgrunnlag.

Anja Røssland Lauvås med familie (25. november 2014) sier at trasé 4.1 går rett over marka knapt 100 meter fra deres gårdshus i Hommersåkveien 397 og har planer om å bygge nytt hus på gården. De er skuffet over at tilleggssøknaden ikke inkluderer en kabel gjennom Hogstad eller fra Forsand til Mariero, og at Statnett prioriterer trasé 4.1 framfor trasé 5.0. Tilleggsutredningen sier ingenting om helsefaren ved å bo nær en kraftledning, og Lauvås er bekymret for barnas helse dersom kraftledningen blir lagt nær huset deres. De mener at det ikke er troverdig når Lyse Sentralnett sier at det ikke vil gå så mye strøm gjennom ledningen som den er bygd for, og forventer at strømstyrken og magnetfeltene øker med økende kraftbehov.

Lauvås refererer til at Statnett ønsker å inngå minnelig avtaler med grunneiere, men sier at ingen avtale med unntak av en løsning med kabel gjennom Hogstad vil kunne kompensere for det tapet de påføres med den nye ledningen. De mener at de må flytte fra gården og selge med tap. At Stortinget har bestemt at kraftledninger for det meste skal bygges som luftledninger kan ikke gjelde gjennom boligbebyggelse, med den helsefaren det innebærer, mener Lauvås. De viser til at mange av de mindre ledningene blir lagt som kabel. Farging av mastene på Hogstad mener de ikke vil ha noen effekt.

Statnett viser til konsekvensutredningen som svar på spørsmål om beregning av elektromagnetiske felt.

Lars Chr. Henrichsen (1. desember 2014) stiller spørsmål ved om det ikke burde vurderes hvordan nærmiljøet blir påvirket langs tilkomstveier og ved bygging av vei fram til den nye muffestasjonen og bygging av muffestasjonen. Hvilke restriksjoner blir utbygger pålagt for å begrense støy og støv dag, natt og helg, og hvordan blir nærliggende beite påvirket av støv, også i et langsiktig perspektiv, spør han. Videre spør Henrichsen om ekspropriasjonsloven kan brukes for å få midlertidig bruksrett til riggplasser og massedeponi, og hvor krav til hvordan utbygger skal etterlate seg områdene etter anleggsperioden beskrives.

Til punkt 2.5.2.3 i tilleggssøknaden kommenterer Henrichsen at han antar at teksten i figur 15 som beskriver omlegging av tursti i anleggsperioden som «Eiendomsgrens, ny» er en skrivefeil. Til figur 42 under punkt 3.1.4 påpeker han at ny vei (850–950 meter) fra Grønneviksveien til muffestasjonen i Sandviken ikke er med i listen over tilleggssøkte veier. Han savner en beskrivelse av tiltenkt bruk av riggområder, da det er stor forskjell i ulempene for gårdsdriften om området brukes som lager eller som landingsplass for helikopter.

Statnett sier de vil beskrive hvordan riggområder skal etterlates i miljø-, transport- og anleggsplanen (MTA). Generelt skal riggområdene etterlates oppryddet, og terrenget skal tilrettelegges for naturlig revegetering. Det vil være aktuelt å bruke helikopter på alle de omsøkte baseplassene. Veiene og baseplassene som er vist med grått i figurene er søkt om i den opprinnelige konsesjonssøknaden og ikke nærmere omtalt i tilleggssøknaden. Statnett legger til grunn at NVE vurderer alle omsøkte anlegg.

Reinert Hetland (2. desember 2014) håper at trasé 4.1 blir valgt framfor trasé 5.0, i tråd med Statnetts prioritering. Dersom trasé 5.0 allikevel velges, mener han trasé 5.0.2 er best. Skulle trasé 5.0 velges slik den foreligger må det pålegges jordkabel fra nordsiden av Lutsivatnet og flere hundre meter opp i lia, for å bevare badeplassen og friområdet ved vannet.

Felleseiet gnr./bnr. 105/103 i Sandnes v/ Astrid Sævareid (5. desember 2014) er et tidligere sandtak og har i dag en verkstedhall og et tak for lagring av ved, utstyr og redskap på eiendommen. Eiendommen er regulert som LNF-område i kommuneplanen og brukes my som rekreasjonsplass med bading og båtliv. Da den kun ligger 1–2 meter over normal vannstand i Lutsivatnet er den oversvømmet når det kommer mye nedbør.

Felleseiet oppsummerer sin uttalelse med følgende prioritering av traseene:

1. Sjøkabeløsning i tråd med vedtak i Sandnes bystyre 22. oktober 2013, sak 103/13 er det beste i et langsiktig samfunnsperspektiv og teknisk mulig.
2. Trasé 4.1 gir minst skade over land og beskrevet som det samfunnsøkonomisk beste i rapporten, gitt at luftledning velges.
3. Trasé 5.0.2 er dårligst fordi:
 - det gir stor risiko for flomskader
 - det er dyrere enn trasé 4.1
 - det gir større skader på natur og miljø i det viktige Lutsivassdraget enn alternativene felleseiendommen blir ødelagt slik muffeanlegget er foreslått

Skulle allikevel trasé 5.0.2 velges foreslår grunneierne at landanlegget trekkes lenger inn i sandtaket for å skjerme strandsonen og samtidig heve plataet til en høyde over normal vannstand for å unngå flomskader, minimum 4–5 meter over normal vannstand. Deponi/riggplass som er planlagt på vestre del av eiendommen bør flyttes til østre del. Ilandføring av sjøkabelen bør legges sør for verkstedbygget og inntil muffeanlegget, og både verksted og overbygg for tørr lagring bevares.

Tilgang til badeplasser og strand bevares for fremtiden ved at foreslåtte tiltak gjennomføres, sier grunneierne. De har skissert sine forslag på kart:

Dersom trasé 5.0.2 blir valgt forventer felleseiet å få tilgang til infrastrukturen, som for eksempel (men ikke begrenset til) bruk av tilkomstvei til sandtaket og opplegg/tilkoblingsmulighet for vann og kloakk. Felleseiet inviterer til samarbeid om gode løsninger dersom dette alternativet skulle bli valgt.

Normisjon region Rogaland (9. desember 2014) er eier av gnr./bnr. 85/ 5 og 6 i Sandnes og gjentar at de ikke aksepterer trasé 4.1. Visualiseringer som Statnett har gitt dem viser et stort inngrep i eiendommen med master i utsiktsfeltet mot sør og over de mest brukte aktivitetsplasser. I praksis vil en mast i aktivitetsplassen til Solaspeiderne gjøre området uegnet til deres aktiviteter. Normisjon viser til kartutsnitt med deres foreslåtte traséendring, også foreslått i uttalelsen til søknaden. Deres forslag nord for Horve ligger i samme trasé som gammel kraftledning og ble fremmet i møte med Statnett 2. desember 2014. De ber om at deres innsigelser tas hensyn til, slik at rasering av et flott og vernet friområde i et av Sandnes kommunes mest attraktive rekreasjonsområder unngås.

Statnett vil prøve å justere masteplasseringen ved aktivitetsplassen for å minimere negative konsekvenser for bruken av plassen. Foreslått traséjustering øst for omsøkte trasé er ikke vurdert.

Familien Stavnem v/ Advokatfirma Bull Årstad (8. desember 2014) opplyser at de er eiere av gnr./bnr. 105/30 i Sandnes. De sier de er fornøyd med de endringene som ligger i tilleggssøknaden, men tar allikevel forbehold om at de vil komme med ytterligere kommentarer eller klage dersom ulempene blir større enn det som nå foreligger.

Generelt er familien Stavnem uforstående til at en stor og skjemmende kraftledning legges over viktige utfartsområder i Sandnes, og mener det må være mulig og samfunnsøkonomisk lønnsomt å grave ned denne typen infrastruktur av hensyn til natur og miljø.

Bjørn Mykletun og Monica Næss (9. desember 2014) er eiere av både hus og hytte i området det vises til i Statnetts rapport side 15, figur 5 (gnr./bnr. 109/ 115 og 197). De har bosatt seg i området for

å ha natur rundt seg og ber om at trasé 4.1.7 fra Dalevatn mot Lifjellet velges. Trasé 4.1 vil bli meget synlig og sjenerende både for hyttefolk og fastboende.

Cecilie og Kjell Ove Nordbø (9. desember 2014) er eiere av bolighus på gnr./bnr. 140/193. De mener trasé 4.1 vil bli sjenerende for fastboende og hyttefolk, og ber om at trasé 4.1.7 velges fra Dalevatn mot Lifjellet.

Ann Helen Baumann og Bjørn Vikra Jensen (9. desember 2014) er eiere av gnr./bnr. 109/ 117, 123 og 130 og protesterer på luftledningen gjennom naturskjønne omgivelser i Sandnes kommune. De ønsker at ledningene legges som kabel i tunnel, slik som i Stavanger, men foretrekker trasé 4.1.7 av de som er omsøkt.

Rita Fjeld (9. desember 2014) eier og bor på gamle Li landhandel og er ivrig turgåer i området, og ber om at NVE velger trasé 4.1.7 fra Dalevatn mot Lifjellet. Trasé 4.1 vil bli meget synlig og skjemmende for hyttefolk og fastboende, mener hun.

Marie Smith-Solbakken (9. desember 2014) er imot luftledning og mener det bør legges sjø- og jordkabel. Dersom luftledning allikevel velges, mener hun trasé 4.1.7 velges i stedet for trasé 4.1, slik at ledningen blir mindre synlig fra boliger.

Mangor Malmin med naboer (10. desember 2014) berøres av et mulig muffeanlegg og kraftledning på nordsiden av Lutsivatnet. De er negative til trasé 5.0.2 og 5.0.6 og mener det er bedre å legge ledningen over dyrket mark som opprinnelig trasé. Adkomstvei til alternativ 5.0.2 og 5.0.6 vil berøre rødlistede arter, som fløyelsbjørnebær og salamander. Negative virkninger for naboene vil være magnetfelt, støy, visuelle virkninger og tapt eiendomsverdi. De mener konsept 3 (Lyse–Stokkeland–Stølaheia) bør velges, som de mener er det eneste alternativet som gir nødvendig kabelkapasitet fra første driftsdag, slik at regionens friareal ikke ødelegges for framtiden.

Arnt Magnar Stokka (10. desember 2014) mener at trasé 4.1.7 ved Dalevatnet er mye bedre for bygda og turister enn alternativet. Han ber om at det vurderes å unngå en mast ved Dalevatnet ved å spenne forbi, eller legge ny mast så langt mot Lifjell som mulig. Det står et nytt fjørfehus hvor det er planlagt en riggplass på Stokkas eiendom, opplyser han.

Lars Hallgren (10. desember 2014) sier på vegne av 10 fritidsboligeiere i øvre Li at de er fornøyde med at Statnett nå prioriterer trasé 4.1.7 framfor 4.1. De mener allikevel at traseen som grunneierne ønsket ikke er utredet, vist med oransje strek på kart. Statnetts argument at traseen kommer i konflikt med en hytteeiendom gnr./bnr. 110/191 mener de ikke skal tillegges vekt, da eiendommen har vært ubenyttet i over 30 år og har forfalt. Søknad om erstatningshytte er avslått av Sandnes kommune, og Hallgren m.fl. mener det må være mulig å innløse denne eiendommen.

Masten som blir stående i oransje ring på kartet vil bli svært synlig fra hyttebebyggelsen, mener grunneierne. De kan ikke se at det i tilleggssøknaden eller tilleggssutredningen er framlagt visualisering i tråd med NVEs tilleggskrav fra hyttebebyggelsen på Li. Grunneierne fikk allikevel tilgang til Statnetts datamodells visualisering på åpen kontordag 3. desember 2014, som viser hvor negativ masten vil være for fritidseiendommene høyeste oppe i Li. Terrengformasjonen vil gjøre masten dominerende og kaste skygger nedover fjellsiden store deler av året. Eiendommene bruker uteareal mot syd og sydvest pga. vind og solforhold, og masten vil få betydning for kvaliteten på uteområdene.

Lifjell ble av Stavanger Aftenblads lesere kåret til den beste søndagsturen blant n foreslåtte turer i Rogaland, og turveien til toppen brukes til mye. Det vises til verddivurderingen av Lifjellområdet i

konsekvensutredningen, og grunneierne mener konsekvensene av en kraftledning over Lifjell er store uansett hvilken trasé som velges og må unngås. De ber derfor om at det legges en 1700 meter lang kabel i tunnel fra nord for Dalevatn til Sandviga, på samme måte som det gjøres i Stavanger, og fordi det er umulig å komme fram med luftledning uten å ødelegge et av regionens beste friluftsområder.

Statnett har vurdert innspillene og mener traseen som er skissert på kartet er mer teknisk krevende og vil koste 1–2 millioner kroner mer. Ledningen vil også bli mer eksponert fra Lifjell og berører en bebygd fritidseiendom sterkt.

Runar Gabrielsen Bø (10. desember 2014) eier fritidseiendommen gnr./bnr. 7/32 i Furenesveien 372, og han mener at utredet trasé 5.0.4 er bedre enn øvrige traseer for kryssing av Lutsivatnet, dersom varianter av trasé 5.0 til slutt velges. Han ber om NVE vurderer andre traseer for å skåne de bynære friluftslivsområdene for denne typen inngrep.

Jan Egil Hareland m.fl. (10. Desember 2014) viser til tidligere forslag om trasé 4.1.5, som Statnett ikke har søkt om konsesjon til pga. en ekstra kostnad på ca. 20 millioner kroner og synlighet fra Vårlivarden. Hareland mener det er flere fordeler med trasé 4.1.5 framfor trasé 4.1. Horve ungdomssenter vil slippe mastene rett over sitt område og gjøre dem mindre synlige fra senteret. Grunneier Arve Gramstad foretrekker å få ledningen over sin eiendom (trasé 4.1.5) enn å få som nærmeste nabo til huset sitt. De som berøres av trasé 4.1 er bekymret for magnetfelt fra ledningen og vil slippe denne frykten dersom trasé 4.1.5 velges. Traseé 4.1 vil henge over Brathetlandstjernet, hvor det skal oppføres en stor gapahuk i samarbeid med Rogaland fylkeskommune, og skal brukes til undervisning for elever i videregående skole.

Fordeler med å følge den gamle traseen er at mye skog allerede er ryddet, og det er mye myr og lav vegetasjon opp mot Torsfjellet. Dersom Statnett mener at traseen vil være svært synlig fra Vårlivarden har de muligheten til å kamuflere ledningen i områder som egner seg godt, mener Hareland. Traseen vil også bli mindre synlig fra Lutsivassdraget, og ekstrakostnaden på 20 millioner kroner kan forsvares, avslutter han på vegne av flere.

Statnett viser til tidligere vurdering av å legge ledningen mot Torsfjellet, utredet alternativ 4.1.5 i tilleggssøknaden.

Siv Nilsen og Ernst Schönborg (10. desember 2014) eier gnr./bnr. 110/146 i Sandnes og støtter Statnetts prioriterte trasé 4.1.7 fra Dalevatn mot Lifjell.

Anna Marie Goosen (9. desember 2014) forstår ikke at det kan tillates luftledninger gjennom det vernede Ims-Lutsivassdraget. Hun spør om Stortingets vedtatt kabelpolicy også innebærer at tidligere vernevedtak skal sees vekk fra. Traseé 4.1 går i utkanten av det vernede vassdraget, men gjennom et område med rikt fugleliv. Goosen mener at trasé 4.1 vil gripe minst inn i vassdraget geografisk og visuelt, men mener at det gir fare for fuglekollisjoner. Hensynet til plante- og dyreliv, og spesielt fugl, er viktigere å verne om enn å ta hensyn til folks synsopplevelser. Hun mener derfor isolering og merking av ledningen er viktigere enn mastenes utseende og synlighet for mennesker.

Goosen savner vilje og evne til å fatte offensiv og framtidsrettede vedtak som leder til mindre energibruk og naturødeleggelser. Vern av Ims-Lutsivassdraget har vært et stort gode for menneskene i distriktet, gjennom å sikre et bynært rekreasjonsområde med rikt dyreliv, men vernevedtak må følges opp. Traseé 5.0 er uakseptabel dersom det ikke legges kabel fra Klubben, gjennom Lutsivatnet og fram til Sandvigå. Hun ber også om en utredning av traséalternativ 6, foreslått av Sandnes kommune, og håper NVE vurderer søknaden med vernevedtakene som ledesnor.

Statnett mener kraftledningen ikke er i strid med intensjonen i vernet av Ims-Lutsivassdraget mot kraftutbygging.

Leif-Harald Horve (10. desember 2014) har tatt initiativ til møte om om saken på Horve ungdomssenter med 40 deltakere, og blir nabo til trasé 4.1. Han har forståelse for at det er behov for mer strøm til Stavanger, men det kan ikke gå på bekostning av naturen i Sandnesmarka, som er så mye benyttet av lokalbefolkning og besøkende. Naturen er unik og vassdraget er vernet mot kraftutbygging. Konsekvensutredningen gir en god beskrivelse av naturmangfoldet og kulturminnene i området, og på bakgrunn av kunnskapen om verdiene i området forstår ikke Horve hvordan en luftledningstrasé kan legges her. Han savner allikevel en beskrivelse av verdiene som ligger i Horve ungdomssenter, med tilholdssted for speidere, badeplasser, fiskeplasser og turstier etablert av turistforeningen. Ungdomssenteret har vel 5000–6000 besøkende per år, og det arrangeres leirskole, eldretreff og familieleire. Solaspeiderne bruker Horve 2 med besøkende speidere fra hele landet, og han spør om disse er informert om planene. Leif-Harald Horve mener informasjon til grunneiere og naboer har fått lite informasjon om konsekvenser og beslutninger.

På møtet på ungdomssenteret ble Statnett stilt spørsmål fra naboer til den planlagte kraftledningen i området. Mange er frustrerte over mangelfull informasjon og bekymret for elektromagnetiske felt fra ledningen. Horve ungdomssenter og flere andre vil få negative visuelle virkninger. Ims er en attraktiv plass for en av de største konsentrasjonene av fossefall i Norge, og svaner oppholder seg i området, også vinterstid. Vassdraget av tidligere benyttet til uttak av Kiselgur, som er en del av kulturhistorien til bygda, og det har vært gruvedrift på Ims. Fossen på Ims vil bli visuelt berørt av ledningen. På møtet ble det lagt fram forslag til alternativ trasé som vil skåne deler av marka og innbyggerne. Her følger traseen dagens ledning fram til Hommersåk og deretter i tunnel (rød strek) til fjorden.

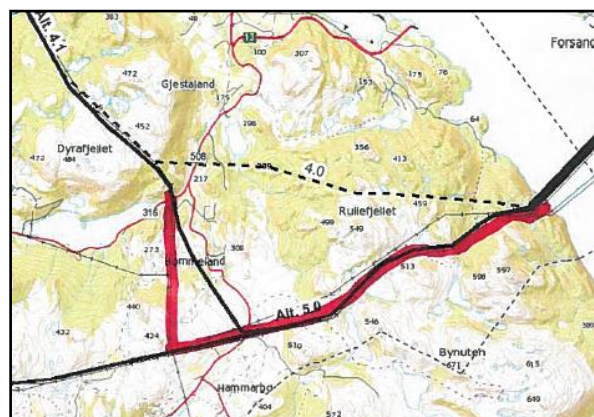
Statnett vurderer at Horves forslag vil gi store merkostnader og lengre gjennomføringstid, uten at det forventes å gi reduserte ulemper og færre berørte. Forslaget vil vesentlig øke behovet for reaktiv kompensering.

Sivilarkitekt Leif Larsen AS (10. desember 2014) uttaler seg på vegne av Knut Heggheim, Øyvind Larsen og seg selv som eiere av gnr./bnr. 101/191, hvor det foreligger godkjenning til en erstatningshytte som vil bli sterkt berørt av traseen over Lifjell. De har søkt Sandnes kommune om å dele opp eiendommen i tre hyttetomter, som synliggjør de urealiserte verdien på eiendommen. Denne typen hyttefortetting vil bli mer og mer aktuell for å imøtekomme det økende behovet for fritidsboliger uten å bygge ned uberørte naturområder, sier Larsen. Dersom ledningen bygges som omsøkt vil eiendommen bli uegnet som tomt for de tre hyttene pga. behovet for sikkerhetssone rundt ledningen og estetisk forringelse av eiendommen og næromgivelsene. Grunneierne varsler derfor krav om full erstatning av tap for eiendommen med tre mulige framtidige hyttetomter.

Erik Kaiser (18. desember 2014) er sterkt imot utbyggingen på Hommeland og foreslår alternative traseer for å unngå store konflikter med bolighus i området. Han mener tidligere foreslåtte trasé 4.0 hadde vært en bedre løsning enn trasé 4.1, som går mye nærmere hans bolighus med mulige helsevirkninger som konsekvens, frykter han. Kaiser tror også at eiendommens verdi vil falle som følge av utbyggingen.

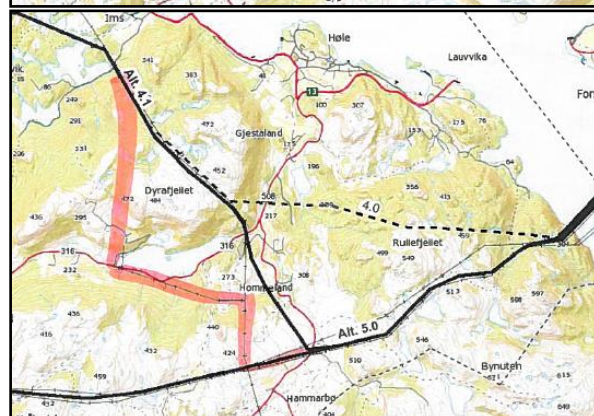
Forslag 1:

Dette forslaget følger eksisterende trasé lenger vest, som per i dag ikke berører privathus. Dette vil skjerme beboerne uten store endringer i traseen. Det kan også vurderes å benytte en dal ned fra fjellet ca. 150 meter vest for dagens trasé.

Forslag 2:

Her brukes også dagens trasé, og vil heller ikke berøre badeplassen ved Tengelsdalsvannet. Knekken vil komme tidligere og ikke berøre Hommeland i sin helhet.

Kaiser foreslår to alternativer til, som han ikke mener er optimale, men som viser at det er mulig å finne traseer som ikke berører boligområdet i like stor grad som trasé 4.1.

Statnett mener at Kaiser forslag gir en lengre trasé uten at tiltakets samlede konsekvenser for omgivelsene reduseres.

John Olav Jensen v/Ryger Advokatfirma AS (13. mars 2015) er eier av gnr./bnr. 105/17 i Sandnes. Han driver melkeproduksjon med 34–35 melkekyr og 50–60 ungdyr. I tillegg driver han pelsproduksjon

på gården, med 1800 minktisper. Driften utgjør fire årsverk, hvorav to knyttet til pelsvirksomheten og to til melke- og kjøttproduksjon.

Etter John Olav Jensens forståelse er det planlagt en mast 40–50 meter fra minkhuset, som vil gi støy i anleggsperioden og mulige konsekvenser av elektromagnetiske felt. Dette vil ramme både minken, storfebesetningen og personene som bor og arbeider på gården. Han opplyser at mink er svært sensitive dyr, og urolige mink kan være en fare for sine avkom. Dyrene er særlig avhengige av ro i yngletiden, men også i parringstiden. Stress i populasjonen vil ha store økonomiske konsekvenser for driften.

Nytt mastepunkt og ledninger over beitejord vil også vanskeliggjøre og fordyre gjødselspredningen på eiendommen. På den vestlige og mest utilgjengelige delen av eiendommen, som gjødsles ved hjelp av kanon, vil kraftledningen føre til redusert eller ingen gjødsling og tilsvarende redusert fôrproduksjon. Det vil redusere ressursgrunnlaget på gården.

Videre påpeker han at de estetiske ulempene vil redusere gården framtidige salgsverdi og hindre framtidige utbyggingsmuligheter i området. Han ønsker derfor at ledningen legges utenom eiendommen og så langt bort fra eiendommen som mulig.

Stavanger

IVAR IKS (19. november 2014) påpeker at planlagt tunnel på strekningen Hillevåg–Stølaheia ved Store Stokkavatn vil krysse IVARs avløpstunnel som går helt fram til Mekjavik og IVARs vannledning som forsyninger Randaberg kommune. Store Stokkavatn er også utpekt som krisereservekilde for regionen. IVAR forventer at Statnett tar kontakt for videre avklaringer av traseene.

Statnett sier de vil ta kontakt med IVAR for detaljplanlegging.

Kari Sjo (20. november 2014) sier at utbygger må ta ansvar for at ubebygde boligtomter ikke blir ødelagt av det planlagte tunnellopet.

Statnett vil inngå avtaler om erstatning etter at endelig konsesjon er gitt, og erstatning settes ut ifra en konkret vurdering av verdi og regulerte planer for den enkelte eiendom.

Alexandra Sira-Schubert og Michael Schubert (23. november 2014) stiller noen spørsmål til utbygger vedrørende anleggsvirksomhet, arealbehov til rigg- og deponiområder, omfang av tilbakeføring av kyststripen, behov for anlegg/bygninger i overgangen mellom sjø- og jordkabel, hvordan massetransport kan foregå og støvdannelse nær tunnelåpningen.

De opplyser at turveien langs Gandsfjorden er viktig for nærmiljøet, og det må tas hensyn til de ulike brukerne ved å legge til rette for lommer der gående kan tre til side for syklistene. Kyststripen ønskes tilbakeført til det naturlig kuperte svaberget, men de frykter at oppfylling med masser vil forandre området til utilgjengelige steinblokker. Også permanente anlegg i overgangen mellom sjø- og jordkabel vil kunne føre til permanent tap av turareal. De ber om at det vurderes om ikke hele anleggsarbeidet kan utføres via stikkturen nordover, og de forstår heller ikke hvorfor det er risikabelt å ilandføre sjøkablene direkte under vann.

Tunnelløsninger fører til tap av friareal, som i dette området er redusert som følge av andre inngrep, og Schubert foreslår at det bygges kulvert over tunnelutgangen. Eventuelt kan tunnelutgangen senkes til samme nivå som eksisterende industribygg og flytte utgangen nordover, slik at friarealet kan bevares i sin helhet. De stiller spørsmål ved om det er mulig å transportere massene på skinnegang.

Massetransport som skissert av Lyse Sentralnett forbi Kvaleberg skole vil ytterligere forverre den dårlige trafikksikkerheten i området, sier Schubert.

Statnett kommenterer at arealene som er skissert i de to forskjellige landtaksalternativene vil tidvis på en eller annen måte berørt av landtaket. Intensjonen er å begrense påvirkningen til en så kort periode som mulig og tilbake stille arealene som beskrevet i tilleggssøknaden. Området vil ikke framstå som helt uberørt etter tiltakene, men naturlig revegetering og dagens bruk av området vil bli vektlagt. Det utredes hvilke tiltak som best kan motvirke støy- og støvbelastning for nærmiljøet i anleggsfasen. Tiltakene vil bli beskrevet i en miljø-, transport- og anleggsplan (MTA) som skal utarbeides i samråd med berørte privatpersoner og myndigheter.

Frode Jørmeland og naboer på Madla (10. desember 2014) protesterer mot at en pumpe og adkomstsjakt legges tett opp i deres eiendommer, Ragbakken 3, 5, og 9, da det vil gi sjenerende støy med helsemessige konsekvenser. Utsikten og eiendomsverdien vil også bli negativt påvirket. Dessuten vil adkomstvei og oppgradering av privat vei gi store inngrep i naturen, mener de.

Statnett sier de har behov for å gjennomføre de omsøkte tiltakene, men vurderer løsninger for å redusere omfanget av inngrep.

Kirsten og Helge Sægrov (9. desember 2014) eier gnr./bnr. 40/ 73 og 86, som grenser til Stølaheia transformatorstasjon mot sør. De sier det ikke er aktuelt å avgi grunn til utvidelsen av stasjonen så lenge det finnes SF6-anlegg som kan redusere arealforbruket til 1/5 av skissert behov. Ved å velge SF6-anlegg unngås beslaglegging av tilstøtende områder, og Alvasteinveien vil ikke trenge omlegging, som for beboerne blir den mest skånsomme løsningen. De mener anlegget også blir sikrere mot terror enn et større anlegg. Den midlertidige turstien foreslår de å legge på nordsiden av stasjonen, med bro over anleggsveien, og videre langs riggområdet til kommunal eiendom som kan disponeres uten ekspropriasjon. Der turstien treffer og går langs Alvasteinveien kan det fungere som et fortau. Da det ikke er behov for gjennomkjøring på Alvasteinveien bør den stenges, slik at den ikke benyttes som snarvei. Dersom SF6 benyttes kan siste mastefeste monteres på kommunal eiendom, framholder Sægrov. De opplyser til slutt at det finnes vannbrønner tilhørende gnr./bnr. 40/ 73 og 1020 i nærheten av tunnelen.

Statnett tilstreber å ikke bruke mer areal enn nødvendig og vurderer muligheten for å bruke GIS-anlegg. De vil kontakte grunneier for mer detaljer om vannbrønnene, slik at de kan tas hensyn til i anleggsfasen.

Arild Lerang og Eirik Sunde (10. desember 2014) viser til tidligere uttalelse om planlagt riggområde på Stølaheia og ber om at anleggs-/riggområdet blir lagt på utmarks-/skogsområdet, som egner seg godt til formålet. Å bruke gårdsveien i tilknytning til landbruksarealet vil kreve betydelig oppgradering for å tåle tungtransport. Dersom noe av landbruksarealet allikevel skal benyttes må det inngås egen leieavtale i god tid før anleggsstart. Lerang og Sund peker på viktige moment som må inngå i avtalen, og ber samtidig om at det gjennomføres befarings med lokale representanter fra NVE, grunneiere og en representant fra NLR-Rogaland.

Statnett sier den endelige utstrekningen på det planlagte riggområdet vil bli detaljbeskrevet i en miljø-, transport og anleggsplan (MTA), som skal utarbeides i samarbeid med berørte. Statnett vil søke å oppnå minnelige avtaler med alle berørte grunneiere/rettighetshaver, men vil ikke kommentere avtalens innhold og utforming nå.

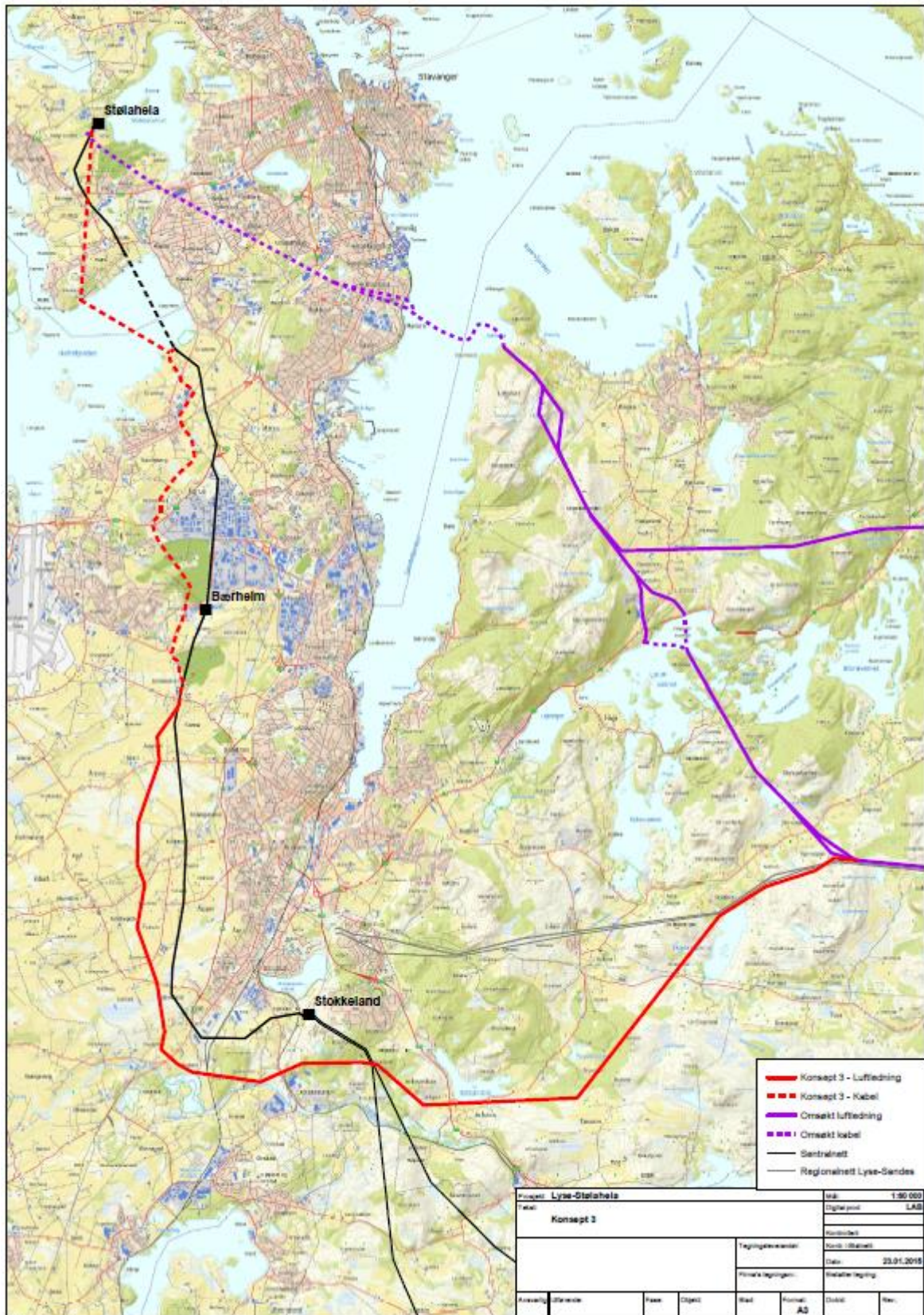
B3.5 Statnetts samlede kommentarer

Statnett har ikke kommentert alle høringsinnspillene, men opplyser at de har merket seg alle og tar dem med i videre prosjektering og prosjektutvikling. Noen innspill er felles for flere høringsinstanser, og Statnett velger derfor å kommentere dem tematisk.

Konseptvalg

Bakgrunnen for søknaden er at forsyningssikkerheten ikke er tilfredsstillende i dag. Med forventet økning i kraftforbruket viser Statnetts analyser at det kan bli vanskelig å forsyne forbruket også med intakt nett (uten feil) allerede fra 2020. Det haster derfor å komme i gang med byggingen, som forventes å ta fire år. Oppgradering av eksisterende nett er også vanskelig å få til uten Lyse–Stølaheia på plass. Høringsuttalelsenes innspill til konsept 3 tilfører etter Statnetts vurdering ingen vesentlig nye informasjon som gir grunnlag for å endre rangeringen av konseptene. De mener også at det er relativt små forskjeller i miljøkostnadene mellom konsept 1 og konsept 3. Lyse–Stølaheia (konsept 1) vurderes som det beste, med kortest gjennomføringstid og lavest investeringskostnader.

Statnett har lagt til grunn for sine vurderinger at konsept 3 gir en tredje forsyningsvei til Stølaheia, som går utenom Stokkeland transformatorstasjon (vist på kart under). Alternativet vil innebære like mye luftledning som konsept 1, og vil etter Statnetts vurdering ta minst fem år ekstra å gjennomføre. Statnett mener det vil være svært uheldig for forsyningssikkerheten og nettutviklingen i regionen.

Riggområder og veier

Statnett opplyser at endelig utstrekning av planlagte riggområder vil beskrives i prosjektets miljø-, transport- og anleggsplan (MTA-plan), som skal utarbeides i samarbeid med berørte interesser. Det vil være aktuelt å bruke helikopter på alle de skisserte baseplassene. Hvordan riggområdene skal etterlates skal også beskrives i MTA-planen, men de skal etterlates oppryddet, og terrenget skal tilrettelegges for naturlig revegetering. Statnett vil søke å komme fram til minnelige avtaler med alle berørte grunneiere og rettighetshavere.

Åpne muffeanlegg

Statnett har søkt om åpne muffeanlegg, fordi det er en kostnadseffektiv løsning som dekker sikkerhetsbehovene for sentralnettanlegg. Etter Statnetts vurdering er ikke åpne muffeanlegg mer visuelt skjemmende enn et lukket anlegg.

B4 Uttalelser til tilleggssøknader av april 2015 og utredning av konsept 3 (Lyse–Stokkeland–Stølaheia) av mai 2015

Tilleggssøknader og utredning av konsept 3 ble sendt på høring 11. mai 2015. Fristen for å komme med merknader ble satt til 26. juni 2015. Sandnes, Stavanger, Forsand kommuner ble bedt om å legge tilleggssøknadene ut til offentlig ettersyn. Den offentlige høringen av tilleggssøknadene ble kunngjort etter gjeldende regler i Stavanger Aftenblad, Rogalands Avis, Sandnesposten, Strandbuen og Norsk lysingsblad.

Tilleggssøknadene ble sendt på høring til instanser som hadde avgitt uttalelse til tidligere søknader og som ble berørt av omsøkte traséjusteringer/endringer i henholdsvis Stavanger, Sandnes og Forsand kommuner. Lyse Sentralnett orienterte berørte grunneiere og rettighetshavere om høringen og fristen for å komme med uttalelser. Utredningen av konsept 3 ble sendt på høring til Stavanger kommune, Sandnes kommune, Fylkesmannen i Rogaland, Rogaland fylkeskommune, Sviland bydelsutvalg, ELRISK, Lyse Elnett, Naturvernforbundet i Rogaland og Stavanger Turistforening.

Sandnes kommune, Stavanger kommune og Rogaland fylkeskommune fikk utsatt høringsfristen i henhold til fastsatte møtetidspunkt for politisk behandling.

NVE mottok 27 høringsuttalelser til tilleggssøknaden og tilleggsutredningen og samtlige er sammenfattet under. Lyse Sentralnett kommenterte uttalelsene i brev/e-post av 25. september 2015. Lyse Sentralnetts kommentarer er sammenfattet til slutt, eller under den enkelte uttalelse der det er relevant.

B4.1 Kommuner

Stavanger kommune (31. august 2015) oversender formannskapet's enstemmige vedtak av 27. august 2015:

1. «For Stavanger kommune er det viktig at ny kraftledning mellom Lyse og Stølaheia blir etablert så snart som mulig, slik at forsyningssikkerheten til regionen blir tilfredsstillende.
2. Både konsept 1 og 3 vurderes å være akseptable løsninger for Stavanger kommune. Det henstilles imidlertid om at konsept 3 utredes nærmere, da dette alternativet vil gi mindre negative konsekvenser for naturmiljø, landskap, friluftsliv og nærmiljø i Stavanger sammenlignet med konsept 1.
3. En videre utredning av konsept 3 må ses i sammenheng med framtidig oppgradering av eksisterende linje mellom Stølaheia og Stokkeland. Det forutsettes at valg av konsept 3 ikke

unødig og ytterligere forsinker utbyggingen av Madla-Revheim, og at det velges løsninger som optimaliserer kostnader, sikkerhet og verdiskapning av utbyggingsområdet.»

Statnett mener at en løsning må komme raskest mulig på plass av hensyn til forsynings sikkerheten. De mener det ikke er mulig å imøtekomme kommunens innspill om å søke løsninger som optimaliserer kostnader, sikkerhet og verdiskapning i utbyggingsområdet Madla-Revheim, uten at det får konsekvenser for ferdigstillelsesdato. Statnett mener og at Lyse–Stølaheia er et nødvendig første skritt for å kunne optimalisere nettet i regionene ved å muliggjøre utkoblinger og større omlegginger i eksisterende nett.

Statnett har ikke sett konkret på ilandføring av en framtidig sjøkabel ved Madlatua, som kommunen i sin saksframstilling mener kan være i konflikt med ny turvei, friluftsliv, strandeng og naturlig strandsone. De har derfor ikke grunnlag for å kommentere muligheten for tilpasning eller avbøtende tiltak. Statnett merker seg allikevel at Stavanger kommune mener området skal tillegges større verdi som turområde og leveområde for arter enn konsekvensanalysen legger til grunn.

Sandnes kommune (10. september 2015) gjengir vedtaket i bystyret 8. september 2015:

1. *«Sandnes kommune viser til sine bystyrevedtaket, datert 22.10.13 og 03.02.15, og mener at konsept 1 med traséalternativ 4.1 vil medføre uakseptable konsekvenser for samfunn og miljø i Sandnes. De små justeringene som nå er omsøkt for trasé 4.1, endrer ikke kommunenes hovedoppfatning i saken. I tillegg anses trasé 4.1 som det klart dårligste av de to alternative traseene 4.1 og 5.0, innenfor konsept 1.*
2. *Sjøkabel fra Forsand til Stavanger vil miljø- og samfunnsmessig være det beste alternativet, både for Sandnes og den regionale grønn-strukturen.*
3. *Sandnes kommune mener at konsept 3, Lyse–Stokkeland–Stølaheia, er utredet tilfredsstillende til å kunne vurderte omsøkt konsept 1 mot konsept 3.*
4. *Konsept 3 vurderes som mindre konfliktfylt enn konsept 1 for samtlige utredningstema – naturmangfold, landskap, friluftsliv og nærmiljø, naturressurser, kulturminner og verdiskapning.*
5. *Konsept 3 må utredes videre i detalj, for å kunne velge den traseen som gir minst negative samfunnskonsekvenser for samtlige utredningstema.*
6. *Forekomstene av nyere tids kulturminner må kartlegges og konsekvensutredes for traseene 4.1 og 5.0 og konsept 3, på like linje med utført kartlegging og vurdering av fortidsminnene. Endelig valg av trasé og masteplasseringer må skje på grunnlag av en slik kartlegging og vurdering.*
7. *Det forventes at en i større grad velger jordkabel for de deler av traseen der luftlinje gir betydelige negative konsekvenser, knyttet til visuell virkning/opplevelseskvalitet og naturvern/fugleliv.*
8. *Traseen for konsept 3 må justeres mellom mastepunkt 164 og 181, slik at svært viktige natur-, friluftsliv- og landskaphensyn ivaretas tilfredsstillende. Traseen må bl.a. planlegges slik at den ikke reduserer verdien av Vagleskogen som et særs viktig friluftsområde.*
9. *Sandnes bystyre kan ikke gi forhåndstiltredelse eller ekspropriasjonstillatelse for omsøkt trasé 4.1 med justeringer innenfor konsept 1, fordi verken konsept 1 eller trasé 4.1 støttes. Når endelig trasé velges, etter at konsept 3 er vurdert grundigere og nyere tids kulturminner er kartlagt, må saken opp til ny politisk behandling. Først da kan bystyret uttale seg konkret om detaljer og justeringer av endelig trasé.»*

Statnett har ikke utredet konsept 3 til et slikt nivå at de kan kommentere konkrete innspill til traséendringer eller kabling av enkelte strekningen. De viser til at de som grunnlag for den

samfunnsøkonomiske analysen forutsetter at konsept 3 skal gå i luftledning fram til Soma-området, og at kabling av hele eller deler av denne strekningen vil medføre betydelig kostnadsøkning.

Sviland bydelsutvalg, Sandnes kommune (10. juni 2015) oversender følgende, enstemmige vedtak:

1. *«Begge alternativer i konsept 1 (trasé 4.1 og 5) har store konflikter med natur og friluftsliv i Sandnes. Begge alternativer er, etter Sviland bydelsutvalg sitt syn, for konfliktfylte og ikke akseptable.*
2. *Sviland bydelsutvalg mener at konsept 3, Lyse–Stokkeland–Stølaheia, bør utredes videre ettersom en ser konsept 3 som en mindre konfliktfull trasé, spesielt med tanke på natur- og friluftsverdier. Ut fra at en her planlegger forsyning av strøm over et langt perspektiv, er en utsatt gjennomføring på 5 år akseptabel. Merkostnaden med konsept 3 er også akseptabel sett ut fra et lavere konfliktnivå.»*

B4.2 Sentrale og regionale myndigheter

Fylkesmannen i Rogaland (3.7.2015) mener at Nord-Jæren må få en forsterket kraftforsyning, og at konsept 3 er en langt mer skånsom trasé for natur, friluftsliv og samfunn enn omsøkte alternativer.

Byutvikling og bevaring av de viktigste turområdene er viktig å ta hensyn til ved valg av trasé. De ber om utredning av forskjeller i kostnader, gjennomføringstid og avbøtende tiltak ved ulike alternativer. På de få konfliktfylte strekningene som berøres av konsept 3 mener fylkesmannen at avbøtende tiltak kan redusere ulempene. Sett i lys av den forholdsvis lille kostnadsforskjellen og ved å pålegge avbøtende tiltak tilråder fylkesmannen at konsept 3 velges framfor konsept 1.

For konsept 3 savner fylkesmannen bedre utredninger av kostnadene, støy og elektromagnetisk felt. De ber også om at det vurderes traséjusteringer eller kabling gjennom Vagleskogen og forbi Lonavatnet naturreservat og på Helgelandsnuten. Videre ber de om utredning av sittepinner på mastene på strekninger med hubroreir ved Sporaland og Bråstein. I Hafrsfjord er det nødvendig med ekstra undersøkelser av kabeltraseen og å vurdere avbøtende tiltak for edeløsters.

Fylkesmannen mener trasé 4.1.5 ved Eikelidvatnet vil ha større negative miljøvirkninger enn trasé 4.1. De mener også at trasé 4.1.12 ved Lifjell vil gi større negative landskapsvirkninger enn både trasé 4.1 og 4.1.7. Over Dyrafjell og Ims har fylkesmannen tidligere gått imot trasé 4.1, for å samle inngrepene mest mulig. Trasé 4.1.11 i Forsand støttes av fylkesmannen som en trasé som være mindre eksponert og dermed har mindre negative konsekvenser for landskapet.

Statnett kommenterer at det er en bolig 56 meter fra ledningen, to boliger 77/78 meter fra og åtte boliger ligger mellom 80 og 100 meter fra ledningen. De sier de ikke har utredet konsept 3 til et slikt nivå at de kan kommentere konkrete innspill til traséendringer eller avbøtende tiltak. Kabling ut over det som er lagt til grunn i den samfunnsøkonomiske analysen vil innebære betydelig kostnadsøkning.

Rogaland fylkeskommune (3. september 2015) oversender følgende enstemmige vedtak i fylkesutvalget 1. september 2015:

Forutsatt at konflikter knyttet til nasjonalt verdifulle kulturminner lar seg løse, anbefaler Rogaland fylkeskommune at det arbeides videre med konsept 3 for å få et bedre beslutningsgrunnlag for det endelige trasévalget»

I brev av 22. juni 2015 viser Fylkesrådmannens kulturavdeling til tidligere uttalelser og innsigelser til konsesjonssøknaden av mai 2013 og tilleggssøknad av oktober 2014. De fremmer nå innsigelser til løsninger fremmet i tilleggssøknadene av mai 2015.

Ved Horve har Fylkesrådmannen tidligere påpekt at opprinnelige trasé ville ligge ca. 20 meter sør for et automatisk fredet kulturminnefelt (gravhaug, id. 34582). Trasé 4.1.5 går lenger nord, noe som reduserer konfliktnivået med kulturminnefeltet på Horve (id. 34582, 65902, 34579, 65906 og 34583), og traseen foretrekkes framfor trasé 4.1. Begge traseene vil gå i nærheten av 12 registrerte nyere tids kulturminner og kulturmiljø, hvorav 7 er søknadspliktige. Innenfor ca. 1 km avstand nord for trasé 4.1.5 ligger flere nyere tids kulturminner, hvor traseen vil kunne være synlig. Trasé 4.1 vurderes som et marginalt bedre alternativ for nyere tids kulturminner. Påvirkningen på kulturminner og kulturmiljø vil være avhengig av god trasé- og masteplanlegging, og det bør settes vilkår om dette.

Ingen av traseene Statnett har søkt om ved Lifjell er i direkte konflikt med kjente, automatisk fredete kulturminner. Fylkesrådmannen foretrekker trasé 4.1.12, og deretter trasé 4.1.7, da disse vil ligge lenger fra og virke mindre skjemmende på de automatisk fredete kulturminnene på Li enn trasé 4.1.

Ved Gjestaland/Hommelund fremmet Fylkesrådmannen innsigelse til trasé 4.1, pga. nærføring til et automatisk fredet kulturminnefelt (id. 5120). Trasé 4.1.13 går rett over det samme gravfeltet og er i strid med kulturminnelovens §§ 3 og 4, jf. § 8. Fylkesrådmannen fremmer derfor administrativ innsigelse til trasé 4.1.13 og foreslår sammen løsning som ble gitt til innsigelsen til trasé 4.1 i samme område.

Like nord for tiltaksområdet ved Stølaheia transformatorstasjon skal det ifølge Askeladden finnes et røysfelt (id 72304) med uavklart vernestatus. Vernestatus og konfliktgrad vil bli avklart i forbindelse med undersøkelser iht. § 9 i kulturminneloven. Fylkesrådmannen opplyser samtidig at det finnes gamle steingjerder i og nær tiltaksområdet, som må tas hensyn til, selv om de ikke har formelt vern. Det må foretas avbøtende tiltak og inngrep i steingjerdene må unngås.

Nord for det nye traséalternativet 4.1.11 i Forsand finnes det en støl (id. 142608) og fire blokkheller som kan ha vært benyttet i førreformatorisk tid. Vernestatusen og konfliktgraden vil bli avklart i forbindelse med at undersøkelsesplikten etter kulturminneloven blir oppfylt.

Hva gjelder undersøkelsesplikten for de tilleggssøkte traséalternativene, riggplassene, stasjonsområde og veier, opplyser Fylkesrådmannen at videre arkeologiske registreringer er nødvendig før det kan gis en uttalelse. Potensialet for funn av automatisk fredete kulturminner vurderes som middels til stort.

Riving av eksisterende kraftledninger er positiv, men Fylkesrådmannen gjør oppmerksom på at master inne i eller inntil automatisk fredete kulturminner ikke kan fjernes før det foreligger dispensasjonsvedtak fra Riksantikvaren. Dette må innarbeides i en miljø-, transport- og anleggsplan.

I brev av 1. september 2015 vurderer Fylkesrådmannens kulturavdeling utredningen av konsept 3. Utredningen vurderes som bedre enn de foregående, men fylkesrådmannen er uenig i vurderingene som er gjort når det gjelder verneverdi og konfliktgrad ved seks av de ni kulturmiljøene. De er imidlertid enige i vurderingene av potensialet for funn av ukjent kulturminner.

På Skjelbrei vil tiltaket få stor grad av skjemmende virkning på kulturmiljøet, og fylkesrådmannen mener konsekvensvurderingen bør endres fra middels til stor negativ konsekvens. På Rudlene vil tiltaket få en utilbørlig skjemmende virkning på kulturminnene, og fylkesrådmannen tiltaket får middels negativ konsekvens for kulturmiljøet her. Ved Folkvord-Austvoll mener fylkesrådmannen at konsekvensanalysen og verdivurderingen for kulturmiljøet ikke er tilfredsstillende med tanke på nyere tids kulturminner. På Soma-Bærheim finnes et uvanlig kulturminne av nasjonal verdi i form av en stjerneformet gravrøys, som bør medføre at kulturmiljøet gis stor verdi. Tiltaket vil være i direkte konflikt med og ødelegge gravminnene på lokaliteten og eventuelle bosetningsspor under markoverflaten og få stor negativ konsekvens på kulturmiljøet. På Kjerrberget mener fylkesrådmannen at verdien av kulturmiljøet er middels til stor pga. at det er registrert flere gravminner på lokaliteten.

Tiltaket vil være i direkte konflikt og konsekvensvurderingen bør endres til middels til stor konsekvens. På Røyneberg mener fylkesrådmannen at verdien av kulturmiljøet bør vurderes som stor pga. det store antallet synlige kulturminner og at den består av både tufter og trolig også graver. Fylkesrådmannen mener tiltaket vil få stor negativ konsekvens på kulturmiljøet her.

En samlet vurdering av konsept 3 tilsier etter fylkesrådmannens vurdering av konsept 3 er det mest konfliktfylte traséalternativet sammenlignet med de konsesjonssøkte traseene 4.1 og 5.0, med hensyn til kulturminner. Konsekvensgraden vurderes samlet til middels til stor for de berørte kulturminnene og kulturmiljøene. Slik som for trasé 4.1, mener fylkesrådmannen at traséjusteringer vil kunne redusere konfliktnivået noe, men vurderer at det vil være vanskeligere for konsept 3 pga. tettheten av kulturminner langs traseen. Potensialet for nye funn er også svært stor, og konfliktnivået antas å øke etter at § 9-undersøkelsene er gjennomført.

Vedlagt uttalelsen av 1. september 2015 er merknader fra Stavanger maritime museum angående forholdet mellom konsept 3 og mulige automatisk fredete kulturminner under vann. Museet opplyser at det ikke er kjente automatisk fredete kulturminner under vann i direkte konflikt med traseen som er skissert i konsept 3. Traseen berører imidlertid områder som har potensial for funn av ukjente kulturminner, spesielt der den krysser Hafrsfjord, som var den viktigste havnen på Nord-Jæren i forhistorisk tid og som var slagsted i vikingtid. Det kan her gjøres funn av potensielt nasjonal verdi, mener museet. Tiltaket kan berøre eller komme nær Lonavatn, Bråsteinsvatnet, Skjelbreitjørna og Figgjoelva, med et visst funnpotensial. Det vil sannsynligvis være nødvendig å gjennomføre marinarkeologiske dykkerregistreringer, opplyser Stavanger maritime museum.

Fylkesrådmannen påpeker til slutt at to gravhauger nylig er påvist innenfor tiltaksområdet, og ber om at disse tas hensyn til om det blir aktuelt å gå videre med konsept 3.

Statnett vil søke Riksantikvaren om eventuelle nødvendig dispensasjoner når kulturminnemyndighetenes § 9-undersøkelser i de aktuelle områdene er gjennomført. Dette gjelder også for rivingen av 132 kV-ledningen.

B4.3 Sentrale og regionale interesseorganisasjoner, tekniske instanser

Energi Norge (26. juni 2015) er blant annet opptatt at de beste prosjektene gjennomføres først og at de beste løsningene innenfor hvert prosjekt velges, med hensyn til kostnadseffektivitet. De har følgende kommentarer til tilleggssøknadene og utredningen av konsept 3:

1. *«Prioritering mellom GIS-anlegg og AIS-anlegg bør fastsettes med bakgrunn i en kost-/nytteanalyse.*
2. *Statnett bør rapportere endringer i prosjektets investeringskostnader og samfunnsøkonomiske verdi.*
3. *Statnett bør offentliggjøre hvilken løsning de ønsker på fjordspennene. Konsekvensene av utsatt idriftsettelsestidspunkt knyttet til konsept 3 bør angis.»*

Telenor Norge AS (26. juni 2015) opplyser at omsøkte traséjusteringer i Forsand og Sandnes kommune ikke medfører større endringer i påvirkningen av Telenors nett.

Statnett understreker at de omsøkte endringene ikke medfører større endringer og viser til tidligere høringssvar.

Stavanger Turistforening (26. juni 2015) er uenig med Statnett i at miljøvirkningene av prioritert trasé 4.1 og konsept 3 er utredet på et sammenlignbart nivå, og Statnetts konklusjon om at trasé 4.1 er det beste alternativet. Turistforeningen mener konsekvensutredningene for de traséalternativene knapt kan sammenlignes, da utredningene av konsept 3 inneholder temakart som gir god oversikt og

beskrivelser av utfordringer langs traseen. Tilsvarende kart og beskrivelser av trasé 4.1 ville ha vist tydelige forskjeller i miljøverdiene. Basert på utredningene av konsept 3 mener turistforeningen at dette alternativet sannsynligvis er beste løsning for regionen. De ber om at alternativet utredes videre, og at det ikke gis konsesjon til trasé 4.1.

Statnett viser til et notat utarbeidet av Multiconsult som redegjør for ulikhet i bakgrunn og analyse i de to konsekvensutredningene.

Lyse Elnett AS (26. juni 2015) opplyser at alternativ trasé i Lysebotn vil medføre et annet kryssningspunkt med eksisterende 132 kV ledning Lysebotn–Dalen og forutsetter at nytt alternativ tilrettelegger for vedlikehold og fornyelse i denne ledningen.

Trasé 4.15 ved Horve vil i større grad enn trasé 4.1 gå parallelt med 50 kV-ledningen Oltedal–Riska, og Lyse Elnett forutsetter at Statnett tilrettelegger for vedlikehold og fornyelse av denne ledningen, ved å sikre tilstrekkelig avstand. Lyse Elnett planlegger spenningsoppgradering av ledningen innen 20 år, og ber om at Statnett sikrer tilstrekkelig høyde for en framtidig heving av Oltedal–Riskaledningen. Den nye traseen 4.1.12 ved Lifjell forutsetter omlegging av Lyse Elnetts 22 kV ledning, og de mener det er en akseptabel løsning. Trasé 4.1.13 ved Hømmeland vil i større grad enn trasé 4.1 gå parallelt med eksisterende 50 kV ledning. På samme måte som tidligere beskrevet forutsetter Lyse Elnett at Statnett tilrettelegger for vedlikehold og fornyelse av deres ledning.

Lyse Elnett opplyser samtidig at det er aktuelt å etablere Seldal transformatorstasjon i tilknytning til eksisterende 132 kV-ledninger, i forbindelse med oppgradering og fornyelse av blant annet ledning mot Maudal. Valg av alternativ for den nye 420 kV-ledningen vil kunne ha betydning for plasseringen av Seldal stasjon.

Statnett sier de prosjekterer ledningen med hensyn til avstand til eksisterende ledninger for å få tilstrekkelig høyde på kryssinger.

Jæren Friluftsråd (22. juni 2015) sier i en uttalelse til Statnett, videresendt til NVE, at de forvalter de berørte områdene Eikelid, Lifjell og Tengedalsvannet.

I samarbeid med Sandnes kommune og Miljødirektoratet har de tilrettelagt Eikelid med badeplasser, sandstrand, rasteplasser, parkeringsplasser, turstinnett og toalett, til en kostnad nær én million kroner. Området vil bli ødelagt med en ny 420 kV kraftledning over hodet på brukerne, mener friluftsrådet.

Friluftsområdet Lifjell er kjøpt med midler fra Miljødirektoratet. Trasé 4.1.12 vil følge veien opp til Lifjell, som i dag benyttes av Telenor, turfolk, mor-barngrupper, syklistene, skolebarn osv. Friluftsrådet planlegger i 2015 å tilrettelegge ny parkeringsplass der friluftsområdet starter, og både parkeringsplassen og turveien vil miste sin funksjon dersom trasé 4.1.12 velges.

Friluftsområdet Tengedalsvannet er også kjøpt med midler fra Miljødirektoratet, og trasé 4.1.13 kommer nærmere badeplassen ved vannet enn opprinnelig trasé. Selv om det ikke er ønskelig med 420 kV-ledninger nær offentlige badeplasser, kan den justerte traseen allikevel aksepteres.

For øvrig er Jæren Friluftsråd imot de foreslåtte traseene og støtter Stavanger turistforening og Sandnes kommune i kravet om videre utredning av konsept 3.

B4.4 Lokale lag og foreninger, bedrifter, grunneiere, rettighetshaver og privatpersoner

Sandnes

ELRISK (25. juni 2015) peker på at Statnetts konklusjoner ikke blir riktige, fordi utredningen av konsept 3 er av bedre kvalitet enn utredningene av omsøkte alternativer. Dessuten mener ELRISK at

konsekvensvurderingene ikke tar høyde for at små grep kan redusere miljøkonsekvensene av konsept 3. Samtidig er de bekymret for at svakheter i metodikken, kunnskapsgrunnlaget og vurderingene kan ha gitt feilaktig konsekvensresultater for traséalternativene.

De ulike alternativene er ikke sammenlignbare, da konsept 3 inkluderer forsterkning mellom Sandnes og Stavanger. Den økonomiske vurderingen av konsept 3 må bringes opp på samme detaljeringsgrad som omsøkte alternativer og fremstilles på en slik måte at de kan sammenlignes. ELRISK mener at konsept 3 med justeringer vil være rimeligst, mest miljøvennlig og mest fremtidsrettet av alle alternativene. Tilleggsgevinsten med konsept 3 er at forbindelsen mellom Sandnes og Stavanger, som omtales som det svakeste leddet i dagens forsyning til Stavanger-halvøya, forsterkes.

ELRISK anbefaler at konsept 3 detaljeres med innslag av jordkabl på hensiktsmessige strekninger. Videre mener de at Statnett pålegges å fjerne eksisterende 132 kV ledning på sikt. De bør også pålegges å analysere hva som er beste løsning for innføring av de tre store ledningene til regionen, for å ivareta miljøet i Sandnes kommune på beste måte.

Statnett presiserer at Lyse–Stølaheia og konsept 3 er utredet/omsøkt som en uavhengig forbindelse og ikke innebærer oppgradering av eksisterende forbindelser i området. Den skal gi bedret forsyningssikkerhet i Sør-Rogaland, blant annet ved å sikre tosidig forsyning av Stølaheia transformatorstasjon. Andelen jordkabel i konsept 3 ut over det som er lagt til grunn i konsekvensvurderingen vil påvirke kostnadsestimatet i vesentlig grad. Statnett sier at muligheten for å legge ledningstraseen for konsept 3 utenfor sårbare naturområder er vanskelig å vurdere i lys av detaljeringsnivået på konseptutredningen. Allikevel påpeker de at det er bebygde områder ledningen føres gjennom, og det er krevende å komme fram uten å berøre boliger eller andre interesser.

Statnett mener at Lyse–Stølaheia er et nødvendig første skritt for å kunne optimalisere nettet og gi bedre forsyningssikkerhet i regionen. De opplyser at de vil sette i gang en konseptvalgutredning i løpet av 2015, der mulige tiltak for å optimalisere sentral- og regionalnettet i Sør-Rogaland vil vurderes. Lyse–Stølaheia er en viktig forutsetning for en forsvarlig forsyningssikkerhet under ombygging/omstrukturering av annet nett i regionen.

Per Ravndal Opsahl (28. mai 2015) eier gnr./bnr. 85/14 i Sandnes og mener at trasé 4.1.5 vil ødelegge en populær og opparbeidet badeplass ved Eikelivatnet, ødelegge utsikten fra Vårlivarden. Områdene er allerede nok skjemma av 50 kV kraftmaster, mener han.

Erik Opsahl (16. mai 2015) eier gnr./bnr. 85/14 og er sterkt imot trasé 4.1.5, som går i et verdifullt naturområde med variert skog og dyreliv. Det berører et LNF-område med et verdifullt vassdrag fra Stemtjørna og nyetablert badeplass ved Eikelivannet. Han foretrekker trasé 4.1 eller aller helst trasé 4.1.4, som gir mindre ulemper.

I en tilleggsuttalelse av 27. mai 2015 sier Erik Opsahl at trasé 4.1.5 vil være skjemma for det populære turmålet Vårlivarden, og tilføyer at det er observert hubro i området traseen er på sitt nordligste punkt og svinger vestover.

Ernst Schönborg (2. juni 2015) mener i utgangspunktet at kraftledninger bør legges mest mulig i jordkabel og tunnel. Av de foreslåtte traseene ved Lifjell mener han trasé 4.1.12 bør velges, da den i størst grad skåner friluftsområdene på nordøstsiden og gir minst eksponering mot hytteområdene og sjøsiden. Traseen følger eksisterende vei og kraftledning opp til Lifjell og gir dermed minst spredning av naturinngrepene. Trasé 4.1 gir eksponering mot Hommersåk og stor belastning på friluft- og hytteområder nordøst for Lifjell, mens trasé 4.1.7 vil medføre store inngrep i et friområde med rikt fugleliv og eksponering mot hytteområdene.

Lars Hallgren på vegne av 10 grunneiere i Øvre Li v/ (24. juni 2015) viser til tidligere uttalelser og er glad for at Statnett har søkt om trasé 4.1.12, som er i samsvar med det grunneierne i Øvre Li har ønsket. De mener det er tydelige ut fra kartet at trasé 4.1.12 vil utgjøre et mindre inngrep i naturen enn trasé 4.1.7, da det vil følge et naturlig topografisk lavpunkt før fjellet stiger mot vest. Her utgjør veien og eksisterende kraftledning allerede et kraftig naturinngrep. Trasé 4.1.7 vil derimot påvirke et område som i dag er uberørt av inngrep og krysse rett over Høgafjellstjørna. De mener det ikke kan tillegges så mye vekt at trasé 4.1.12 blir mer synlig langs veien opp til Lifjell, da hovedattraksjonen er utsikten over Nord-Jæren fra toppen av Lifjell.

Statnetts visualisering av traséalternativene mener grunneierne i Øvre Li gir et uriktig bilde, da vegetasjonen som tilsynelatende dekker deler av ledningen ikke finnes i virkeligheten. Det er dessuten unaturlig å vise fjernvirkningen fra en liten ubebodd holme, mener de. Fjernvirkningen blir minst jo kortere strekning av ledningen og ryddebeltet som er synlig på nordsiden av fjellet, og det betyr at trasé 4.1.12 blir minst synlig, mener grunneierne.

Videre mener grunneierne i Øvre Li at det ikke kan tillegges vekt at trasé 4.1.12 i større grad enn trasé 4.1.7 vil påvirke en eksisterende hytte, som er sterkt forfalt og ikke beboelig i et isolert LNF-område, der Sandnes kommune har avslått søknad om å bygge erstatningshytte. De oppfatter at Statnett prioriterer trasé 4.1.7, fordi den er billigere enn trasé 4.1.12, og mener at kostnadsforskjellen er så marginal at det ikke bør være avgjørende for valg av trasé. De ber NVE om å velge trasé 4.1.12.

Monica Næss og Bjørn Mykletun (24. juni 2015), eiere av gnr./bnr. 109/115 og 109/197, viser til tidligere uttalelse og ber om at trasé 4.1.12 velges, for å skjærme innsyn fra bolig- og hyttefelt på Li. De står allikevel fast på at all kraftforsyning fra Forsand til Stavanger legges i sjøen eller graves ned.

Thor Hove (25. juni 2015) mener sjøkabel i kombinasjon med kabel i tunnel som er eneste akseptable løsning for kraftledningen, for å skåne distriktets vakreste og mest benyttede rekreasjonsområder mot inngrep. Han mener sjøkabel er mangelfullt utredet og har liten tiltro til kostnadsanslaget for sjøkabelløsningen. Av luftledningsalternativene foretrekker han trasé 4.1.12 over Li, som blir mindre synlig enn trasé 4.1.7.

Jostein Brun (25. juni 2015) mener eneste akseptable løsning for ledningen fra Forsand til Stavanger er sjøkabel og kabel i tunnel, en løsning han mener er mangelfullt utredet. Kostnadsanslaget mener han er tvilsomt, og at det er viljen som mangler. Brun foretrekker trasé 4.1.12 framfor trasé 4.1.7 over Li-området, da førstnevnte blir mindre synlig i terrenget.

Ask Hove (25. juni 2015) mener at ingen av de foreslåtte traseene er akseptable, fordi de vil ødelegge særegne naturperler med rik økologi i områdene rundt Dalevann. Han nevner ravn, havørn, rødrev, grevling og hubro som dyrearter som lever i området. Den dyrkede marken nær Dalevann er i tillegg et rikt kulturbeite, og vannet er et populært bade- og fiskevann. Han anbefaler at kraftledningen legges som sjøkabel i kombinasjon med kabel i tunnel.

Ann Helen Baumann og Bjørn Vikra Jensen, eiere bolig på gnr./bnr. 109/117,123,120 og **Birk Baumann Jensen**, eier av fritidsbolig på gnr./bnr. 110/194 (26. juni 2015) ønsker at trasé 4.1.12 benyttes, da trasé 4.1.7 er til stor sjenanse for fastboende og hyttefolk. Aller helst ser de at all kraftforsyning fra Forsand til Stavanger legges i sjøen eller graves ned.

Lars Gausel (26. juni 2015) er grunneier på gnr./bnr. 84/1 og er berørt av trasé 4.1.5, både visuelt og med hensyn til gårdsdriften. Han mener traseen også vil være svært ugunstig for badestrand og unike fauna- og florabiotoper. Dersom traseen allikevel velges, anbefaler Gausel at den følger 50 kV-ledningen ca. 500 meter lenger før den dreier mot vest.

Statnett registrerer at flere nye, berørte grunneiere i Horve-området ikke ønsker 4.1.5 slik den er omsøkt. De har sett på Gausels forslag til justering og beregnet at den gir behov for tre ekstra master og innebærer en kostnadsøkningen på ca. fem millioner kroner sammenlignet med omsøkte trasé 4.1.5.

Familien Stavnem v/ Advokatfirma Bull Årstad (26. juni 2015) viser til tidligere uttalelser og framholder at traséalternativ 5.0 vil gi uopprettelige ulemper for dem, der kabelen tas opp på land midt i en populær badeplass. Derfra skal kabelen ledes opp til et muffehus 30–50 meter fra Stavnems fritidsbolig. De ber om at NVE og øvrige offentlig instanser tar ehnsyn til de grunnleggende interessene som er omtalt i deres uttalelser og sørger for at ledningen gjør minst mulig skade.

Erik Kaiser (25. juni 2015) er positiv til at hans innspill om traséjusteringen 4.1.13 er omsøkt og forventer at opprinnelig trasé 4.1 blir skrinlagt. For øvrig ønsker han at sjøkabel fra Forsand til Stavanger velges, med trasé 5.0 som andrevalg og til slutt 4.1.13. Ved å velge trasé 5.0 blir den populære badeplassen ved Tengesdalsvannet spart for sjenanse. Kaiser mener at spørsmålet om løsning og hvor mye det kan koste, bør vurderes på politisk nivå, på samme måte som andre store prosjekter.

Jan Egil Hareland på vegne av Bygda Horve (21. august 2015) opplyser at trasé 4.1.5 ikke samsvarer med forslaget de tidligere har sendt inn, da forslaget gikk videre til Torsfjell og over til Middagsnuten. Deres forslag ville spare mye skog og gå utenom en fast kalvingsplass for elg nedenfor Måkafjellet. Den ville også gå lenger vekk fra hus og hytter, og dermed gi lavere magnetfeltbelastning for bebyggelsen. De mener også at deres forslag ikke vil koste mye mer enn trasé 4.1.5, da det kun vil kreve tre ekstra mastepunkter over fjell og lav vegetasjon. Ved å kamuflere mastene vil de heller ikke være særlig synlige fra Vårlivarden. Hareland ønsker en visualisering av kamuflerte master og liner i dette området.

Videre opplyser Hareland at badeplassen ved Eikelidvatnet hovedsakelig brukes av folk i bygda, som sier de heller vil bade i nærheten av ledningen enn å bo nær den. Argumentene som Statnett bruker for ikke å prioritere 4.1.5 er dårlige, og Hareland mener det kun dreier seg om penger. Han viser til at det også er riktig dyreliv ved Kyllesfjellet, Alisfjellet og Brathetlandstjernet. En trasé nær hus og hytter vil dessuten føre til tap av eiendomsverdi.

Bygda Horve slutter seg til Sandnes kommunes uttalelse om at en trasé via Stokkeland er det beste valget for folk og natur. De ber om at NVE legger stor vekt på kommunens uttalelse i valg av trasé.

Stavanger

Skretting AS v/Projure Advokatfirma (15. juni 2015) opplyser at deres produksjonsanlegg og hovedkontor ligger tett inntil planlagt adkomsttunnel for innkjøring av anleggsmaskiner og utkjøring av masser. Det vil også bli etablert et oppstillingsområde for maskiner og kjøretøy vis-a-vis administrasjonsbygget.

Skretting er bekymret for at anleggsarbeidet kan skape problemer med forurensningen og gi helsemessige konsekvenser for oppdrettsfisken, med påfølgende reklamasjoner fra kunder. De påpeker derfor at det er viktig at problemene med partikkelstøv fra innslagstunnelen blir utredet og ivaretatt. Som grunnlag for å stille krav til utbygger, ber Skretting om å få opplyst hvilke tiltak som iverksettes for å eliminere risikoen for at partikkelstøv kommer i føret.

Adkomstveien til tunnelåpningen vil gi støv- og støyplager for de ansatte i administrasjonsbygget. Skretting ber om spesifisering av hvordan støyskjerming vil bli etablert, med materiale og dimensjoner. De ønsker også opplysninger om frekvensen på trafikk inn og ut av tunnelen, og hvor lenge den vil pågå, først og fremst i forbindelse med fjerning av masse. Skretting mener at

tunnelåpningen ved Stokkavannet vil gi mindre ulemper for omkringliggende bebyggelse og ber om at kun denne åpningen benyttes straks det er mulig.

Skretting er bekymret for at oppstillingsplassen mot administrasjonsbygget vil bli en kontinuerlig støykilde og skape problemer. Det må knyttes begrensninger til bruken av oppstillingsplassen, og Skretting ber om nærmere opplysninger om dette.

Videre ber Skretting om at det foretas en gjennomgang og dokumentasjon av den tekniske tilstanden på deres produksjonsanlegg før anleggsarbeidet starter, slik at eventuelle skader som følge av sprengningsarbeider avdekkes. I tillegg ber de om at det monteres målere på kritiske punkter.

Skretting forutsetter også at det utarbeides en risikoanalyse for å få kartlagt hvilke særlige forhold som kan påvirke sikkerhetssituasjonen for omgivelsen med åpning av tunnelinnslaget. Nødvendige skadebegrensende tiltak må pålegges utbygger, for å eliminere mulig risiko for omgivelsene.

Statnett har igangsatt utredning av omfang og tiltak mot støy og støv for berørte i utbyggingsfasen, både for anleggsområdene i Hillevåg/Mariero og Stølaheia. Tiltakene som foreslås vil bli vurdert og i samarbeid med berørte innarbeides i miljø-, transport- og anleggsplanen for tunnel og stasjonsbygning. Det vil også utarbeides risikoanalyser og tiltak i forbindelse med sprengningsarbeider. Ansvar ligger hos Statnett, men analysene utarbeides av uavhengige aktører med ekspertise på feltet.

Tor Birger Bjordal (25. juni 2015) synes kart- og bildeunderlaget han har mottatt er svært dårlig, da det kun er oversiktsbilder og ikke gir grunnlag for beslutninger. Han mener dessuten at erstatningen per kvm er for liten. Alvasteinveien er planlagt flyttet for å rette ut kurven mot Stølaheia, og Bjordal ber om at Statnett vurderer å stenge veien for gjennomgangstrafikk. Samtidig stiller han spørsmål om arealet som dagens vei ligger på vil bli tilbakeført som jordbruksjord. Han sier at det er uakseptabelt at Statnett flytter en tursti inn på hans private eiendom for å få plass for støyskjerming fra stasjonen.

Statnett opplyser at detaljene i støyskjermingen mot eiendommen i noen grad kan tilpasses grunneiers ønsker, men de ser per i dag ikke at det er mulig å tilpasse skjermingen slik at eiendommen ikke berøres.

Kirsten og Helge Sægrov (25. juni 2015) sier at GIS-anlegg på Stølaheia er det mest gunstige for området og for dem som nærmeste nabo til stasjonen. De mener at ytterligere plass vil spares dersom den nye kulverten blir plassert på østsiden av anlegget og kontrollbygget flyttes. Den nye tunneltraseen vil dessuten komme lenger fra bolighusene. Avkjøringen til Alvasteinveien 100 bør gå der den går i dag av hensyn til snøbrøyting, mener Sægrov. Det er også ønsket av grunneierne langs Alvasteinveien at det blir gjennomføring forbudt på veien. De opplyser at Alvasteinveien fra Revheim til Stølaheia ikke lenger er fylkesvei, men kommunalvei (KV 408).

Statnett ser ikke at det er mulig å plassere kulverten på østsiden og flytte kontrollbygget innenfor de omsøkte arealene. De kan se på mulige, mindre tilpasninger av avkjøringen til Alvasteinveien 100. For øvrig har de ingen innvendinger til at Alvasteinveien stenges med bom etter utbyggingen, men det er ikke opp til dem å avgjøre.

B4.5 Statnetts samlede kommentarer

Da flere av høringsuttalelsen tar opp mulighetene for å sammenligne den overordnede konsekvensanalysen for konsept 3 og konsekvensutredningene av omsøkte traséalternativer, har Statnett bedt Multiconsult om å sammenstille de ulike utredningene. I tillegg har Statnett kommentert noen høringsinnspill tematisk, i tillegg til å kommentere enkelt av høringsuttalelsene direkte.

Multiconsults sammenstilling av utredningene

Etter krav fra NVE av 27. mars 2015 om en «utredning av vesentlige virkninger» av konsept 3-traseen, valgte Multiconsult et overordnet utredningsnivå på utredningen av konsept 3, med fokus på nasjonale og regionale verdier innenfor fagtemaene. Lokale verdier ble ikke kartfestet eller verdsatt. Konsekvensgraden ville allikevel ikke bli vesentlig forskjellig fra en full konsekvensutredning, mener Multiconsult.

Utredningen av konsept 3 er videre gjort i henhold til revidert versjon av «Håndbok 140 Konsekvensanalyse». Det innebærer blant annet at verdisetningen på flere temaer innen spesielt naturmangfold er oppjustert og strengere enn etter foregående håndbok. Metodikken for vurdering av konsekvenser for ulike temaer er til dels ulik, noe som kan ha gitt noe ulik konsekvensgrad i de ulike utredningene. Multiconsult går nærmere inn på hvilke utslag det kan ha fått for ulike temaer.

Om konsept 3

Statnett ser ikke at konsept 3 har gevinster som kan veie opp for ulempene som en forsinket nettførsterkning vil medføre. Utsettelse fra 2020 til 2025 vil gi økt sannsynlighet for at det kan oppstå potensielt store samfunnsøkonomiske kostnader som følge av avbrudd i strømforsyningen til Sør-Rogaland. I tillegg vil en forsinkelse ha negative konsekvenser for handlingskapasiteten på de nye mellomlandsforbindelsene. Statnett jobber i mellomtiden med kortsiktige tiltak for å bedre forsyningssikkerheten i området noe, men som ikke er tilstrekkelig for å løse problemene.

Konsept 3 har høyere kostnad enn de omsøkte traseene fra Lysebotn til Stølaheia, og kostnadsforskjellen vil bli vesentlig større dersom avbøtende tiltak i form av kabling blir pålagt. Det er større usikkerhet i teknisk løsning og kostnadsestimater for konsept 3. For eksempel er kryssing av de to 300 kV-ledningene sør for Stokkeland utfordrende, både i byggeperioden og ved senere drift og vedlikehold. Dersom det blir nødvendig å kable noen av ledningene i kryssningspunktet vil kostnaden øke med anslagsvis 200 millioner kroner. I tillegg vil konsept 3 kunne legge begrensninger for framtidige oppgraderingsalternativer i området, da traseen går nær eksisterende sentralnettsforbindelser.

Statnett holder derfor fast på rangeringen av de omsøkte traseene som beste løsning for Lyse–Stølaheia. Forbindelsen er et viktig første trinn for å bedre forsyningssikkerheten i Sør-Rogaland.

B5 Uttalelser til tilleggssøknad av oktober 2015

Tilleggssøknad om ny trasé 4.1.14 ved Horve i Sandnes ble sendt på høring 6. oktober 2015. Fristen for å komme med merknader ble satt til 30. oktober 2015. Tilleggssøknadene ble sendt på høring til Sandnes kommune, Rogaland fylkeskommune, Fylkesmannen i Rogaland, grunneiere berørt av den nye traseen og de som hadde uttalt seg til tidligere omsøkte traseer i samme område.

Høringen av tilleggssøknaden ble kunngjort i Stavanger Aftenblad, Rogalands Avis og Sandnesposten.

NVE mottok 4 høringsuttalelser til tilleggssøknaden, og uttalelsene er sammenfattet under.

Sandnes kommune (29. oktober 2015) viser til vedtak i bystyret 8. september 2015, der de blant annet sier at «*de små justeringene som nå er omsøkt for trasé 4.1 endrer ikke kommunens hovedoppfatning i saken*».

Rogaland fylkeskommune, seksjon for kulturarv (28. oktober 2015) sier at de ikke kan se at trasé 4.1.14 kommer i konflikt med kjente, automatisk fredete kulturminner. De viser imidlertid til tidligere uttalelse til traséalternativ 4.1.5 av 22. juni 2015.

Fylkesmannen i Rogaland (3. november 2015) viser til sin uttalelse av 3. juli 2015, der de vurderte at trasé 4.1.5 ville ha større miljøpåvirkning enn trasé 4.1 ved Eikelivatnet. De vurderer at trasé 4.1.14 vil ha tilsvarende negativ påvirkning i dette området som trasé 4.1.5.

Lars Gausel (30. oktober 2015) sier at trasé 4.1.5 er totalt uakseptabel, og ber om at trasé 4.1.14 velges dersom ledning mot formodning skal gå over gnr./bnr. 84/1.

B6 Uttalelser til tilleggsøknad og tilleggsutredning Lyse–Fagrafjell og Fagrafjell transformatorstasjon av desember 2016

Tilleggsøknad og tilleggsutredning av ny løsning fra Seldalsheia til ny transformatorstasjon på Fagrafjell ble sendt på høring 9. desember 2016. Fristen for å komme med merknader ble satt til 15. februar 2017. Sandnes, Gjesdal og Time kommuner ble bedt om å legge tilleggsøknadene ut til offentlig ettersyn. Den offentlige høringen av tilleggsøknadene ble kunngjort etter gjeldende regler i Stavanger Aftenblad, Rogalands Avis, Sandnesposten, Jærbladet, Gjesdalsbuen og Norsk lysingsblad.

Følgende instanser fikk tilleggsøknaden og tilleggsutredningen på høring: Sandnes kommune, Time kommune, Gjesdal kommune, Rogaland fylkeskommune, Fylkesmannen i Rogaland, Sviland Bydelsutvalg, Statens vegvesen – region vest, Miljødirektoratet, Landbruksdirektoratet, Direktoratet for Mineralforvaltning, Forsvarsbygg, Luftfartstilsynet, Avinor, Telenor Kabelnett, TeliaSonera Norge, Norsk ornitologisk forening, Stavanger Turistforening, Norges naturvernforbund, Naturvernforbundet i Rogaland, Norges miljøvernforbund, Miljøstiftelsen Bellona, Zero Emission Resource Organisation, Natur og ungdom, Fortidsminneforeningen i Rogaland, Friluftslivets fellesorganisasjon, Ryfylke friluftsråd, Forum for natur og friluftsliv Rogaland, Rogaland bondelag, Rogaland bonde- og småbrukarlag, Vestskog og ELRISK.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap region sør, Klima og miljødepartementet, Norsk institutt for by- og regionforskning, Olje- og energidepartementet ble orientert om høringen. Det samme ble alle som hadde uttalt seg til tidligere søknader. Statnett orienterte berørte grunneiere og rettighetshavere om høringen og fristen for å komme med uttalelser.

Sandnes og Gjesdal kommuner og Rogaland fylkeskommune fikk utsatt høringsfristen i henhold til fastsatte møtetidspunkt for politisk behandling. Gjesdal Bondelag fikk innvilget fristforlengelse til 1. mars 2017, for å få tid til å koordinere en felles uttalelse på vegne av sine medlemmer.

NVE mottok 44 høringsuttalelser til tilleggsøknaden og tilleggsutredningen og samtlige er sammenfattet under. Statnett kommenterte uttalelsene i brev/e-post av 10. mars 2017. Statnetts kommentarer er sammenfattet til slutt, eller under den enkelte uttalelse der det er relevant.

B6.1 Kommuner

Sandnes kommune (14. mars 2017) gjengir vedtaket i bystyret 13. mars 2017:

1. *«Sandnes kommune støtter at det gis konsesjon.*
2. *Sandnes kommune viser til tidligere behandlinger av saken der kommunen har fremholdt et prinsipp om å samle kraftledninger og annen tung infrastruktur som vindkraftanlegg i størst mulig grad. Sandnes kommune anbefaler at alternativ 2 velges som trasé fra Seldalsheia til Fagrafjell.*
3. *Sandnes kommune vil peke på behovet for en optimal linjeføring i krysningen av Soredalen, som gir så lite innvirkning på området som mulig.*

4. *Sandnes kommune mener ny transformatorstasjon på Fagrafjell må søke å begrense de negative virkningene for landskap, naturmangfold og kulturminner i størst mulig grad.*

Statnett viser til kommentaren til innspill fra Kari Cecilie Sviland om traséendring ved kryssingen av Soredalen.

Time kommune (15. februar 2017) har følgende uttalelse til søknaden:

1. *«Med bakgrunn i Statnetts søknad støtter Time formannskap etablering av transmisjonsnettstasjon på Fagrafjell og mener det bør gis konsesjon.*
2. *Formannskapet ser helst nordlige veialternativ og at dette sees i sammenheng med drift som foregår i området.*
3. *Omsøkt transformatorstasjon på Fagrafjell kan komme i konflikt med Fylkesdelplan for byggeråstoffer på Jæren og planer om uttak av pukk. Time formannskap forutsetter derfor at området for transformatorstasjonen med tilhørende sikkerhetssone (båndlagt sone) justeres mot nord i samsvar med kartskisse utarbeidet av Sira AS, datert 16.01.2017, slik at omsøkt tiltak tilpasses planlagt masseuttak.»*

Statnett opplyser at slik Fagrafjell transformatorstasjon er planlagt, skjærmer toppen Sandskallen mot innsyn fra nord. De ønsker ikke å trekke stasjonen så langt mot nord at de må ha et gjerde på toppen av Sandskallen, både av hensyn til kulturminner, og fordi et slikt gjerde ville bli svært eksponert og synlig. For helt å unngå konflikt med utvidelsesplanene for masseuttak i området, vil det være nødvendig å sprengte bort hele eller deler av Sandskallen, med de økonomiske og landskapsmessige konsekvensene det vil ha. Ledningene ut fra stasjonen vil fortsatt legge begrensninger på planene, og Kjelland-ledningen vil måtte legges vesentlig mer om enn omsøkt. Slike omfattende tiltak vil få store negative konsekvenser.

Gjesdal kommune (27. februar 2017) oversender enstemmig vedtak i formannskapet 23. februar 2017:

«Gjesdal kommune mener at alternativ 2 bør velges som trasé for ny 420 kV kraftledning Lyse–Fagrafjell.

For utfyllende svar på spørsmål stilt av NVE vises det til vurderinger gjort i saksutredningen.»

I saksutredningen påpeker rådmannen at trasé 2 vil samle store tekniske inngrep i naturen på ett sted, herunder eventuelt Sandnes vindkraftverk.

Trasé 5 er planlagt nær et område som i Gjesdal kommune er uberørt natur, kartlagt som INON i Naturbase. Videre vil trasé 5 kunne legge begrensninger på oppdyrking og senere bruk av fulldyrka jord, med godkjent spredeareal på innmarksbeite. De opplyser at det årlig hekker kongeørn i nærområdet til trasé 5, og det er observert sårbart fugleliv i dalføret opp til Røyliheia ved Oltedalsvatnet. Det er også kartlagt gammel fattig edelløvkog ned mot Oltedalsvatnet og kystlynghei på Svihusfjellet. I sum har trasé 5 overvekt av negative konsekvenser, mener rådmannen.

Gjesdal kommune mener at tiltaket er tilstrekkelig utredet, med unntak av en beskrivelse av hvordan skjøtsel av kystlynghei vil kunne komme i konflikt med den nye kraftledningen. Dersom trasé 5 skulle velges, bør traseen justeres slik at den best tilpasses mulighetene for framtidig oppdyrking av areal på gnr./bnr. 13/1 på Seldalsheia. I områder med sårbart fugleliv bør det settes vilkår om å ta hensyn til hekketider og unngå anleggsarbeid i hekke- og ynglesesong. Det må også velges tekniske løsninger som hindrer eller reduserer risikoen for at fugl blir drept som følge av elektrokusjon eller kollisjon

med ledningen. Tiltak for å skjerme beitende husdyr for forstyrrelser må gjennomføres i samråd med grunneierne.

Statnett viser til sin kommentar til traséforslaget fra Helge Oftedal, som er tilsvarende det Gjesdal kommune foreslår. De viser videre til samlet svar om gjødsling med kanon (sammenfattet i kapittel B6.5). Brenning av kystlynghei under kraftledningen kan gjøres under forutsetning av at varsel om arbeidene sendes til Statnett innen september året før de gjennomføres, slik at Statnett kan vurdere om det krever utkobling av ledningen. Det må også være personell fra Statnett til stede under brenningen, for å ivareta sikkerheten. Brenning må planlegges sammen med Statnetts ledningsmester for ledningen, som kan vurdere og gi innspill til konkrete tiltak for beskyttelse av området rundt mastene.

Sviland bydelsutvalg, Sandnes kommune (8. februar 2017) oversender følgende, enstemmig vedtak:

«Sviland bydelsutval vil tilrå bygging av ny 420 kV linje, mellom Seldalsheia og Fagrafjell langs alternativ 2, dette for å samle inngrepa og bevare mest mogleg urørt natur.»

I uttalelsen påpeker de dessuten at det gjenstår å avklare spørsmål omkring vindkraftutbygging i området der trasé 2 går og realisering av Fred Olsen Renewables planer om vindkraft på Giljastølen. Sistnevnte planer har betydning for hvorvidt det blir tre eller fire kraftledninger i korridoren der trasé vil gå. Vindkraftutbygging langs traseen vil kunne bety at gjenstående, urørte områder får høyere verdi.

Sviland bydelsutvalg vurderer at begge traséalternativene vil gi ulemper for landbruket, mens de er enige med Statnett i at trasé 5 har større negativ konsekvens for landskap, inngrepsfrie områder og naturmangfold. Svilands-naturen er viktig i regional sammenheng, og det gjør viktig å samle inngrep, for å sikre nok areal og gode friluftsområder.

Statnett ønsker også en avklaring av om ledningen Lyse–Tronsholen 2 skal beholdes fra Seldal til Tronsholen og er i dialog med Lyse Elnett om dette.

Høle bydelsutvalg, Sandnes kommune (15. februar 2015) behandlet saken i møte 7. februar 2017 og tok saken til etterretning.

B6.2 Sentrale og regionale myndigheter

Fylkesmannen i Rogaland (2. mars 2017) uttaler at ny 420 kV kraftledning Lyse–Fagrafjell og ny transformatorstasjon på Fagrafjell er nødvendig for å sikre en trygg energiforsyning til Sør-Rogaland. De tilrår å legge traseen langs eksisterende kraftledninger (trasé 2) for å unngå inngrep i urørte områder.

På stasjonstomta på Fagrafjell er det en viktig forekomst at den utvalgte naturtypen kystlynghei. Hensynet til utvalgte naturtyper skal veie tungt i arealsaker, og det skal vurderes om tiltaket kan tilpasses eller flyttes for å skåne kystlyngheien. Byggingen av transformatorstasjonen vil få følger for hele denne forekomsten. Fylkesmannen er enig med utreder Multiconsult i at skjøtselstiltak i andre kystlyngheilokaliteter kan virke avbøtende for tap av kystlynghei på Fagrafjell. Dersom Statnett får konsesjon, må det settes krav om at avbøtende/kompenserende tiltak skal gjennomføres. Det må også undersøkes om justert plassering av stasjon, tilkomstvei og riggplasser kan skåne deler av kystlyngheia.

På Fagrafjell er det også et regionalt viktig viltområde for vaktel, som er nær truet på den norske rødlisten for arter. For vaktel har kulturlandskapet på Fagrafjell stor verdi, og det er viktig å sørge for at minst mulig areal blir påvirket av arbeidene, og at byggingen skjer på en slik måte at negativ påvirkningen utenfor byggeområdet unngås, som for eksempel drenering som skader omkringliggende

myrer, bekker og kysthei). Om lag én km fra stasjonstomta er det flere reirlokalteter for hubro, hvor det ble påvist vellykket hekking så sent som i 2015.

Traséalternativ 2 går langs eksisterende ledninger, gjennom en svært viktig forekomst av kystlyngheia, Voren-Dyranuten. Den vil også få virkninger for hekkeplass og overvintringssted for fossefall ved Svilandsåna og gå i utkanten av Vardafjellet viltområde for heilo. Også på Vardafjellet-Husafjellet vil traseen gå inn på en av de største forekomstene av kystlynghei i Sandnes kommune. Hele forekomsten av den viktige kystlyngheien på Kvednahaugen vil bli påvirket av traseen.

Trasé 5 vil eliminere et INON-område i Gjesdal kommune, og INON er svært sjeldne i denne regionen. Alle slike inngrep vil derfor være svært negative. Videre går trasé 5 tett innpå den svært viktige kystmyra Voremyra, som inngår i et stort kystlyngheikompleks. Traseen vil også gå gjennom en viktig kystlynghei i området Grimslifjellet–Vardafjellet–Stølafjellet nord for Lomeland. Forekomsten har store partier med tørrhei, som er en sterkt truet naturtype. Trasé 5 går videre gjennom viltområdene Grytefjellet sør (rådyr og hjort), Vassfjellet/Håfjellet (orrugl) og Grytefjell sør-øst (orrugl). Det vil føre til fragmentering av områdene, og konsekvensene av dette går ikke klart fram av konsekvensutredningen.

Både trasé 2 og 5 går i områder med flere kjente hekkelokalteter for hubro. Fylkesmannen mener det er sannsynlig at hubro vil bli mer negativt påvirket av at nye, store areal blir bygd ut i leveområdene, enn at allerede utbygde områder videreutvikles. Det legges til grunn at elektrokusjon ikke er en problemstilling for denne ledningen, men kollisjon er det stor risiko for. Fylkesmannen anbefaler undersøkelse av hekkeplasser for hubro under detaljplanleggingen av ledningen, i forbindelse med arbeidet med miljø-, transport- og anleggsplanen.

Konsekvenser av opparbeidelse og bruk av infrastruktur må utredes, og det bør ikke bygges mer ny vei enn strengt nødvendig. Statnett må sikre god etterbruk av permanente veier. Det samme gjelder riggplasser, og det er viktig at arealer blir tilbakeført til opprinnelig tilstand så godt som råd er etter at anleggsperioden er over.

Fylkesmannen savner Statnetts vurdering av risikoen for vilde handlinger knyttet til forsyningssikkerheten. De ber om dialog om hvorvidt ledningen fra Kjelland og Bjerkreim til gamle Stokkeland stasjon bør legges inn til Fagrafjell transformatorstasjon. Det er også behov for en snarlig avklaring om nettet nordover mot Stølaheia.

Statnett viser til sine kommentarer til uttalelsen til Gjesdal kommune angående kystlynghei. Videre opplyser Statnett at de gjennomfører risikovurderinger for alle sine stasjonsprosjekter, noe som er lovfestet i energilovens beredskapsforskrift. I møte med fylkesmannen 26. oktober 2016 redegjorde Statnett for sin tilnærming til og håndtering av sikkerhet og beredskap, inkludert risiko for tilsiktede, uønskede handlinger.

Rogaland fylkeskommune (22. februar 2017) oversender følgende enstemmige vedtak i fylkesutvalget 21. februar 2017:

1. «Rogaland fylkeskommune tilrår at det arbeides videre med alternativ 2 for linjeframføring fra Seldalsheia til Stokkelandsområdet. Alternativ 5 frarås.
2. Rogaland fylkeskommune frarår at det etableres transformatorstasjon ved Fagrafjell i Sandnes og Time kommuner.
3. Rogaland fylkeskommune tilrår at det arbeides videre med alternativ plassering av ny transformatorstasjon i Helgalands-området i Sandnes kommune.»

I brev av 23. januar 2017 vurderer Fylkesrådmannens kulturavdeling virkninger for kulturminner og fremmer innsigelser til løsninger fremmet i tilleggssøknaden.

For nyere tids kulturminner er trasé 5 med undervarianter mindre negativ enn trasé 2, som vil gå bare 270 meter fra det fredete kulturmiljøet knyttet til tunet på Kråkedal, gnr./bnr. 18/4 i Sandnes. Det viktigste vil allikevel være at det sette forpliktende krav til best mulig tilpasning av trasé og master til enkeltminner og kulturmiljøer, slik at visuell skjemming reduseres og vesentlige markører i landskapet (steingarder, eldre veifar osv.) ikke ødelegges.

Ved Krogedal (Flado, gnr./bnr. 18/1 og 18/3) krysser trasé 2, 2B og 2.1 den sørlige delen av et automatisk fredet kulturminnefelt (id. 54371), bestående av to hustufter og flere rydningsrøyser, som sammen med det fredete bygningsmiljøet ved Krogedal har stor verdi. Direkte konflikt med automatisk fredete kulturminnefelt er i strid med kulturminneloven §§ 3 og 4, jf. § 8, og fylkesrådmannen fremmer innsigelse til tiltak som gir direkte konflikt. Anleggsvei 105a og 105 b og muligens anleggsplass 125 kommer også i direkte konflikt med kulturminnefeltet ved Krogedal.

Fra Leigvøm til Svilandsfossen kommer trasé 2 med underalternativer tett på flere større og mindre automatisk fredete kulturminnefelt og krysser et område registrert som *Vakre landskap i Rogaland* (Sygno dal- og heilandskap).

Trasé 2, 2B og 2.1 kommer også i direkte konflikt med det automatisk fredete kulturminnefeltet Vindhøio (id. 65938), bestående av minst 100 rundrøyser. Det gjelder også anleggsvei 111c og anleggsplass 108 og muligens anleggsplass 125. Trasé 5 med underalternativer kommer ikke i direkte konflikt med kjente, automatisk fredete kulturminner, men kommer tett opptil kulturminnefeltet Vindhøio, hvor det er stort potensial for funn av ytterligere kulturminner. Det som på LIDAR- og flyfoto fra området ser ut til å være et felt med røyser ser ut til å komme i direkte konflikt med trasé 5. Anleggsvei 111c og anleggsplass 122B er sannsynligvis også i direkte konflikt med dette røysfeltet.

Anleggsvei 107c kommer i direkte konflikt med lovpålagt vernesone til tre automatisk fredete kulturminnefelt (id. 214535, 214538 og 44652). Dersom veien skal oppgraderes kreves dispensasjon fra lov om kulturminner.

Ved Bråstein kommer trasé X2 kommer i direkte konflikt med ett automatisk fredet kulturminnefelt (id. 44659) som består av flere gravrøyser, stakketufter og en mengde rydningsrøyser. Anleggsvei 133 og muligens anleggsområde 130A kommer også i direkte konflikt med dette kulturminnefeltet.

Ved Gilje krysser trasé X2 over den sørligste delen av et automatisk fredet kulturminnefelt (id. 54362), bestående av en gravrøys, ett gardfar, flere rydningsrøyser og en hustuft. Anleggsvei 135a–c kommer også i konflikt med dette feltet. Anleggsvei 135c kommer i konflikt med et uavklart kulturminnefelt (id. 24741), som skal være et fjernet fornminnefelt som har bestått av smårøyser, gardfar og en langhaug. Feltet ligger nå i dyrket mark, men det kan finnes rester av enkeltminnene under markoverflaten. Verdien av feltet må avklares i forbindelse med § 9-undersøkelsene.

Ved Fagrafjell går trasé X2 rett over et automatisk fredet kulturminnefelt (id. 5150), som er et større rydningsrøysfelt med tre gravrøyser, gardfar, stakketufter, minst 119 rydningsrøyser og en mulig tuft. I området ved Fagrafjell er det registrert en mengde automatisk fredete kulturminnefelt, der mengde og karakteren på kulturminnefeltene gir kulturmiljøet ved Fagrafjell stor verdi. Anleggsvei 136a–d kommer i konflikt med det samme kulturminnefeltet på Fagrafjell, i likhet med anleggsområdene 133A og 133B.

Nye Fagrafjell transformatorstasjon ligger i et område som i konsekvensutredningen er benevnt som kulturmiljø 29. Selve stasjonsområdet er i direkte konflikt med de to kulturminnefeltene id. 5150/5352

og 54607. Felt 5150/5353 består av en mengde rydningsrøyser, flere gravhauger, gardfar, stakketufter og mulige hustufter, og id. 54607 består av 10-12 rydningsrøyser. Innenfor den båndlagte sonen er det registrert flere automatisk fredete kulturminner (id. 54606, 129145 og 15182). Svært mange av kulturminnene er synlige på markoverflaten. Området er noe preget av masseuttak, med skal tilbakeføres til landbruk etter ferdigstillelse. Konsekvensutredningen vurderer kulturmiljøet ved Fagrafjell til å ha stor verdi, og utbygging av transformatorstasjonen vurderes å ha meget stor negativ konsekvens for kulturmiljøet. Fylkesrådmannen er enig i dette. I tillegg til de kjente kulturminnene, viser LIDAR- og flyfoto at det er stort potensial for funn av flere synlige, automatisk fredete kulturminner i området. I tillegg til kulturminnene er området registrert med stor kvartærgeologisk verdi, som et regionalt viktig viltområde og med en forekomst av den nasjonalt viktige naturtypen kystlynghei. Det er observert vaktel og hønehawk, arter som er nær truet, i området.

Ved Fagrafjell kommer anleggsvei 139c i konflikt med to registrerte kulturminnefelt, med id. 34830 og 44848). Anleggsområde 141A og muligens 141B kommer også i konflikt med sistnevnte kulturminnefelt. I tillegg ser det ut til at anleggsområde 139 kommer tett opptil kulturminnefeltet med id. 34830. Omlegging av eksisterende 300 kV-ledningene Kjelland–Stokkeland og Tonstad–Stokkeland kommer i direkte konflikt med kulturminner med id. 5150, 54606 og 4484. Omleggingen av Kjelland–Stokkeland ser også ut til å komme i konflikt med kulturminne med id. 129145. Anleggsområde 132 ser ut til å kunne komme i konflikt med to kulturminnefelt (id. 65843 og 34635).

På bakgrunn av foregående vurderinger, fremmer fylkesrådmannen administrativ innsigelse til traséalternativ 2, med mulighet fra at innsigelsen kan frafalles dersom traséalternativet justeres for å unngå direkte konflikt med de automatisk fredete kulturminnene. Videre fremmer fylkesrådmannen administrativ innsigelse til traséalternativ X2. På bakgrunn av det store konfliktnivået med Fagrafjell transformatorstasjon og trasé X2 utgjøre for kulturminner/kulturmiljø av nasjonal interesse, frarår fylkesrådmannen å gå videre med denne traseen. Fagrafjell transformatorstasjon vil ha svært stort konfliktnivå med kulturminner av nasjonal interesse, og fylkesrådmannen fremmer innsigelse til stasjonsplasseringen. Det anbefales at det arbeides videre med en alternativ plassering i Helgelandsområdet, der konfliktnivået med kulturminner av nasjonal interesse er betydelig mindre.

Rogaland fylkeskommune forutsetter at deres merknader innarbeides og kommenteres i framtidig miljø-, transport- og anleggsplan, og at denne sendes på høring til dem. De gjør samtidig oppmerksom på at konflikt med kjente kulturminner eller nye funn vil kunne kreve justering eller alternativ plassering av stasjonsområder, muffehus, transportveier og rigg-/vinsj-/trommelplasser. Alternativt må det foreligge dispensasjonsvedtak fra Riksantikvaren etter kulturminneloven § 8. De gjør også oppmerksom på at fjerning av mastestolper innenfor automatisk fredete kulturminnefelt krever dispensasjonsvedtak fra Riksantikvaren.

Hva gjelder anleggsvirksomhet, understreker fylkeskommunen at kjøring av anleggsmaskiner og deponering av masse ikke må forekomme innenfor definerte automatisk fredete kulturminnefelt. Hogst må foregå på skånsom måte for å unngå skade på automatisk fredete kulturminner. Alle automatisk fredete kulturminner skal markeres før anleggsarbeidet igangsettes, og de som skal utføre arbeidet skal være informert om alle registrerte, automatisk fredete kulturminner og hvilke restriksjoner som knytter seg til disse.

Det er stort potensial for funn av automatisk fredete kulturminner i flere områder, og forholdet til automatisk fredete kulturminner er dermed ikke avklart. Den endelige arealbruken kan først avklares etter at undersøkelsesplikten er oppfylt. Undersøkelsesplikten gjelder for alle omsøkte tiltak.

Avbøtende tiltak som flytting av mastefester, riggplasser m.m., matting av liner og kamuflering av enkeltmaster og bruk av kabel vurderes for å hindre direkte eller indirekte (skjemming) konflikt med kulturminner.

For øvrig viser fylkeskommune til tidligere uttalelser.

Statnett jobber med å tilpasningsmuligheter for alle alternativene Rogaland fylkeskommune fremmer innsigelse til, herunder for de alternativene frarår at Statnett går videre med. De ber om at det raskt avholdes innsigelsesmøte for å avklare mulige tilpasninger så tidlig som mulig i planleggingsarbeidet.

Statnett har utredet flere alternativer til Fagrafjell transformatorstasjon i det som kan omtales som Helgalands-området (Helgaland, Bråstein, Bogafjell og Bogafjell fjellhall). Alle disse er av ulike grunner dårligere alternativer enn Fagrafjell, mener Statnett, noe de redegjør for i søknaden. Statnett ser ingen andre alternativer i dette området med tilstrekkelig areal.

Statens vegvesen – region vest (13. desember 2016) påpeker at alle tiltak som berører riks- eller fylkesvei må søkes om særskilt til Statens vegvesen. Ut fra oversendt dokumentasjon synes vegvesenet det er vanskelig å få innblikk i hvordan planene berører overordnet veinett.

Direktoratet for mineralforvaltning (14. februar 2017) opplyser at Nordre Kalberg er en nasjonalt viktig grusforekomst, som ikke er nevnt i konsekvensutredningen. Direktoratet forutsetter at konsekvenser for forekomsten er vurdert og at den ikke vil bli berørt av tiltaket. Pukkforekomsten Søndre Kalberg er heller ikke nevnt under temaet pukk. Dette er også en nasjonalt viktig ressurs, og det forutsettes at konsekvenser for forekomsten er vurdert og at den ikke blir berørt.

Da Direktoratet for mineralforvaltning ikke tidligere har fått saken på høring, benytter de anledningen til å komme med innspill til alternativ 4.1.2 Fossanmoen. Trasé 4.1 berører den nasjonalt viktige ressursen Forsand, og direktoratet ber om mulighet til å uttale seg nærmere til trasé 4.1, dersom dette er en aktuell trasé.

Statnett opplyser at Nordre og Søndre Kalberg ikke blir direkte berørt av omsøkte tiltak, slik forekomstene er avgrenset i NGUs offentlig tilgjengelige database. Avgrensningene er noe annerledes i fylkesdelplan for Rogaland, som også er en del av grunnlaget for konsekvensutredningen. Verdivurderingene i konsekvensutredningen er gjort på bakgrunn av alle tilgjengelige data.

Fiskeridirektoratet region sør (4. januar 2017) kan ikke se at de nye foreslåtte traseene vil berøre viktige, nasjonale eller regionale fiskeriinteresser og har ingen merknader til tilleggssøknaden.

B6.3 Sentrale og regionale interesseorganisasjoner, tekniske instanser

Lyse Produksjon (21. desember 2016) sier at traséalternativ 2 strekker seg over Lyse Produksjons eiendom gnr./bnr. 10/16 i Sandnes kommune m.fl. ved inntaksdam/kanal til Sviland kraftverk. I samme område ved dam Skjelbreitjørn planlegger Statnett adkomst og anleggsplass (nr. 107). Lyse Produksjon opplyser at de planlegger oppgraderingsarbeid både på inntaksdammen Skjelbreitjørn og tilhørende kanal og ber om å bli orientert dersom trasé 2 blir valgt. De er opptatt av i hvilken grad en ny 420 kV kraftledning medfører nye restriksjoner på drift og vedlikehold av reguleringsanleggene til Sviland kraftverk.

Statnett sier det vil kunne bli noe anleggstrafikk som krysser over rørgata, men de vil påse at den ikke blir skadet. De har erstatningsansvar hvis det allikevel skulle skje. Nærmeste planlagte mastepunkt er ca. 50 meter fra rørgata, opplyser Statnett.

Fortidsminneforeningen Jæren (20. januar 2017) mener konsekvensutredning for kulturminner og kulturmiljø er grundig utført og slutter seg til valg av trasé 5.X og X.1, som gir minst skade eller ulempe for kulturminner. De ber om at kulturmiljøet på Kolfjellet og Bråstein blir skånet så langt som mulig.

Statnett viser til sine kommentarer til uttalelser fra Kari Cecilie Sviland, Sandnes kommune og Magnus Overøye.

Bane NOR (21. januar 2017) tolker ut fra kart vedlagt tilleggsøknaden at ny luftledning vil passere over Ålgårdbanen. Det er ikke trafikk på banen per i dag, men den er ikke nedlagt, og det er ikke avklart hvordan det blir i framtiden. Der luftledninger krysser over jernbane, må det inngås avtale mellom Bane NOR og ledningseier, og Bane NOR må kontaktes i god tid før kryssingen utføres.

I en tilleggsuttalelse 16. februar 2017 sier Bane NOR at det må tas høyde for muligheten for elektrifisering av Ålgårdbanen, for det tilfelle den gjenåpnes. Dvs. at det må tas høyde for et kontaktleddningsanlegg med 10 meters høyde over skinnetopp, jf. avstandskrav mellom kryssende høyspenningsanlegg.

Statnett vil følge opp kontakten mot kontaktpersonen i Bane NOR i den videre planleggingen og i tråd med innholdet i uttalelsen.

Energi Norge (15. februar 2017) viser til Vista Analyses rapport *Kvalitetssikring av Kraftsystem i Sør-Rogaland – analyse av behov og tiltak*, der det anbefales å utrede en løsning der Lysebotn II kraftstasjon kobles mot regionalnettet og spenningen i regionalnettet økes. Det pekes på at denne løsningen kan utsette behovet for nye investering i mange år, til en moderat kostnad. Vista Analyse sier videre at Statnett ikke har underbygget konklusjonen at forsynings situasjonen er kritisk i 2025, og at det dermed haster mindre å investere i Lyse–Fagrafjell. Energi Norge mener Statnett burde ha ventet på og tatt hensyn til anbefalingene fra Vista Analyse, og sier at regionalnettløsningen er verdt å se nærmere på.

Videre mener Energi Norge at Statnett burde ha ventet med å søke om konsesjon for Lyse–Fagrafjell til utredningen av videre nettutviklingen nord for Stokkeland er utført, da konklusjonen kan påvirke hvilken løsning som er best på lang sikt. De mener det er tankevekkende at løsningen Lyse–Fagrafjell ikke ble identifisert på et tidligere tidspunkt, da det dreier seg om en kostnadsbesparelse på ca. én milliard kroner. De stiller derfor spørsmål ved om det ikke finnes enda rimeligere løsninger, jf. Vista Analyses forslag.

I rangeringen av de ulike løsningene er ikke økte kostnader i regionalnettet tatt med, selv om Statnett sier at Lyse–Fagrafjell kan medføre økte kostnader i regionalnettet. Og det er de ikke-prissatte avbruddskostnadene som gjør omsøkte løsning bedre enn 0-alternativet. Energi Norge stiller spørsmål ved om nødvendige investeringer i regionalnettet kan gi en annen rangering. Det er viktig at kostnader som Statnett påfører andre aktører blir synliggjort i de samfunnsøkonomiske analysene. Videre ønsker Energi Norge at total forventet investeringskostnad for prosjektets ulike alternativer fordeles på de viktigste kostnadskomponentene, slik at tredjeparter lettere forstår hvilke kostnader som inngår. Det er kun forventet nåverdi som er oppgitt i Lyse–Fagrafjell-søknaden.

Energi Norge er enig i konklusjonen at det er uakseptabelt med strømavbrudd ved intakt nett. De ønsker imidlertid en vurdering av hvordan effektstyring i distribusjonsnettet etter at AMS-målere er på plass kan redusere/utsette behovet for investeringer i transmisjonsnettet, i tillegg til tiltak i regionalnettet, som foreslått av Vista Analyse.

Statnett sier at det er en feiltolkning at Statnett legger til grunn en kritisk forsyningssituasjon i 2025. Sannsynligheten for at det oppstår en situasjon der forbruket må kobles ut ved intakt nett i 2025 er lav og vanskelig å anslå. Det forventes at situasjonen oppstår i 2035, men konsekvensen de første årene være lav og øke i takt med forbruket. Noe fleksibilitet finnes trolig også på forbrukssiden. Statnett mener likevel det er riktig å tillegge slike konsekvenser vekt, da marginene er små og mindre feil i forutsetningene har stor betydning for tidspunktet der alt forbruk ikke lenger kan forsynes. Det er dessuten andre konsekvenser som taler for å bygge ny ledning nå. For eksempel er det lite stasjonskostnader å spare på å utsette ledningen, da nødvendige reinvesteringer i Stokkeland stasjon er nært forestående. En ny ledning fra Lysebotn vil ha betydning for handelskapasiteten på mellomlandsforbindelsene og gi reduserte nettap. Statnett har vurdert at verdien av å vente i praksis er null i alle alternativer. Per i dag ser ikke Statnett noen opplagte fordeler med å vente, men vil fram mot realiseringen av tiltaket oppdatere de samfunnsøkonomiske vurderingene.

Videre mener Statnett at det ikke er grunn til å anta at en grundigere vurdering av en regionalnettløsning ville endret konklusjonen i mulighetsstudien. De mener at fordelene med å utsette investeringer i transmisjonsnettet ikke kan forsvare de økte kostnadene det vil medføre.

Statnett har drøftet hvordan de forventer at forbruket i Sør-Rogaland vil utvikle seg. Ulike faktorer trekker i forskjellig retning. Bedre byggkvalitet og økt forbrukerfleksibilitet kan trekke forbruket per innbygger ned. Flere elbiler vil kunne gi høyere effekttopper. Statnett forventer at effektbruken per innbygger forblir på omtrent samme nivå og at forbruket øker i takt med befolkningen. AMS kan bidra til mer effektiv utnyttelse av kraftnettet og redusere effekttoppene, men effekten vet ingen noe sikkert om i dag.

Statnett er enig med Energi Norge i at kostnader som andre aktører blir påført bør vurderes og synliggjøres i analysene. I konsesjonssøknaden er relevante kostnader i regionalnettet lagt inn i investeringskostnadene, mens de i konseptvalgutredningen er vist i tabeller og beskrevet. Relevante regionalnettkostnader er kommet fram i løpende dialog med Lyse Elnett.

Nåverdien av alle kostnads- og nytteverdier, sammen med ikke-prissatte virkninger og eventuelle opsjonsverdier, gir grunnlag for rangeringen av konseptene. Statnett har i underlagsrapport 4 også oppgitt forventede investeringskostnader i reelle kroner for hvert konsept, fordelt på de viktigste komponentene.

Til slutt opplyser Statnett at de var kjent med Vista Analyses hovedkonklusjoner noen uker før de mottok den endelige rapporten. Den inneholdt ikke informasjon som de allerede var kjent med da søknaden ble sendt.

Naturvernforbundet i Rogaland (14. februar 2017) mener at traséalternativ 2 helt klart har minst negative konsekvenser for landskap, naturmangfold og friluftsliv enn traséalternativ 5. Dette begrunner de med at trasé 2 i stor grad vil følge eksisterende ledningstraseer og i liten grad gi inngrep i nye arealer, slik trasé 5 vil. Det er viktig at Sandnes-naturen blir spart for inngrep i nye områder. De peker i den sammenheng på at Sviland-Vatne er utpekt som et framtidig utbyggingsområde for regionen, noe som gjør det viktig å ta vare på friluftsområder som har ingen eller få inngrep. De støtter for øvrig uttalelsen fra Sviland bydelsutvalg.

Lyse Elnett AS (15. februar 2017) støtter behovet for en ny transmisjonsnettforbindelse til regionen, og mener det haster å få dette på plass. Utsettelsen som er forårsaket av at Statnett har søkt om en løsning mot Fagrafjell, mener Lyse Elnett gir økende utfordringer for forsyningssikkerheten til regionen. Samtidig skaper det usikkerhet for Lyse Elnetts egne planer om spenningsoppgradering av sitt nett. De kan ikke se at det finnes andre løsninger på utfordringene i regionen enn rask utbygging

av ny kapasitet i transmisjonsnettet. Forbruksveksten tilsier at hver vinter gir økende sannsynlighet for feil, som vil medføre utkobling av forbruk, noe de mener ikke er en akseptabel situasjon for befolkning og næringsliv i Sør-Rogaland. Lyse Elnett er derfor uenig i Vista Analyses rapport, der de konkluderer med at det ikke haster å beslutte bygging av nytt transmisjonsnett før mot midten av 2020-tallet. I den forbindelse minner de om at det vil ta minst 3–4 år fra endelig beslutning til anlegget er ferdigstilt. Det betyr ferdigstilling om lag 2030 og signifikant risiko for ikke å kunne dekke n-0-behovet i området, mener Lyse Elnett. Etter deres oppfatning må ny kraftledning og ny transformatorstasjon være på plass innen 2023. Etter hvert som forbruket øker vil også konsekvensen av feil i nettet øke. Reinvesteringsbehovet er dessuten økende, noe som også bidrar til økt avbruddsrisiko. Lyse Elnett mener kvalitetssikringsrapporten fra Vista Analyse ikke vurderer disse samfunnsmessige kostnadene på en god nok måte.

Videre fraråder Lyse Elnett sterkt at transmisjon av kraft i enda større grad enn i dag baseres på eksisterende eller oppgradert distribusjonsnett fra Lysebotn, slik Vista Analyse anbefaler videre utredning av. Lyse Elnett mener at nåverdien av en investering i distribusjonsnettet er satt for lavt. De peker også på at dette vil blokkere mulighetene for tilknytning av ny kraftproduksjon i området, og at verdien av dette ikke er med i regnestykket. En utsettelse og usikkerhet om lokalisering av framtidige punkter i transmisjonsnettet vil øke risikoen for feilinvesteringer eller kortsiktig investeringer i distribusjonsnettet til Lyse Elnett. Statnett på sin side har i februar 2017 pekt på at det vil være gunstig å lede all produksjon av Lysebotn II kraftverk mot transmisjonsnettet, som vil kunne redusere tapkostnadene med nærmere 10 millioner kroner per år.

Lyse Elnett tar til etterretning av Statnett har søkt om en ny systemløsning til Fagrafjell i stedet for Stølaheia, på bakgrunn av vesentlige kostnadsbesparelser. Løsningene besvarer til dels ulike problemstillinger, kostnadene er vanskelig å sammenlikne direkte, understreker Lyse Elnett. Tilleggsgevinsten med Lyse–Stølaheia er at den ville håndtert risikoen knyttet til dobbeltkursen Stokkeland–Bærheim–Stølaheia, og påvirket reinvesteringsbehovet i transmisjonsnettstasjonene i området. Ved å velge løsningen Lyse–Fagrafjell, er det viktig at det raskt utpekes en løsning for transmisjonsnettet nordover mot Bærheim/Stølaheia. Videre utredning av nettutviklingen vil Statnett og Lyse Elnett samarbeide om.

Sett i lys av nødvendig videreutvikling av nettet nord for Fagrafjell, er det for Lyse Elnett uklart hvor mye mer samfunnsøkonomisk lønnsom Lyse–Fagrafjell er. De er opptatt av at nødvendige framtidige investeringer fordeles korrekt mellom transmisjonsnett og overordnes distribusjonsnett. Som eksempel nevner de at Lyse–Fagrafjell er omsøkt uten 50 kV transformering, noe Lyse Elnett må legge til rette for ved en av sine stasjoner med de kostnader det medfører for lokale nettkunder. Videre understreker Lyse Elnett at kostnadsestimatene som er lagt til grunn for distribusjonsnettet er basert på tidlige innspill og ikke kvalitetssikrede estimater. Kostnadene forventes å kunne bli vesentlig høyere, gjør Lyse Elnett oppmerksom på.

Realisering og framdrift for Lyse–Fagrafjell vil være gjensidig avhengig av en rekke andre tiltak. Det er begrensede muligheter for utkobling under bygging av alle transmisjonsnett- og distribusjonstiltak i perioden 2020–2025. Derfor er det kritisk at skisserte framdriftsplaner overholdes. Alternativt vil gevinsten ved å velge Lyse–Fagrafjell framfor Lyse–Stølaheia kunne blir redusert.

Lyse Elnett er enig med Statnett at Fagrafjell framstår som den beste lokaliteten for ny stasjonsplassering til erstatning for eksisterende Stokkeland stasjon, selv om de mener videreutvikling av sistnevnte stasjon kostnadmessig ville være å foretrekke. De peker allikevel på at det kan bli krevende å føre alle nødvendige 132 kV-forbindelser ut av stasjonen med akseptable miljø- og samfunnskonsekvenser.

De tekniske løsningene Statnett søker om i Fagrafjell stasjon vil etter Lyse Elnetts vurdering kunne vanskeliggjøre robust drift av overordnet distribusjonsnett. Ved ikke å legge til rette for en fjerde transformator, som betyr at lav fleksibilitet ved delt drift, da momentan reserve ikke oppnås for store nettsystemer med opp mot 300 MW last. Når nye Lysebotn II tilkobles 420 kV i Lyse stasjon, vil det kreves økt fleksibilitet og ytelse i matende transmisjonsnettpunkter nærmere lasten. Slik Fagrafjell stasjon er planlagt, med 900 MVA installert ytelse fordelt på tre transformatorer og ca. 100 MW tilgjengelig vinterproduksjon å spille på, vil den få nær 0 merytelse sammenlignet med dagens stasjon. Prognosene viser fortsatt vekst i forbruket, og den nye stasjonen gir ingen vesentlig økning i utnyttbar effekt mot distribusjonsnettet. Lyse Elnett mener det er viktig at den nye stasjonen tilrettelegger for transformorkapasitet og fleksibilitet som gir større rom for vekst enn det Statnett har søkt om, for eksempel ved å avsette mulighet for en fjerde transformator.

Lyse Elnett ser behov for realisering av fem 132 kV kraftledninger ut fra Fagrafjell kort tid etter idriftsettelse, to til Stokkeland, til Jær-nettet og én mot Sandnes øst /Ålgård. 132 kV-anlegget i Fagrafjell transformatorstasjon er planlagt slik at det kan være utfordrende å få flere av forbindelsene ut av stasjonen som luftledning. De må dimensjoneres for en kapasitet på 300–400 MW og vil være kostbare å kable. Lokaliseringen av 132 kV-anlegget gjør det også krevende å utvide det ytterligere, og Lyse Elnett legger til grunn et tett samarbeid med Statnett i planleggingsfasen for å finne de beste samfunnsmessige løsningene. Like nord for Fagrafjell transformatorstasjon må flere av 132 kV-forbindelsene gjennom eksisterende masseuttak og områder der det planlagt ny vei og utvidelse av eksisterende industriområde tilhørende Sandnes tomteselskap og mulig framføring av transmisjonsforbindelse mot nord. Det ligger også store kulturminneverdier i området. Lyse Elnett ber derfor om at mulighetene for framføring av tre 132 kV-forbindelser mot Stokkeland og Hatteland blir avklart gjennom behandlingen av Statnetts søknad, særlig med tanke på forholdet til samlede kulturminneverdier.

Av de traseene Statnett søker om fra Seldal til Fagrafjell, ber Lyse Elnett at omsøkte og utredete trasé 2B velges, dersom hovedtrasé 2 bli løsningen. Det gir mulighet for å beholde 132 kV-ledningen Lysebotn–Tronsholen 2 på strekningen fra Seldal til Tronsholen, enten for å tilknytte framtidig fornybar produksjon, eller eventuelt for å erstatte 132 kV-ledningen Forsand–Tronsholen, som har behov for snarlig reinvestering.

Statnett er opptatt av et tett og forpliktende samarbeid med Lyse Elnett og har tatt initiativ for å sikre at Lyse Elnett er involvert i arbeidet med planlegging av Lyse–Fagrafjell. I desember 2016 inngikk selskapene en avtale som skal sikre koordinering og framdrift i arbeidet med videre nettførsterkninger i området. I det videre arbeidet er det naturlig å se på hvordan tiltak i transmisjons- og distribusjonsnettet sammen kan sikre kraftforsyningen videre nordover fra Fagrafjell. Det er for tidlig å konkludere hva de samlede tiltakene skal være og hvem som skal bære kostnadene.

Statnett er per i dag usikre på om det er gjennomførbart å bygge om eksisterende Stokkeland stasjon i henhold til beredskapforskriften og HMS, da det vil medføre et stort antall utkoblinger og bygge om en stasjon i full drift.

Statnett mener det er mulig å utvide 132 kV-feltene i Fagrafjell stasjon, slik den er omsøkt. Den er planlagt med det antallet felt som Lyse Elnett har meldt inn behov for, og feltene er lagt på en slik måte at kryssinger unngås i størst mulig grad.

Statnett vurderer at trasé 2 er bedre enn 2B, dersom det ikke er behov for å beholde 132 kV-ledningen Lyse–Tronsholen 2 fra Seldalsheia.

Statnett viser til at deres analyserapport «Kraftsystemet i Sør-Rogaland – analyse av behov og tiltak» er utarbeidet i henhold til Olje- og energidepartementet krav til konseptvalgutredninger. I den samfunnsøkonomiske analysen er det tatt hensyn til at konseptene har ulike nytte- og kostnadsvirkninger, der kostnadssiden ikke alene utgjør et relevant sammenlikningsgrunnlag når nytten ikke er identisk. Det kan være lønnsomt med ytterligere tiltak, noe Statnett vil utrede nærmere. Dersom tiltak blir vurdert som samfunnsøkonomisk lønnsomme og bli realisert, vil måloppnåelsen i de to ulike konseptene Lyse–Stølaheia og Lyse–Fagrafjell reduseres.

Videre opplyser Statnett at kostnader som påløper i transmisjonsnettet og overordnet distribusjonsnett er estimert av Statnett, i henhold til kravene i Finansdepartementets veileder (2008). Kostnader for tiltaket i regionalnettet er delvis estimert av Statnett og delvis av Lyse Elnett. Det stemmer at midlertidig transformering mellom 132 og 50 kV ikke er tatt med i konseptanalysen, da behovet ble identifisert sent i analysen. Det er avtalt at Lyse Elnett skal søke om denne transformeringen. Eksisterende trafosjakter i Stokkeland stasjon kan brukes, og transformeringen vil være midlertidig, slik at anleggene vil ha gjenbruksverdi andre steder i Lyse Elnetts nett. Statnett har ingen informasjon på nåværende tidspunkt at kostnadene med den midlertidige transformeringen er så stor at det vil påvirke konseptvalget.

Lyse Elnetts poengterer at ny vind- eller småkraftproduksjon tilknyttet 132 kV-nett vil ha dårligere tilgjengelighet vinterstid enn Lysebotn kraftverk, men Statnett mener at det vil være mulig å håndtere dette i driften i de situasjonene det blir aktuelt. Ved høyt forbruk i Stavanger og Sandnes og samtidig lav vind- og småkraftproduksjon, vil det være mulig å koble deler av produksjonen i Lysebotn II kraftverk mot 132 kV-nettet og opprettholde tilstrekkelig lokal produksjon. Det er uavhengig av tilkoblingsløsningen for Lysebotn II, så lenge Lyse Elnett beholder to av dagens ledninger mellom Lysebotn og Tronsholen. Da dette gjelder en liten andel av tiden, vil eventuelle spesialreguleringskostnader bli begrenset. To 300 MVA-transformatorer i Fagrafjell transformatorstasjon vil være tilstrekkelig for å sikre n-1-drift i den første perioden, etter Statnetts beregninger. Behovet for en tredje transformator vil oppstå når Jærnettet skal forsynes via Fagrafjell, under forutsetning at det er mulig å koble ett aggregat i Lysebotn II mot 132 kV-nettet ved behov. Med tre transformatorer vil n-1-drift sikres i over 99 % av tiden, selv etter prognosert forbruk i 2050.

Dette vil bli noe annerledes ved deling av 132 kV-nettet, der én del kobles mot den ene transformatoren og den andre delen kobles mot de to andre transformatorene. Da vil det ikke lenger være momentan reserve ved feil på én transformator. Feil på transformatorer inntreffer sjeldent, og det er kun i begrensede perioder at nettet vil driftes slik, og Statnett vurderer derfor dette som en lite problem. I de fleste tilfeller vil det uansett være mulig å koble inn forbruket som faller ut ved å gjøre omkoblinger i nettet.

Det vil også være mulig å gjøre tiltak andre steder i nettet som avlaster transformeringen i Fagrafjell, for eksempel Lyse Elnetts planer om ny ledning fra Bjerkreim til Opstad. Deler av forbruket kan også forsynes fra Stølaheia eller Bærheim, og Statnett mener derfor det er bedre å øke transformatorkapasiteten i disse stasjonene. Etter hvert som dagens 300 kV-ledninger oppgraderes til 420 kV, kan 420/300 kV-transformatorene i Fagrafjell fjernes, som vil frigi plass til flere 132 kV-transformatorer ved behov lenger fram i tid.

Statskog (22. februar 2017) eier gnr./bnr. 33/3 og 50/6 på en strekning mellom nye Fagrafjell transformatorstasjon og eksisterende Stokkeland stasjon, der 300 kV-ledningen Tonstad–Stokkeland må legges om. Statnett varslet 1. februar 2017 at ledningen er vist for langt vest på kartet vedlagt tilleggsøknaden av 1. desember 2017. For å oppnå forsvarlig avstand til Kjelland-ledningen, vil Tonstad-ledningen måtte ligge 10 meter lenger øst på en ca. 1,5 km lang strekning. Det vil gi et båndlagt areal på 15 dekar mer enn vist i tilleggsøknaden.

Statskog ønsker at ledningen ikke blir liggende lenger øst enn den var vist i tilleggssøknaden, da det langs nåværende ledning er etablert en kantsoner med skog som tåler vestavinden i området. Dette er en overgang fra et åpent beitelandskap til tett skog, og det stabile kantsonen er viktig for å beskytte den bakenforliggende skogen fra alvorlige skader/rotvelt. Det er også et viktig turområde for mange i regionen.

Dersom det blir nødvendig å fjerne kantsonen, ber Statskog om at Statnett rydder og erstatter den 10 meter brede sonen (påstående skog og tapt produksjon). Statnett må rydde og erstatte ytterlige 10 meter og beplante denne sonen med en stormsikker vindskjerm av lauvtre, og dessuten erstatte tapet pga. for tidlige hogst. Videre bør Statnett ta kostnadene med ekstra vindfall i området i en 20-årsperiode, eller til den nye kantsonen er på plass. Sammen med Statskog må det informeres om hvorfor resultatet ble slik i dette området. Statskog understreker at det å drive skogbruk i et mye benyttet turområdet er vesentlig forskjellig fra å drive skogbruk i et vanlig LNF-område.

Statnett sier at gjennomføring av avbøtende tiltak som de blir pålagt i konsesjonen, vil bli beskrevet og gjennomført i tråd med miljø-, transport- og anleggsplanen, som skal utarbeides i dialog med berørte parter og godkjennes av NVE før anleggsstart.

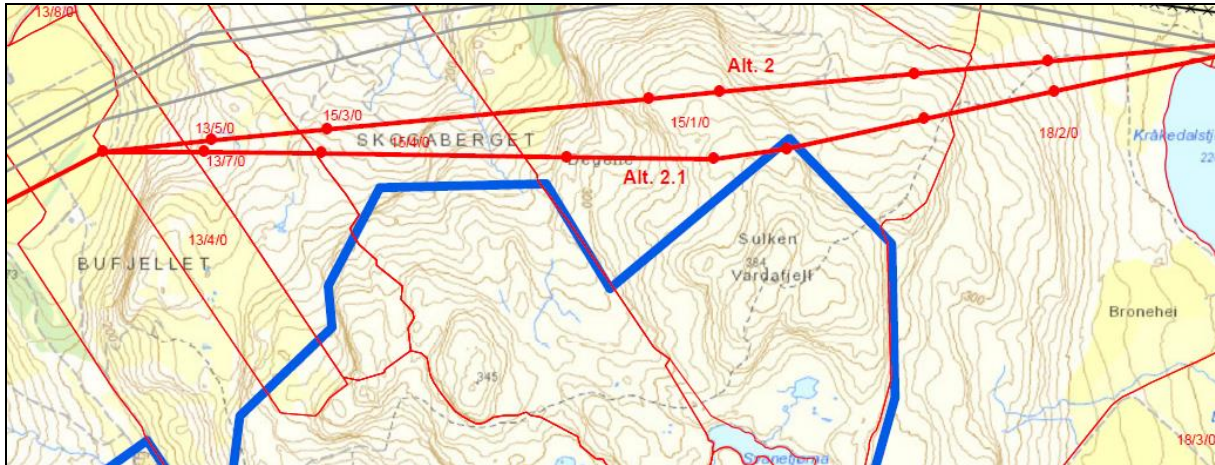
Telenor Norge AS (22. februar 2017) viser til tidligere uttalelser på strekningen Lysebotn–Seldalsheia. Ny ledningsseksjon fra Seldalsheia til Fagrafjell vil berøre følgende sentraler i Sandnes og Gjesdal kommuner: Svihus (SVH), Sviland (SVIL), Figgjo (FIG), Bråstein (BSI), Gjesdal (GJL) og Oltedal (OLT). Ledningen vil utløse behov for vernetiltak i Telenors nærførte telenett. Den vil også medføre kryssinger med Telenors kabelanlegg. Dersom kryssingene utføres i henhold til forskrift om elektriske forsyningsanlegg FEF 2006 og anbefalinger gitt i REN-blad 9000-serien, har Telenor ingen øvrige merknader til kryssingene. Det forutsettes at Statnett bekoster nødvendig omlegginger i forbindelse med kryssinger, og søknad om kryssing sendes Telenor Kabelnett.

Statnett er i dialog med Telenor om vernetiltak som følge av nye ledninger. Når alternativ er valgt, oversender Statnett underlag til Telenor og andre med metallisk nett i en sone på to km til siden for hver ytterfase.

Vardafjellet Vindkraft AS (24. februar 2017) opplyser at de har fått konsesjon til et vindkraftverk på inntil 30 MW på Vardafjellet i Sandnes kommune. Ut fra kartunderlaget vil traséalternativene 2 og 2.1 berøre Vardafjellet vindkraftverk, uten at dette er nevnt i søknaden. Traséalternativ 2 ser ut til å passere ca. 200 meter nord for grensen til planområdet, som kan bli utfordrende med tanke på sikkerhetsavstand til nærmeste vindturbin. Traséalternativ 2.1 går gjennom planområdet. Vardafjellet Vindkraft motsetter seg dette traséalternativet. Planområdet er designet så lite som mulig, og en 420 kV kraftledningen gjennom planområdet vil gjøre det vanskelig eller umulig å plassere vindturbiner i denne delen av planområdet.

Uavhengig av trasé ønsker Statnett å bruke adkomstveien til vindkraftverket som anleggsvei og planlegger anleggsplass der vindkraftverket kontrollbygning er planlagt, noe som vil kunne forsinke byggingen av vindkraftverket. Det er viktig for Vardafjellet Vindkraft å unngå forsinkelser, da fristen for å kunne søke om elsertifikater utløper i 2021. De ønsker på bakgrunn av nevnte konsekvenser at det gis konsesjon til trasé 5.

Statnett viser til kart som viser hvordan trasé 2.1 berører planområdet til Vardafjell vindkraftverk. På gnr./bnr 15/3 og 14/4 ligger grensen for planområdet ca. 50 meter fra trasé 2.1 og ca. 120 meter fra trasé 2.

Avinor AS (6. mars 2017) opplyser at ingen av mastene er så høye at de vil komme i konflikt med høyderestriksjonsflatene i restriksjonsplanen for Sola lufthavn. Ledningen vil ikke få innvirkning på eksisterende inn- og utflygingsprosedyrer til bane 29 på flyplassen. Den vil heller ikke være en faktor for eksisterende VFR-ruter ved Sola lufthavn. Tiltaket får ingen konsekvenser for Avinors radiokommunikasjons- og navigasjonshjelpemidler, eller overvåkningsanlegg i området.

Avinor anbefaler at Statnett tar kontakt med selskaper som opererer lavtflygende fly og helikopter, da ledningen kan utgjøre et luftfartshinder for disse. For øvrig minner de om bestemmelsene i forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder av 15.07.2014.

Statnett vil oppdatere Avinor dersom det skulle bli endringer i datamaterialet som er oversendt Avinor som grunnlag for konklusjonene i uttalelsen. Det er opp til NVE om søknaden skal sendes på høring til de aktørene Avinor peker på i uttalelsen (Forsvaret, Luftambulansen m.fl.). Statnett er kjent med sin plikt til å rapportere luftfartshindre og vil følge opp dette i tråd med forskriften.

B6.4 Lokale lag og foreninger, bedrifter, grunneiere, rettighetshavere og privatpersoner

Sandnes

Veidekke Industri AS (2. februar 2017) sier via Asplan Viak AS at de driver et masseuttak på Søra Kalberg, som har vært i drift i 20 år og har ressurser til å kunne fortsette i flere tiår framover. De ønsker å starte et reguleringsarbeid i inneværende år for å endre atkomst, slik at uttaket får atkomst fra nord, fra Foss–Eikeland via Nordre Kalberg, pga. miljø og transportmessige hensyn. Pga. av synergier og pågående og framtidige uttak i området, mener Veidekke Industri at Statnett velger det nordre alternativet for atkomstvei til Fagrafjell transformatorstasjon. En nordre veiløsning vil også være mest gunstig med tanke på naturmiljø, kulturminner og trafikkbelastning på tilstøtende veinett, mener Veidekke Industri. Den planlagte kvaliteten på veien vil tilfredsstille uttaksområdenes behov, og de forutsetter at Statnett ikke legger begrensninger på bruk eller tilknytning av atkomstveier for masseuttak i området.

Statnett sier at omsøkt vei til transformatorstasjonen vil være åpen for alminnelig ferdsel. Bruk av veien til næringsformål avklares gjennom avtale mellom partene.

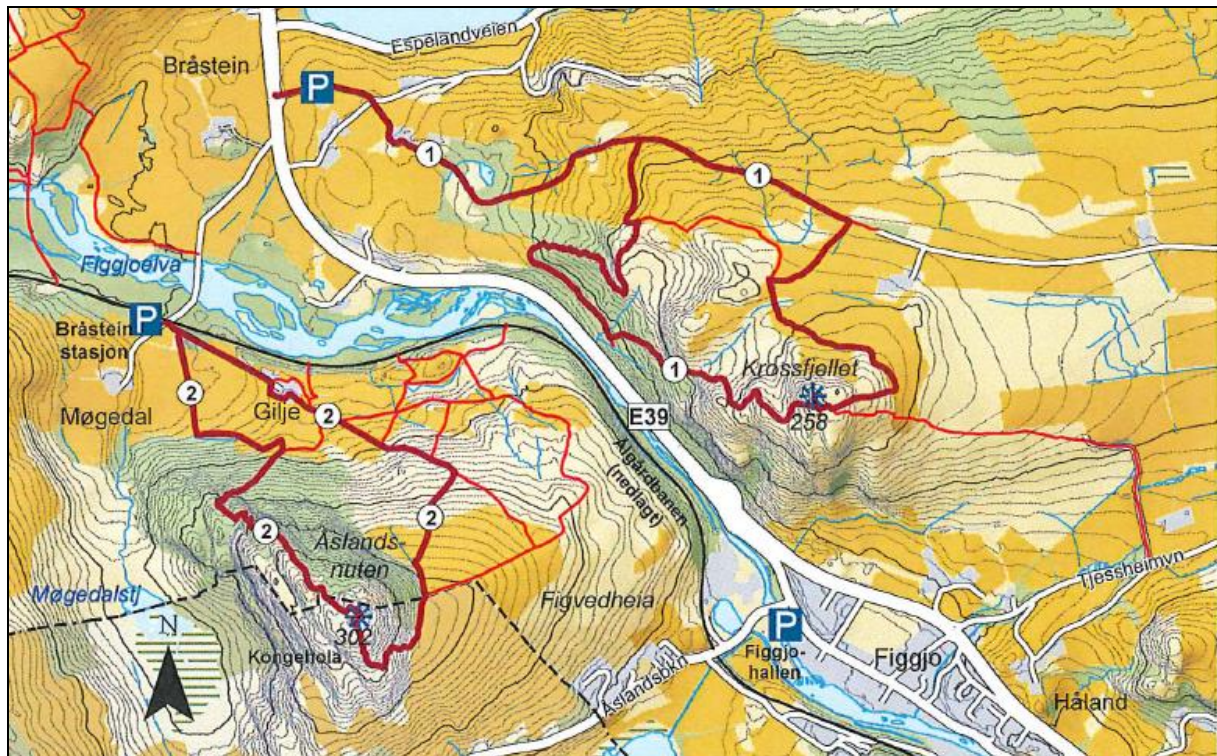
Rasmus Hetland (17. januar 2017), forpakter av gnr./bnr. 20/4, sier på vegne av flere grunneiere som berøres av trasé 5, 5.1 og 5.2, at de ønsker at traseen flyttes sørover mot kommunegrensen. Traseene går rett over noe av det beste kulturbeidet deres, og de ønsker å unngå restriksjoner på driften. Ved å flytte ledningen sørover vil den bli mindre synlig for beboere og turgåere som bruker den merkede turløypen i området, mener grunneierne.

Statnett har vurdert en trasé i tråd med Hetlands forslag, som antas å gi mindre konflikt med gjødslet beiteland og være mindre synlig fra bebyggelse og utsiktspunktet Voren. Traseen vil komme nærmerer bebyggelse på Tjessem, men kan bli mindre synlig fra bebyggelsen, fordi den kommer lavere i terrenget. Traséforslaget imøtekommer også Fortidsminneforeningen i Rogaland sitt innspill om å skjerme kulturminneområdet på Kolfjellet i størst mulig grad. Traséjusteringen innebærer at kryssingen av 50 kV-ledningen skjer på et annet sted, og at denne sannsynligvis må kables i kryssingspunktet for å sikre drift i anleggsfasen. Det vil også kreve opprustning av vei på en lengre strekning enn først omsøkt og gi ca 250 meter lengre ledningstrasé. Grovt anslått vil traseen koste 3–5 millioner kroner mer enn omsøkte traseer.

Alf Kåre Vatne/Kristian Vatne (10. februar) uttaler seg som eier av gnr./bnr. 10/9, som berøres av traséalternativ 2. De er glad for at Statnett prioriterer trasé 5, da de har brukt mye penger på å dyrke og lage veier for å gjødsle opp utmarksbeite. Det går tre ledninger fra Lysebotn, to ledninger fra Maudal og en ledning fra Sviland kraftverk over eiendommen allerede, i tillegg til kanalen som går til kraftstasjonen. Dermed mener de at de har bidratt nok til kraftforsyningen i distriktet.

Håvard Håland v/Haver Advokatfirma (13. februar 2017) er eier av landbrukseiendommen gnr./bnr. 30/1, som trasé X2, anleggsplass nr. 131 og vei nr. 135a og c berører. Han ber om at det velges en annen trasé enn X2. Hans dyrkede areal og innmarsbeite gjødsles i hovedsak ved hjelp av gjødselkanon, og han har fått godkjent oppføring av et ungdyrfjøs som tilrettelegger for framtidig utvidelse med nytt melkefjøs. Nybygget ligger kloss inntil trasé X2, og traseen vil begrense bygging og utvidelse av driftsbygningen. Det samme vil gjelde boligen og øvrig bebyggelse som kommer nærmere ledningen enn det Håland er komfortabel med. Behovet for spredeareal øker med den planlagte utvidelsen av driften, og en kraftledning vil legge restriksjoner på muligheten for å benytte arealet under ledningen, og vil utgjøre en betydelig ulempe for dagens og framtidig landbruksdrift.

Eiendommen er videre et viktig område for fugleliv, der det er observert både sandsvale, hubro, spurvehauk og hønehauk. Området ved Møgedalstjorn er et viktig trekkområde for svaner. Området Åslandsnutetn er et regionalt friluftsområde, som vil bli forringet av traséalternativ X2. Vedlagt uttalelsen er kart fra Sandnes kommune som viser turruter i området.

Håland påpeker også at dalføret langs Figgjoelven fungerer som trasé for visuell flyvning for helikopter under dårlig siktforhold. Konflikten med beredskapsinteresser bør tas i betraktning når traséen velges.

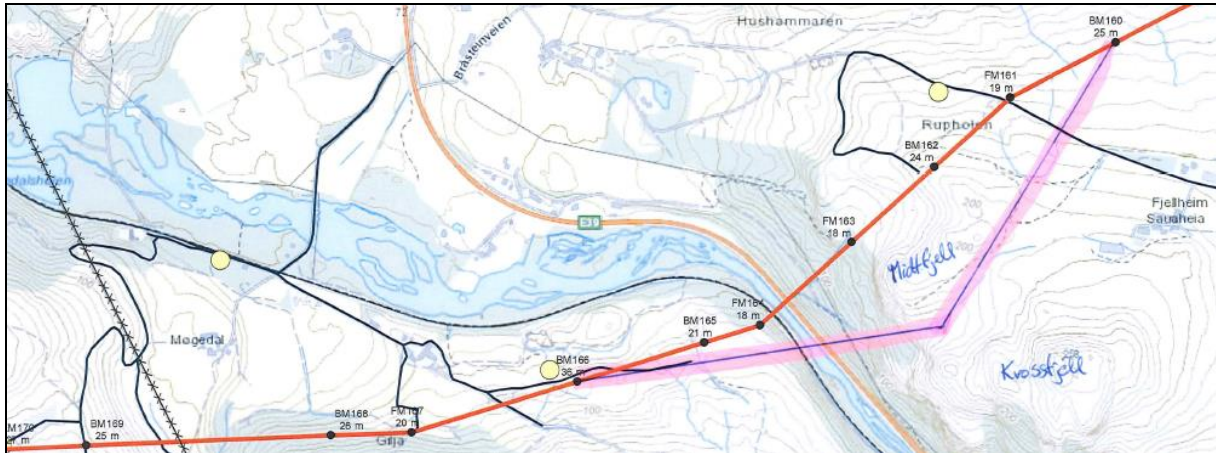
Dersom trasé X2 allikevel velges, ønsker Håland at jordkabel benyttes, eller at traséen flyttes lenger sør for tunet og opp i åsiden i skogsområdet. Han har skissert et traséforslag med mastepunkter.

Statnett har vurdert en trasé i tråd med Hålands forslag, som innebærer at ledningen blir liggende høyere i terrenget og mer eksponert, men samtidig lenger bort fra dyrket mark og driftsbygningen, slik Håland ønsker. Opprinnelig omsøkt løsning ligger ca. 100 meter fra godkjent driftsbygning.

Stian Trones Bråstein (14. februar 2017) eier gnr./bnr. 32/15, der kraftledningen vil krysse E39. Han mener ledningen ikke bør legges gjennom området, som er regulert som markaområde og mye brukt og naturskjønt turområde. Dersom traséen velges, ber han om at den trekkes noe sørøst der den krysser hans eiendom, jf. kart vedlagt uttalelsen. Han mener justeringen vil skjule ledningen mellom Midtfjell og Krossfjell, slik at den ikke vil være like synlig i terrenget. Den justerte traséen vil også gå på en del av eiendommen som er mindre anvendelig til beite og redusere ulempene for driften. Med tanke på at

Lyse Elnett også planlegger en ledning i samme dalføre, vil det være en stor fordel om de planlagte ledningene samles i den traseen han foreslår.

Statnett har vurdert en trasé som foreslått av Stian Trones Bråstein. Den vil komme nærmere og bli mer synlig fra gårdstunene på Fjellheim, fordi den vil ligge høyere i terrenget. Synligheten fra E39 og Bråsteins bolig vil sannsynligvis også økes, selv om avstanden til boligen økes med 50 meter.

Johannes Aardal (14. februar 2017) eier gnr./bnr. 15/1 har i dag tre kraftledninger over eiendommen. Det gir ulemper, særlig i forbindelse med naturgjødelspredning. Dersom Lyse Elnett søker om å beholde nordre ledning, betyr det at det blir fire kraftledninger over eiendommen, som vil båndlegge ytterligere spredeareal. Han har investert ca. 600 000 kroner i vei for naturgjødelsetransport i området de siste to årene, på bakgrunn av informasjon om at ny 420 kV ledning skulle gå nord for eiendommen og 132 kV-ledningen skulle fjernes. Å belaste hans eiendom med fire ledninger over en kilometers strekning, mener Aardal er for mye. Traséalternativ 2 følger heller ikke eksisterende ledninger på hele strekningen. Han stiller spørsmål ved om det er tatt høyde for ombygging av eksisterende ledninger i framtiden i det smale og bratte terrenget. Dersom trasé 2 allikevel skulle bli valgt, foretrekker han underalternativ 2.1, som gir minst tap av spredeareal.

Dag Martin Aareskjold (14. februar 2017) opplyser at trasé 5 går over hans eiendom og vil påvirke hans muligheter for å utnytte området under og rundt ledningen. Dersom magnetfeltnivået på 0,4 mikrot Tesla legges til grunn, er det snakk om 160 000 m², sier han. Han er bekymret for helsevirkninger både for dyr og mennesker. Ledningen vil også påføre ham ulemper ved dyrking, skogsarbeid eller arbeid med gravemaskin nær traseen. Videre mener han kraftledninger avgir en støy som kan minne om lavfrekvent helikopterlyd, og spør om dette er verre med 420 kV-ledninger enn dagens ledninger. Oppføring av en ny ledning vil også legge begrensninger for muligheten for å fly paraglider, som Aareskjold har lisens til. På bakgrunn av alle ulempene trasé 5 gir, ber Aareskjold om at trasé 2 velges i stedet, der det allerede går kraftledninger.

Statnett påpeker at områder som berøres av kraftledningstraseen kan brukes både til beitemark og friluftsliv, så lenge aktiviteten ikke medfører fare for overslag og skade på ledningen. På beitemark er det kun gjødning ved bruk av kanon som kan påføres restriksjoner. Risikoen for kollisjon for paraglidere må vurderes av utøverne, mener Statnett.

Leiv Velle Åreskjold (14. februar 2017) er bonde og grunneier på gnr./bnr. 21/3 og negativ til den planlagte kraftledningen gjennom området. Han spør hvorfor den er planlagt på høydredragene og blir mer synlig enn om den legges lenger ned i terrenget. I det landskapet ledningen er planlagt, vil det bli svært synlig i landskapet og fra populære turmål. Han etterlyser visualiseringer som viser ledningens landskapspåvirkning.

Ledningen er planlagt over beitene og vil gi vanskeligheter for spredningen av naturgjødning. Ulempen vil være minst dersom den legges lengst sør på eiendommen, dvs. sør for bekken mellom Grimslitjødnå og Eiavantet, der det ikke er gjødsla beiter. Dersom det skal tas hensyn til mulige framtidige masseuttak, kan ikke ledningen legges oppå Geitaryggen, men bør legges slik han har foreslått. Åreskjold mener for øvrig disse sandforekomstene bør få ligge i fred. Han er bekymret for at bygging av kraftledningen gjennom området vil senke terskelen for andre inngrep.

Statnett har sett på muligheten for å justere traseen slik Åreskjold foreslår, i kombinasjon med Rasmus Hetlands forslag. De viser til sin kommentar til Hetlands uttalelse. For øvrig viser Statnett til VR-modellen som er utarbeidet for kraftledningen, og grunneier inviteres til å kontakte Statnett i Sandnes for å se de visuelle virkningene i området. Det er også lagt ut en video fra modellen på Statnetts nettsider, som viser ledningen i dette området.

Håkon Hetland (14. februar 2017) mener den nye ledningen i tillegg til de tre eksisterende ledningene over eiendommen hans vil begrense mulighetene for effektiv jordbruksdrift på store deler av den beste matjorda. I tillegg til ledninger, er eiendommen pålagt båndlegging av god jord pga. arkeologiske funn. Han driver økologisk og har behov for mer areal enn ved konvensjonell drift. Han ønsker derfor ikke enda en kraftledning på eiendommen sin.

Virkningene for jordbruket er for dårlig utredet og for lite vektlagt, mener Hetland. Han ber om svar på om båndlagt jord mister status som innmarksbeite og hva det vil bety for overføringer av framtidig driftsstøtte. Hvordan ser Statnett for seg at spredeareal kan opparbeides andre steder på eiendommen, dersom båndlagt areal ikke lenger blir godkjent som spredeareal. Gjødning foregår med kanon fra gjødselvogn, og Hetland spør om hvordan dette løses etter utbygging. Han ber også om svar på om Statnett har et system for å ivareta krav som er satt av Debio (kontrollinstans for økologisk landbruksproduksjon). Håkon Hetland har behov for en avtale om at Statnett tar ansvar om skader i anleggsfasen eller ved senere vedlikehold fører til at Debio-godkjenningen blir trukket. Videre krever han at kostnader som følge av restriksjoner og merarbeid i forbindelse med framtidige utvidelser at driften som følge av ledningen, skal regnes med i et framtidig skjønn. Det gjelder også dersom det blir behov for å leie annet areal pga. bortfall av eget areal.

Det må utarbeides en plan for bruk av veien inn til traseen og riggområdet, slik at det tas hensyn til barn og tur på tunet. Hetland ønsker garantier for at arbeidet ikke hindrer den daglige driften av gården eller husdyr på beite. Tilbakeføring av riggområdet må også planlegges i samråd med grunneier.

Hetland opplyser at det er opparbeidet terreng og plantet levevegetasjon, for å dempe vinden på beiteareal og dyrkamark, og det er en ulempe hvis denne fjernes som følge av den nye ledningen. Vaskeplass for landbruksredskaper, som i dag ligger nær den nye ledningstraseen, krever grunneier at Statnett flytter til et mer egnet sted. Han krever videre å bli tatt med i dialog om hvor masten på eiendommen oppføres, da den ser ut til å være planlagt ved en veiavkjørsel som minimum må være stor nok til å ta inn lastebil med maskintralle. Videre krever han at jordingskabler ikke legges i veien for naturlige grøfter fra vei og dyrkamark. Kummer for inntak av drenering for framtidige behov må monteres. Eventuell inngjerding av masten må være Statnetts ansvar.

Han stiller spørsmål ved om autostyring for effektiv utnyttelse av landbruksredskaper kan bli forstyrret av ledningen og ber om utredning av eventuelle konsekvenser av dette. Statnett må ta ansvar for å iverksette avbøtende tiltak.

Statnett sier at masteplasseringen som Hetland er opptatt av, sannsynligvis kan justeres, men det krever detaljert landmåling før de kan si hvor mye. De har behov for å bruke anleggsveien og

riggplassen i anleggsperioden, men plasseringen av disse kan bli justert når vindkraftverkets planer er mer fastlagt.

Per Øyvind Bø (14. februar 2017) ber om at den nye kraftledningen ikke må bli til hinder for optimal utnyttelse av masseforekomster på hans eiendom, gnr./bnr. 21/5.

Statnett vurderer at tiltaket grunneier peker på ligger så langt fra traseen at utnyttelsen ikke vil begrenses av kraftledningen. Endelig vurdering må imidlertid gjøre i forbindelse med avtaleutarbeidelse med grunneier.

Björg Elin og Geir Levang (15. februar 2017), eiere av gnr./bnr. 13/1 i Noredalen, sier at planlagt trasé 2 krysser rett over vaskeplass med uttak til vanningsanlegg. Om Vardafjellet vindpark blir realisert har Levang planer om et mindre masseuttak i forbindelse med veibygging i vindparken. Deretter ønsker de å opparbeide en tomt for å utvide produksjonen på gården ikke langt fra ledningstraseen. Dersom dette arbeidet ikke kan gjøres før ledningen er etablert, vil sprengningsarbeider kunne bli et problem på et senere tidspunkt.

Levang ønsker en skriftlig og detaljert redegjørelse fra Statnett om hvilke avstandskrav som stilles til vaskeplass og bygg, og hvilke krav som stilles i forbindelse med opparbeidelse av tomt etter at ledningen er bygget. De krever garantier om erstatning til å dekke ekstrakostnader med opparbeidelse av tomt i etterkant. Dersom avstandskrav tilsier at det blir for liten avstand til vaskeplass og planlagt driftsbygning, ønsker de at det vurderes å justere traseen.

Når det gjelder riggplassen, ber Levang om at det utarbeides en detaljert plan som tar hensyn til den daglig driften på gården, transport gjennom tun og tilbakeføring av området etterpå. De spør om det er gjort utredninger av framtidig bruk av droner og robotkjøretøy i landbruket.

Generelt mener de at fire ledninger beslaglegger mye jord på gården, og den nye, større ledningen blir høyere og skape nærmeste en «vegg» av tråder sett fra stuevinduet deres.

Statnett opplyser at krav til anleggsgjennomføringen, herunder særkrav for å oppfylle krav satt av Debio til transport eller bruk av areal godkjent for økologiske landbruk, vil bli beskrevet i miljø-, transport- og anleggsplanen. Den skal utarbeides i dialog med berørte aktører og godkjennes av NVE før anleggsstart. Statnetts foreløpige vurdering er at vaskeplassen ligger for nær ledningen, da aktiviteten på plassen kan medføre risiko for at vannstråler ved uhell eller feil på utstyr kan skade ledningen. Det vil være krevende å legge om traseen for å unngå vaskeplassen og dyrket areal i dette området. Hvorvidt plassen må flyttes og kompensasjon til grunneier vil vurderes endelig når konsesjon er gitt og avtale skal inngås.

Dag Aareskjold (14. februar 2017) sier i en uttalelse via Statnett at han er svært negativ til å få en ny kraftledning over sin eiendom i Soredalen 947, og til at Statnett ønsker å ekspropriere grunn for framføring av ledningen.

ELRISK (15. februar 2017) viser til sin uttalelse av juni 2015 og mener at konsesjonssøkt løsning er samfunnsøkonomisk, systemmessig og miljømessig bedre enn Lyse–Stølaheia. De ber om at negative konsekvenser for naturmangfold, landskap, uberørt natur, friluftsliv og kulturminner minimaliseres gjennom avbøtende vilkår og optimal traséføring.

Statnett registrerer at ELRISK i sin uttalelse av 2015 foreslo jordkabel på store deler av ledningsstrekningen i Sandnes kommune. Statnett mener at jordkabel ikke er i tråd med føringene i Nettmeldingen fra 2012.

Arild Rostrup (14. februar 2017) foretrekker trasé 2 og forventer opprydding i gammel nett og samkjøring. Han er negativ til traséalternativ 5 fra Seldal mot Tjessem, der det legges en helt ny trasé som skal stå i 50–100 år fram i tid over Svihus-området i stedet for å benytte allerede etablerte traseer over Kråkedal. Videre mener han at en ny kraftledning ikke bør etableres uten at det gjøres forsøk på å redusere det totale antallet ledninger i området. Han savner en vurdering av muligheten for å «rydde opp» i gamle ledninger.

Sandnes Bondelag (15. februar 2017) ber om informasjon om hvilke konsekvenser kraftledningen kan få for bruk av selvkjørende kjøretøy med GPS-teknologi som brukes i nærheten av ledningen. Teknologien brukes for å redusere kostnaden til innsatsmidler og spare miljøet. De spør om hvilke avbøtende tiltak som kan iverksettes slike at teknologien fortsatt kan benyttes. Et annet spørsmål er hvordan kraftledningen vil legge begrensninger på bruken av droner. Er det for eksempel aktuelt å merke linene for å gjøre dem mer synlige for operatører av droner?

Bondelaget er opptatt av hvem som blir ansvarlige for ekstrakostnaden med arbeid under ledningen, for eksempel ved bruk av gravemaskin, tipping med lastebiler, dumper og sprengning. Er det aktuelt med forbud mot slike tiltak i nærheten av ledningen, spør de. Tap av spredeareal er flere bønder bekymret for. I verste fall kan de miste arealgrunnet for noen av dyrene de har i dag, med betydelig reduksjon av inntekter som konsekvens.

På Fagrafjell stiller bondelaget spørsmål ved hvorfor Statnett må eie et så stort areal som de har skissert, og ikke bare kan få lagt inn en tinglyst heftelse for å unngå masseuttak inntil stasjonen. Dersom Statnett får kjøpe hele området, forutsetter de at grunneier fortsatt kan leie arealet rundt stasjonen på lange, forutsigbare avtaler.

Der hvor anleggsarbeidet utføres i områder med beitedyr, forutsettes det at det blir gjort risikovurdering, slik at dyr ikke blir skadet rundt rigg- og byggeområder. Eksempelvis er det viktig at små gjenstander som spiker, ståltråd og lignende ikke blir liggende igjen. Bruk av kjøretøy og helikopter må tilpasses dyrene gjennom gradvis tilvenning. Utbygger må følge med på dyrenes reaksjoner på anleggsarbeidet og tilpasse det deretter.

Bondelaget forstår behovet for ledningen og finner ikke grunnlag for å prioritere en trasé framfor den andre.

Statnett viser til samlet svar om båndlagt sone rundt Fagrafjell transformatorstasjon (sammenfattet i kapittel B6.5).

Erlend Stangeland (15. februar 2017) er eier av gnr./bnr. 32/6 og 43, der tilkomstvei 134 går. Han påpeker to trafikkfarlige punkter som han mener gjør tilkomsten egnet for større biltrafikk enn i dag. Avkjøreslen fra E39 er svært trafikkfarlig når biler kommer sørfra og må krysse motsatt kjørebane for å komme inn på vei 134. Det har vært mange påkjørsler bakfra i dette krysset. Møgedalsbrua er bygd for over 90 år siden og er smal med dårlig sikt. Kun ett kjøretøy kan passere den 100 meter lange brua. Det er det eneste stedet mellom Figgjo og Fossekeland der biler og sykler kan krysse elven.

I forbindelse med bygging av Tverrforbindelsen er det under vurdering å bruke traseen der vei 134 går som gang- og sykkelvei. Den brukes allerede flittig av syklister. Stangeland sier at også ryttere på hest også er vanlig å se i området, og kryssing av Møgedalsbrua kan være kritisk om bilførere ikke tar hensyn.

Dersom vei 134 skal brukes, bør det stilles makskrav til anleggstrafikken. Møgedalbrua og krysset må bygges om for å unngå flere alvorlig trafikkulykker, mener Erlend Stangeland.

Statnett er kjent med risikomomentene med krysset og brua og vil ta hensyn til disse under planlegging og gjennomføring av anleggsarbeidene. De opplyser at de ikke planlegger å bygge om krysset eller brua i forbindelse med tiltaket.

Kari Cecilie Sviland (15. februar 2017) sier at trasé 2 vil krysse rett over hennes eiendom, gnr./bnr. 24/7, og gi problemer for videre planer for gården. Hun har avtalt opparbeiding og dyrking av jorden med en entreprenør, og det blir spredd gjødsel som kan berøre ledningen. Hun ønsker at trasé 2, dersom den velges, skal følge nabogrensen mellom Soredalsveien og Kolfjellet, og dessuten ønsker hun å medvirke i plasseringen av master. Trasé 5 berører lite dyrket jord og er et bedre alternativ for Sviland, mener hun.

Statnett har sett på en trasé i tråd med Svilands forslag, som vil krysse Soredalen noe lenger øst enn opprinnelig trasé. Forslaget vil komme i mer direkte berøring med deler av kulturminneområdet ved Kolfjellet og andre registrerte kulturminner i området. Det vil også koste ca. 1–3 millioner kroner mer enn omsøkte traseer, pga. en ekstra forankringsmast og noe lengre ledning. Statnett mener traséjusteringen ikke gir noen bedre løsning enn den opprinnelige traseen.

Sisca Gjesdal (15. februar 2017) opplyser at trasé 2 går rett over hele hennes eiendom. Hun ber om opplysninger om hvordan ledningen skal bygges og hvor mye plass den vil ta. Ledningen vil gi ulemper for utnyttelsen av eiendommen, blant annet under bruk av gjødselkanon. Dersom de ikke lenger kan gjødle på denne måten, vil de måtte bruke andre metoder, som både vil være mer tidkrevende og kostbare. Det vil også føre til at mye av marka ikke blir gjødslet som før, fordi det ikke er mulig å komme fram med traktor. Redusert utbytte av marka vil bli konsekvensen, både innmark og utmark. I tillegg vil anleggsarbeidet og framtidig drift- og vedlikehold forstyrre sau på beite. Gjesdal mener de ledningene de allerede har på eiendommen får være nok og ber om at andre traseer velges.

Statnett erstatter ulemper påført i anleggsfasen etter minnelige avtaler eller skjønn. Spesielle hensyn til eksempelvis dyr på beite vil beskrives i miljø-, transport- og anleggsplanen, som utarbeids i dialog med berørte grunneiere og godkjennes av NVE før anleggsstart. Angående gjødsling med kanon viser Statnett til samlet svar (sammenfattet i kapittel B6.5).

Tor Arvid Tjessem (15. februar 2017) er innforstått med at én av traseene vil komme over hans eiendom og foretrekker trasé 2. Når veien til riggområdet skal opprustes ønsker han at det brukes dyrkningsstein fra området i stedet for å kjøpe pukk. Dersom det leies en maskin til å nydyrke, kan steinen brukes som fyllmasse. Han har planer om å nydyrke jord i traseen og ber om at Statnett tar kostnaden med dyrking og sprengning under ledninger. Dersom ledningen fører til reduksjon av buskapsen som følge av tap av spredeareal, krever han at Statnett erstatter tapet.

Statnett vil informere om hvilke entreprenører som skal utføre de ulike oppdragene, slik at interessenter kan kontakte disse. For øvrig viser de til kommentarer angående gjødsling med kanon og erstatninger (sammenfattet i kapittel B6.5).

Magnus Overøye (13. februar 2017), eier av gnr./bnr. 27/7, opplyser at trasé X2 vil gå over den nordvestre delen av eiendommen, hvor han har to hytter som blir sterkt berørt, vist på kart:

Den ene hytten ser ut til å ligge under ledningen, mens den andre ligger godt innenfor et magnetfeltnivå som gjør at den ikke vil egne seg for varig opphold. Utleie av hyttene er en vesentlig del av inntektsgrunnlaget for gården, og det vil ha store økonomiske konsekvenser dersom hyttene må rives. Dersom traseen flyttes mot nord og ned i dalen, vil hyttene fortsatt kunne brukes, selv om master og liner vil komme midt i utsikten fra hyttene. Støy vil også være et problem, og Overøye savner støyrapport for ledningen. Han ber om bekreftelse på at støy fra mastene i fuktig være ikke overstiger lovlige verdier iht. forurensningsloven. For hyttene skisserer han to mulige løsninger, dersom traseen ikke flyttes: 1) Innløsning til markedstakst og kompensering for framtidig inntektstap eller 2) Statnett sørger for å flytte hyttene til en tilsvarende eller bedre plassering på gården, som er godkjent av grunneier.

Videre ber Overøye om at det tas hensyn til hans planer om oppdyrking av mer areal ved plassering av master på hans eiendom. Master må ikke plasseres i framtidig dyrkningsfalter, og han ber om å bli involvert i detaljplasseringen. Hogst og framtidig båndlegging av skogareal forutsetter han at Statnett kompenserer. Han ber om snarlig avklaring av detaljert ledningsføring, for å gi best mulig forutsigbarhet for planleggingen av driften på gården.

Statnett har vurdert en trasé slik Magnus Overøye foreslår. Hyttene Overøye er opptatt av vil i opprinnelig traséforslag ligge hhv. 60 og 95 meter fra ledningen. Traséjusteringen vil gjøre at ledningen legges lavere i terrenget og delvis følger eiendomsgrensen mot naboeiendommen. Eksponering mot Tjessem, Fjellheim og området rundt Bråsteinvatnet vil sannsynligvis bli mindre, mener Statnett. Det gir noe lengre ledning og sannsynlig behov for en ekstra mast. Merkostnaden anslås til 1–3 millioner kroner. Traséjusteringen kan kombineres med både hovedtrasé 2 og 5.

Time

Vaule Sandtak og Stangeland Maskin v/Haver Advokatfirma (15. februar 2017) opplyser at Stangeland Maskin har konkrete planer om å etablere masseuttak og deponi på Fagrafjell/Stutafjell. Rettigheter er sikret gjennom avtaler mellom Vaule Sandtak og berørte grunneiere. Omsøkt plassering av Fagrafjell transformatorstasjon er i strid med fylkesdelplanen for byggeråstoffer, og er i konflikt med Stangeland Maskins planer. De motsetter seg derfor plasseringene, herunder søknad om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse. Da de har avtaler med berørte grunneiere, har Vaule Sandtak partsstatus i ekspropriasjonssaken. Det anføres at lovens vilkår for ekspropriasjon ikke er oppfylt, da det finnes bedre alternativer, og kravet om interesseovervekt ikke er oppfylt.

I fylkesdelplanen for byggeråstoffer på Jæren er stasjonsområdet omtalt som Møgedal og Stutafjellet og kategorisert som «*regionalt viktig for pukkformål*». Det er igangsatt planarbeid for å tilrettelegg for nye uttak iht. til opsjonsavtaler med grunneiere. Planarbeidet ble i 2010 stilt i bero i påvente av avklaring av trasévalg for fv. 505, og et revidert planforslag er framlagt. Time kommune har stilt seg positiv, men har anmodet om at planarbeidet stilles i bero pga. Statnetts tilleggssøknad.

Vaule Sandtak og Stangeland Maskin reagerer på at Statnett i sine utredninger sår tvil om planene for masseuttak er realistiske, pga. konflikter med landskap, kulturminner, nærmiljø og andre interesser. Statnett framholder også at konsekvensene for tilgangen til byggeråstoff i Rogaland vil være små, fordi det produseres mer pukk enn det som forbruks regionalt. Selskapene bemerker at uttak av byggeråstoffer må sees i et langsiktig perspektiv, jf. fylkesdelplanen, som hadde som utgangspunkt at Jæren har hatt høy byggevirksomhet og stort behov for byggeråstoffer. Hensikten med planen var å sikre tilgang på byggeråstoffer i et langsiktig perspektiv, gjennom å prioritere mellom ulike arealbruksinteresser og sikre forutsigbarhet for grunneier og aktører i næringen. Behovet for byggeråstoff som pukk er fortsatt stort, og Statnetts konsekvensvurdering er uriktig. Planene er realistiske, og selskapene viser blant annet til at Time kommune er positiv til det reviderte planforslaget.

Det bes om at det ikke gis konsesjon til Fagrafjell transformatorstasjon, men at mer egnede plasseringer velges, aller helst Bogafjell fjellhall. Dersom NVE allikevel vurderer at det bør gis konsesjon til stasjon på Fagrafjell, ber Vaule Sandtak og Stangeland Maskin om at stasjon og sikringssone flyttes mot nord, slik som også Time formannskap har foreslått. Det vil redusere ulempene for planlagt masseuttak.

Statnett viser til sine kommentarer til uttalelsene fra Time kommune, Direktoratet for mineralforvaltning og samlet svar om båndlagt sone (sammenfattet i kapittel B6.5).

Harald Krogedal (26. januar 2017) uttaler seg på vegne av beboere i Einervegen, Kvernaland. De framholder at transformatorstasjonen på Fagrafjell vil påvirke bomiljøet på Kvernaland, selv om boligene vil ligge utenfor gul støysone. Likevel mener de at det vil kunne forringe bomiljøet at transformatorstasjon vil avgi støy på tider av døgnet da andre støykilder er fraværende. De ber om at Statnett tar hensyn til dette i valg av komponenter og detaljplanlegging av stasjonen, bl.a. med innebygde komponenter. De ønsker også at det etableres en jordvoll på vestsiden, mot Kvernaland, for å skjerme bebyggelsen mot støy og redusere synligheten fra bygda. Dette vil ha stor effekt for bomiljøet, mener beboerne i Einerveien.

Statnett vurderer at en støyvoll vil måtte være minimum 8–10 meter, i tillegg til korrigerende fallende terreng, for å kunne ha effekt. Fyllingsfoten vil beslaglegge et stort areal og være et stort inngrep i seg selv, som det av hensyn til blant annet kulturminner ikke er ønskelig å utrede nærmere.

Bjarne Kalberg v/Haver Advokatfirma (15. februar 2017) er eier av gnr./bnr. 30/5. Ca. 100 dekar av eiendommen på til sammen 900 dekar berøres direkte av Fagrafjell transformatorstasjon. Det vil begrense mulighetene for å ta ut stein/pukk fra eiendommen og framtidige muligheter for å drive rasjonelt jordbruk. Kalberg mener at stasjonen bør plasseres et annet sted.

På eiendommen drives det med hovedvekt på kjøttproduksjon, og det er opparbeidet store arealer til kulturbeite. Kalberg opplyser at han har inngått avtale med Stangeland Maskin, som gir selskapet rett til å ta ut sand/grus og fjellmasse. Det er gitt konsesjon til uttak, og det foregår i dag uttak på et ca. 125 dekar stort område på eiendommen. Dette er blant de to–tre største masseuttakene på Nord-Jæren, og driften av steinbruddet tilfører eiendommen store verdier og forbedrer jordbruksressursene. Når uttaksperioden er over vil Kalberg få tilbake store arealer dyrka jord. Han viser til fylkesdelplan for byggeråstoffer på Jæren, som utpeker deler av hans eiendom som «*regionalt viktig for pukkformål*». Transformatorstasjonen vil kunne komme i konflikt med denne planen, jf. uttalelsen fra Vaule Sandtak og Stangeland Maskin, som Kalberg slutter seg til.

Kalberg mener at det ikke er noe som tilsier at Statnett skal eie sikkerhetssonen på ca. 100 meter rundt tomten, og at ekspropriasjon kun skal skje så langt det er nødvendig. Hensynet til sikkerhet kan oppnås

ved klausulering som hindrer sprengning, uttak av masse og oppføring av bygninger innenfor sonen, mener Kalberg. Grunneier vil ha krav på erstatning for rådighetsinnskrenkningene, men det er unødvendig å frata grunneieren eiendomsretten.

NVE vil måtte foreta en kost-/nyttevurdering når det skal vurderes om det bør gis konsesjon, herunder at tiltaket vil få store økonomiske konsekvenser for grunneieren. Det opplyses at det fortsatt er store steinressursel som kan tas ut, og deler av eiendommen som grenser mot Fagrafjell er disponert til næringsområde i henhold til plan for framtidig byutvikling (*Bybåndet Sør*). Å etablere transformatorstasjon på Fagrafjell vil medføre behov for en rekke nye kraftledninger ut av stasjonen, med klausulering av betydelige arealer. Det vil gi problemer for sprøyting av blautgjødning, og de samlede planene vil dermed medføre store ulemper for jordbruksinteressene.

Statnett er kjent med at tiltaket vil kunne legge begrensninger på utvinning av pukke i området rundt Fagrafjell, noe som er nærmere redegjort for i konsekvensutredningen. De viser til samlet svar om erstatning og båndlagt sone rundt transformatorstasjonen (sammenfattet i kapittel B6.5).

Gjesdal

Gjesdal Bondelag (1. mars 2017) forstår ikke hvorfor Statnett velger å plassere den nye transformatorstasjonen på Fagrafjell, når strømbehovet er størst lenger nord på Stavanger-halvøya. De mener søknaden ikke forteller om alle de nødvendige tiltakene og konsekvensene som følger av etableringen av stasjonen på Fagrafjell. Bondelaget mener at én stor ledning fram til forbrukstygndepunktet er bedre enn mange små. Fjellanlegg er samfunnsikkert og natur- og jordvernvennlig alternativ, og Bogafjell bør derfor velges som lokalitet for den nye transformatorstasjonen. Av de omsøkte traseene, bør trasé 2 velges, da den går i et område med flere eksisterende ledninger, hvorav én skal rives. Trasé 5 går derimot i urørt terreng med tanke på kraftledningsinngrep.

Helge Oftedal v/Haver Advokatfirma (13. februar 2017) eier landbrukseiendommen gnr./bnr. 13/1, som berøres av traséalternativ 5, anleggsplass nr. 116 og deler av anleggsvei nr. 115 fram til anleggsplassen. Han ber om at trasé 2 velges, da han mener det gir mindre negative miljøvirkninger enn trasé 5. Ved å legge ledningen parallelt med eksisterende ledninger, begrenses inngrep i urørt natur og nye og varige sår i landskapet. Trasé 5 går gjennom delvis uberørt naturlandskap med kystlynghei (Grimlifjellet, Vardafjellet og Stølafjellet nord for Lomeland) og flere viktige viltområder. Traseen vil være negativ for landbruksdriften og planlagt oppdyrking av nye arealer. Eiendommen har per i dag for lite spredeareal i forhold til driften, og en ledning vil begrense spredearealet ytterligere.

Dersom trasé 5 allikevel skulle bli valgt, ber Oftedal om at traseen flyttes mot kommunegrensen og legges høyere over bakken, for å begrense konflikten med spredearealene. Han ber om at det vurderes å legge ledningen på sørsiden av Grytefjell og langs kommunegrensen.

Statnett har vurdert en justering der traseen trekkes så langt inn mot Øksanuten som mulig, uten å endre traseen så mye som Oftedal foreslår. Å flytte ledningen helt inn mot kommunegrensen vil ta den helt opp på Øksanuten og gjøre den synlig fra et stort område. Statnett har også vurdert et forslag der traseen legges sør for Grytefjellet, slik Oftedal også foreslår. Dette vil gi en mer utfordrende adkomst i kryssingspunktet og legge ledningen nærmere utfartspunktet Bynuten og stier til denne. Traseen blir også mer eksponert, og Statnett anbefaler ikke å gå videre med denne traséjusteringen.

Forsand

Helge Fossmark v/Vierdal Advokatfirma (14. februar 2017) er eier av gnr./bnr. 29/6 og 8 og medeier i et fellesområde på Holtastølen/Husmannstølane nordøst for Stora Hellesvatnet (gnr. 29). Fellesområdet berøres av kraftledningstraseen, og han benytter anledningen til å avgi merknader til den delen av tiltaket som går i Forsand.

På Holtastølen/Husmannstølane har Fossmark en hytte, som ligger ca. 60-70 meter fra en annen hytte tilhørende Ketil Eiane. Området mellom og rundt hyttene utgjør et felles stølsområde. Fossmarks hytte ligger 23 meter fra omsøkte trasé, med eksisterende kraftledning 40 meter fra hytten på den andre siden, og hytten blir liggende i det han kaller en «kraftgate». Trasévalget på denne strekningen er svært uheldig for ham. Kraftledningen er plassert midt mellom de to hyttene til Fossmark og Eiane, og vil forringe hyttenes og stølsområdets bruks- og markedsverdi. Fossmark ber derfor om at ny ledning plasseres minst like langt fra hytten som eksisterende ledninger, da han kan leve med dagens situasjon. Planlagt mastepunkt er også svært uheldig, framholder Fossmark, da masten vil ligge midt i utsiktspunktet fra hytten. Han ønsker at mastepunktet plasseres så langt borte fra hytten og stølsområdet som mulig.

Hva gjelder erstatningsspørsmålet, ønsker Fossmark erstatning for riving eller flytting av hytten. Traseen slik den nå er planlagt vil være like ødeleggende for eiendommen som om den hadde gått rett over hytten, slik planen opprinnelig var og som ville ført til innløsning. Fossmark ville i så fall foretrukket opprinnelige trasé. Han ber Statnett om løpende informasjon om deres planer, for å kunne planlegge eventuell oppgradering av hytten.

Statnett kommenterer at de ikke har foretatt endringer i planleggingen ut over det de tidligere har informert om. De viser til samlet svar om erstatninger (sammenfattet i kapittel B6.5).

B6.5 Statnetts samlede kommentarer

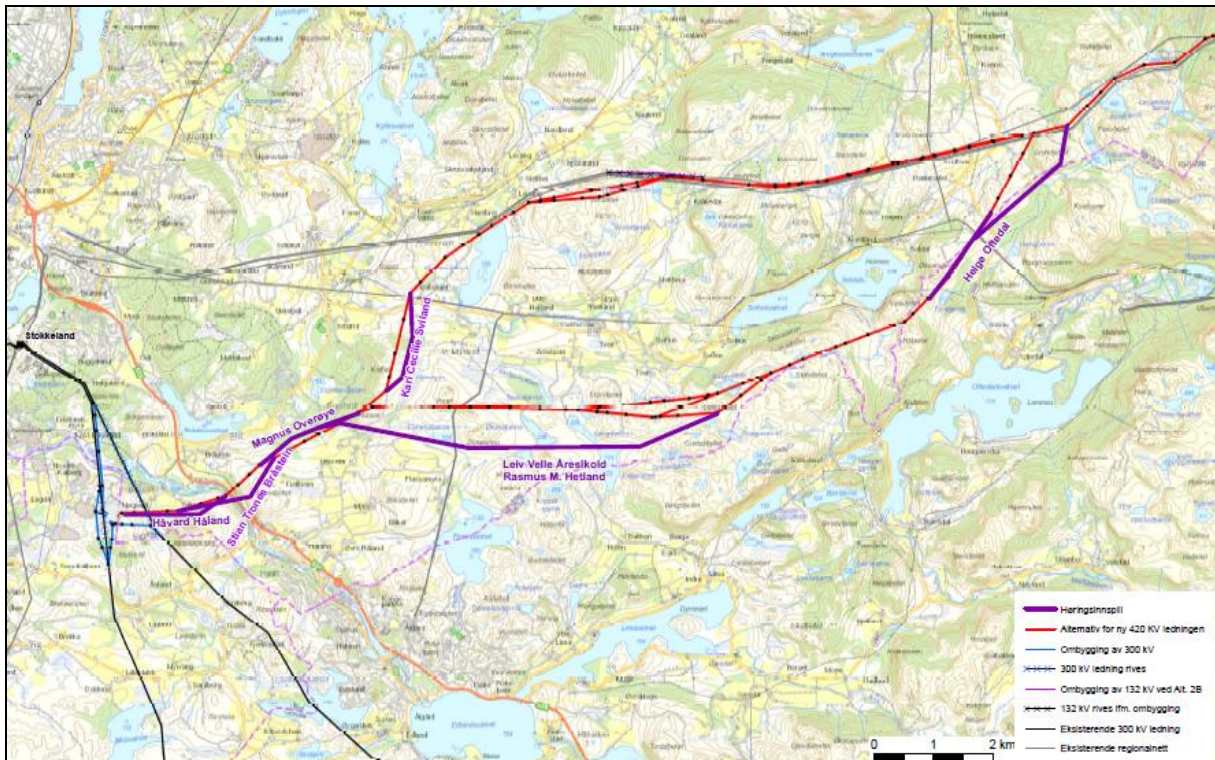
Hva gjelder erstatning av verditap og ulemper som følge av Statnetts tiltak, opplyser Statnett at de vil kontakte alle grunn- og rettighetshavere med tilbud om minnelige avtaler. Kompensasjon gis som engangserstatninger og skal veie opp for det varige økonomiske tapet som eiendommen påføres av Statnett. En bruksverdiberegning brukes oftest for å finne dette tapet, da denne normalt gir grunneieren den høyeste erstatningen for den typen inngrep som kraftledninger medfører. Ekspropriasjon av grunn og rettigheter er ikke tidsavgrenset, og det er grunnen til at det gis en engangserstatning, jf. ervervslova § 22.

Eventuelle begrensninger på bruk av spredning av gjødsel med kanon under og ved kraftledningen, må vurderes konkret med utgangspunkt i forskrift for elektriske forsyningsanlegg. Mulige tiltak for å redusere ulempene og begrensningene på bruk av gjødselkanon kan være å justere mastepunkter og øke høyden på ledningen. Andre metoder for spredning av gjødsel og bruk av arealer til beitemark under og ved kraftledningen kan kombineres med båndlegging av arealet til ledningstrasé, påpeker Statnett.

Rundt Fagrafjell transformatorstasjon må det båndlegges en sone som sikrer at det ikke gis tillatelse til masseuttak i sonen. Statnett vil allikevel i forbindelse med utforming av skjønnsforutsetningene vurdere om det er forsvarlig at grunneiere gis rettigheter til bruk av arealene i sikkerhetssonen. Alternativt kan Statnett begrense avståelsen til kun å gjelde påheft av negative servitutter med nærmere bestemt rådighet for Statnett. Hensynet til sikkerhet for stasjonen og tilgrensende areal vil være førende for løsningen.

Kraftledninger vurderes som usannsynlig kilde for feil på autonome kjøretøy basert på GPS, ifølge Statnetts kjennskap til forskning på feltet. Satellittsignalene som GPS-mottakerne henter data fra, påvirkes ikke av kraftledninger.

Vedlagt Statnetts kommentarer er kart som viser vurderte traséjusteringer på bakgrunn av innspill. Forslagsstillernes navn er oppgitt langs de ulike traseene i kartet.

B7 Uttalelser til tilleggsøknad av mai 2017

Tilleggsøknad om traséjusteringer langs strekninger i Sandnes kommune ble sendt på høring 11. mai 2017. Fristen for å komme med merknader ble satt til 30. juni 2017. Tilleggsøknadene ble sendt på høring til de som hadde uttalt seg til tilleggsøknaden av 1. desember 2016. Statnett orienterte grunneiere og rettighetshaver berørt av de nye traséforslagene. Høringen av tilleggsøknaden ble kunngjort i Stavanger Aftenblad og Sandnesposten.

NVE mottok 15 høringsuttalelser til tilleggsøknaden, og uttalelsene er sammenfattet under. Statnetts kommentarer av 25. august 2017 er sammenfattet under den enkelte uttalelse.

Sandnes kommune (30. juni 2017) oversender bystyrets enstemmige vedtak av 12. juni 2017:

1. «Sandnes kommune viser til høringsuttalen avgitt av Bystyret 13.03.17. Høringsuttalen avgitt nå er et supplement og ikke en erstatning for tidligere høringsuttale. Sandnes kommune anbefaler fortsatt at alternativ 2 velges som trasé fra Seldalsheia til Fagraffell.
2. Sandnes kommune støtter prioriteringene av 5.4, X.2.1 og X.2 fremfor alternativene på de aktuelle delen av traseen.
3. Sandnes kommune ber om at inngrep i Voremyra begrenses i størst mulig grad dersom alternativ 2.2 velges for denne strekningen. Avbøtende tiltak for å begrense støy for nærmeste bebyggelse må vurderes.
4. Sandnes kommune ber om at alternativ X.2.3 i størst mulig grad tar hensyn til friluftsliv og naturmangfold i området og at avbøtende tiltak vurderes.»

Av rådmannens saksframlegg går det fram at opprinnelige trasé X.2 er bedre landskapstilpasset enn trasé X.2.2. Det påpekes også at det nye traséforslaget X.2.3 kommer nærmere et hekkeområde for en sårbart art og blir liggende høyere i terrenget og mer synlig fra et rekreasjonsområde. Rådmannen er noe undrende til at Statnett trekker opprinnelig forslag og kun søker om en nye trasé som ikke har vært gjenstand for full konsekvensutredning.

Statnett vil gjennom miljø-, transport- og anleggsplanen søke å tilrettelegge for en skånsom anleggsgjennomføring ved Voremyra, hvis trasé 2.2 velges. Konsekvensutredningen viser at trasé X.2.3 gir en mulig negativ effekt for sårbar fugl, og Statnett ber NVE vurdere behovet for avbøtende tiltak i anleggsfasen, i samråd med Fylkesmannen i Rogaland.

Fylkesmannen i Rogaland (27. juni 2017) mener at omsøkt traséjustering 5.X vil bidra til ytterligere fragmentering av kystlyngheiområdet Voren-Dyranuten, som er utvalgt naturtype og sterkt truet. De er også negative til trasé 2.2 ved Voremyra, som er justert etter innsigelse fra fylkeskommunen. Denne justeringen gir et noe større inngrep i kystlynghei enn trasé 2 og berører en svært viktig kystmyr (verdi A). Lyngheia og kystmyra utgjør et viktig økologisk kulturminne som sammen med jernalderroysene er et felles tidsvitne om de som bodde og drev jorda her. Å legge traseen midt i dette landskapet vil splitte det opp, i tillegg til bygging i myr og ny anleggsvei. Fylkesmannen mener at de endrede virkningene på naturmangfold av trasé 2.2 bør settes til «mer negativt». Alternativt bør det vurderes en trasé som ikke berører Voremyr, som å flytte mastepunkt litt vestover fra opprinnelig trasé.

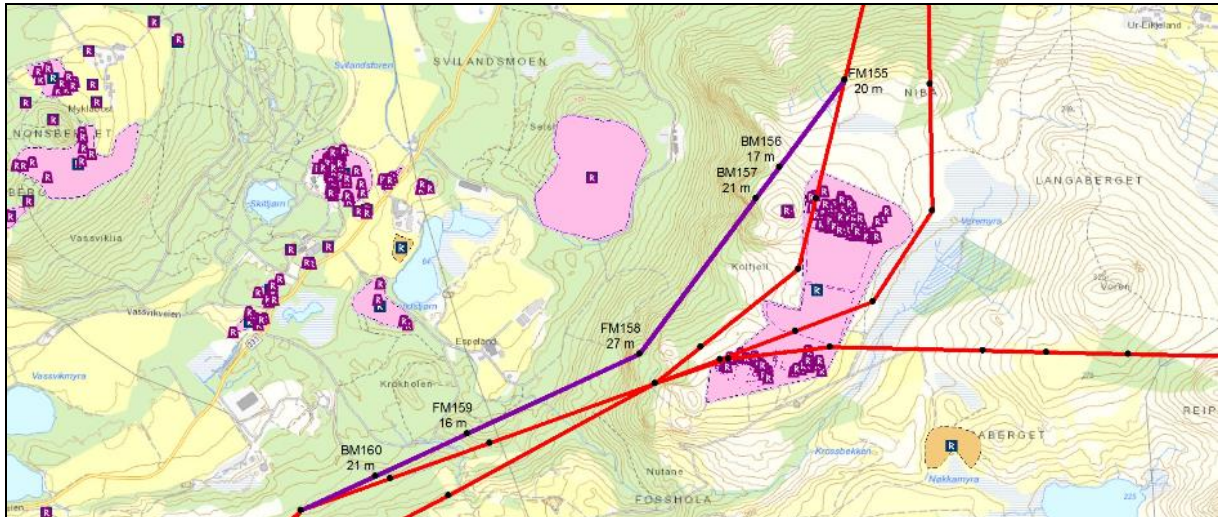
Statnett viser til et notat som Multiconsult har utarbeidet og utdyper konsekvensutredningene for Voremyra. Multiconsults notat oppsummerer de ulike virkningene av trasé 2.2 slik:

- Den vil krysse kystlynghei med nasjonal verdi, med tilsvarende virkninger som trasé 2.X.
- Den ligger nærmere Voremyra, som er nasjonalt viktig kystmyr, og dette er mer negativt enn trasé 2.X. Kjøring og unødvendige inngrep i våtmarksområdet bør unngås for å redusere negative virkninger.
- Den ligger ca. 400 meter lenger vekk fra en aktiv hekkelokalitet for rovfugl, som vurderes som positivt sammenlignet med trasé 2.X.

Samlet sett ble derfor konklusjonen at trasé 2.2 ikke vil ha vesentlig større eller mindre virkninger på naturmangfold enn trasé 2.X. For Voremyra isolert sett er imidlertid trasé 2.2 mer negativ enn trasé 2.X.

Videre sier Multiconsult at det er metodisk utfordrende å verdsette områder der kulturminneverdier og naturmangfold utfyller hverandre og overlapper, uten å dobbeltvekte verdiene. De har løst det ved å verdsette kystlynghei og Voremyra under fagtemaet naturmangfold, men også omtale forekomstene generelt i fagrapport for kulturminner og kulturmiljø.

Statnett har grovt skissert hvordan traseen kan trekkes mot vest. De ønsker ikke å legge ledningen rett over Kolfjellet, både av hensyn til landskap og kulturminner. Det krever at de minimum må trekke traseen så langt som skissen viser, for å komme bort fra de registrerte kulturminnene ved Kolfjellet og naturverdiene i Voremyra. Etter Statnetts vurdering vil det gi en trasé som er mer eksponert fra bebyggelsen i Sandnes øst.

Rogaland fylkeskommune v/seksjon for kulturarv (29. juni 2017) ser at det er tatt hensyn til en del av deres tidligere innspill, men opplyser at det må gjennomføres registreringer langs de nye alternativene, ved anleggsveier og noen av riggområdene for å få avklart forholdet til automatisk fredete kulturminner. Det må også gjøres vurderinger for tidligere registrerte kulturminner som kan komme i konflikt med tiltaket. Fylkeskommune framlegger et kostnadsoverslag for undersøkelsene, som de ber Statnett om å godkjenne. Innsigelsene står fortsatt ved lag.

Statnett har akseptert budsjettet fra Rogaland fylkeskommune og vil legge til rette for at kulturminneundersøkelsene kan gjennomføres i tråd med kravene i kulturminneloven og høringsuttalelsen.

Statens vegvesen – region vest (15. mai 2017) understreker at alle tiltak som berører riks- eller fylkesvei skal søkes om særskilt til Statens vegvesen, men har ellers ingen merknader.

Statnett vil følge opp behov for videre avklaringer og tillatelser i tråd med uttalelsen.

Lyse Elnett (28. juni 2017) legger til grunn at omlegging av 132 kV-ledninger Lysebotn–Dalen og Lysebotn–Tronsholen 3, som de søkte om i mai 2013, fortsatt er nødvendig, og forutsetter at det gis konsesjon til dette. De registrerer at Statnett opprettholder søknaden om å rive hele forbindelsen Lysebotn–Tronsholen 2. Lyse Elnett opplyser at de snarlig vil søke om konsesjon for å opprettholde denne forbindelsen mellom Seldalsheia (mast 274) og Tronsholen, for å tilknytte framtidig vindkraftproduksjon.

Videre opplyser Lyse Elnett har det har flere 50 kV-ledninger som vil kunne bli berørt av Lyse–Fagrafjell. Det gjelder ledningen Tronsholen–Ålgård, Oltedal–Ålgård og Oltedal–Riska. De kan ikke se at Statnett har søkt om nødvendige tiltak på disse ledningene i byggefasen for den nye 420 kV-ledningen. Lyse Elnett forutsetter at spørsmål om konsesjon, ekspropriasjonstillatelse og eventuell forhåndstiltredelse avklares i behandlingen av denne saken. Traséjusteringene som nå er omsøkt er ikke detaljert vurdert for kryssinger/parallellføringer med eksisterende infrastruktur, men ser ut til å tilsvarende utfordringer som traseene Statnett søkte om i desember 2016.

Trasé 5 vil krysse 50 kV-dobbeltkursen på to steder sør for Hammarbø og vest for Åreskjold, og to eksisterende 132 kV-ledninger ved Svidheia/Søredalen. I krysningpunktet kan det være aktuelt med ny 132 kV-ledning og ny koblingsstasjon for tilknytning av vindkraft. Trasé 2 og 2B vil gi nærføring og krysse eksisterende 132 kV-ledninger. Parallellføring vil kunne gi indusert spenning og øke forventede avbruddskostnader. Lyse Elnett anbefaler at det gis konsesjon til trasé 2B, slik at Lysebotn–Tronsholen 2 kan beholdes. De anbefaler også at avstanden mellom trasé 2B og 132 kV-

ledningen Forsand–Tronsholen økes ved Litle Grytefjell (mast 266–270) for å tilrettelegge for et anlegg i dette området. Sandnes vindkraftverk er ikke avklart, men en eventuell nettilknytning vil måtte skje via en ny 132 kV ledning langs traséalternativ 2/2B.

De nevnte 50 og 132 kV-ledningene er viktige for forsyning til forbrukerne i regionen, og Lyse Elnett er pliktig å knytte ny kraftproduksjon til flere av disse ledningene. De legger derfor til grunn at Statnett har en god koordinering med Lyse Elnett av sin samlede prosjektportefølje, med tanke på behov for utkobling og hvordan det skal løses. Blant annet bør utkoblinger av Lysebotn–Dalen og Lysebotn–Tronsholen 3 gjøres mens det fortsatt er drift på Lysebotn–Tronsholen 2.

Statnett oppfatter at behov for kryssinger av distribusjonsnett og midlertidig kabling i anleggsperioden er redegjort for i tidligere innsendte søknader. Hvis NVE mener at søknadene er mangelfulle på dette området, ber Statnett om å bli varslet så raskt som mulig.

Bane NOR (6. juni 2017) sier at justerte alternativer ikke ser ut til å få særlig betydning for Ålgårdbanen. De registrer imidlertid at Statnett søker om ny anleggsplass 132B Bråstein, like ved Ålgårdbanen, og legger til grunn at Bane NORs eiendom ikke berøres av denne. De stiller spørsmål ved om anleggsområdet som på kartet er merket med gult, like vest for 132B, erstattes av sistnevnte. Dersom Bane NORs eiendom blir berørt, må det inngås avtale om dette.

Gjesdal Bondelag (26. juni 2017) er fortsatt undrende til plassering av ny transformatorstasjon på Fagrafjell, da strømbehovet er lenger nord. Stasjonen ligger muligens i korridoren for nye E39 og må utsettes til veitraseen er valgt. Bondelaget fastholder at fjellanlegg er beste løsning. Av de to traseene står de ved at de foretrekker trasé 2, som samler inngrepene.

Statnett hadde i forkant av at tilleggssøknaden ble sendt i desember 2016 møte med Statens vegvesen, for å avdekke mulig konflikt med deres planer for ny E39. Konklusjonen var at det ikke er noen konflikt slik Statnetts anlegg er planlagt.

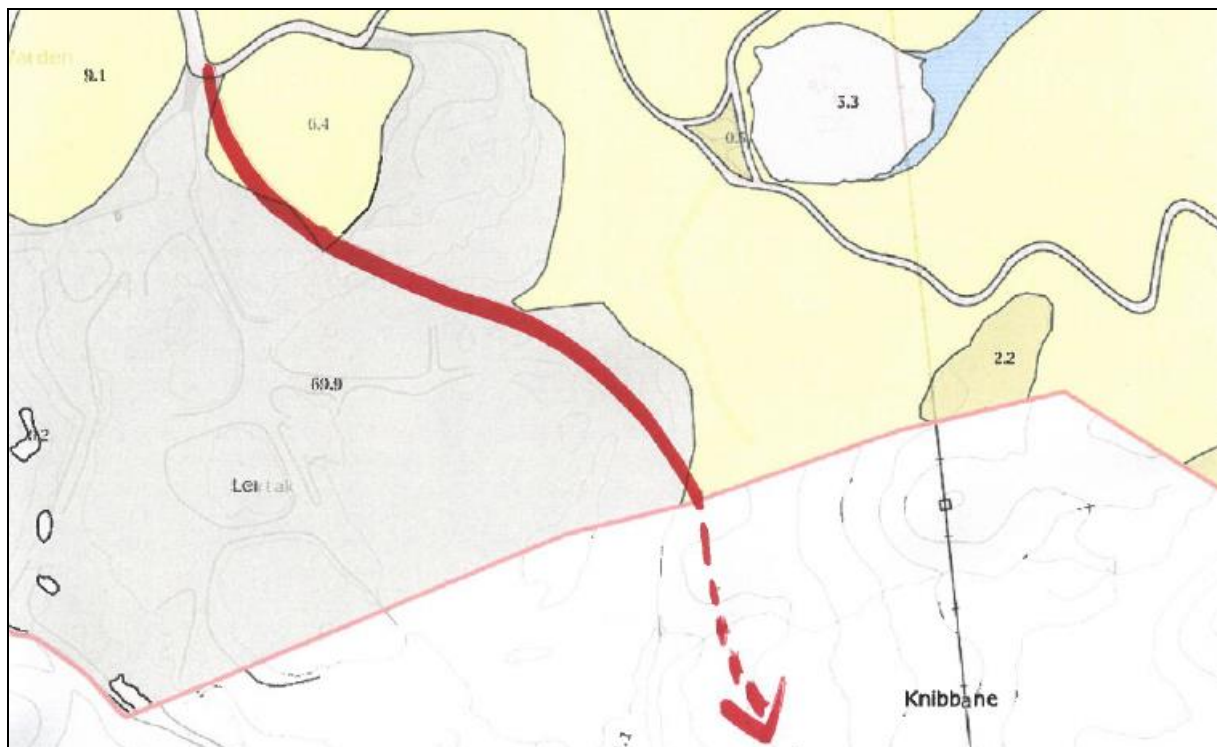
Vaule Sandtak og Stangeland Maskin v/Haver Advokatfirma (30. juni 2017) mener fortsatt at konsesjon ikke bør innvilges som omsøkt, jf. tidligere uttalelse. De forutsetter at de foreslåtte traséendringene ikke vil vanskeliggjøre en justering av stasjonstomten mot nord, slik de har bedt om. Dersom dette ikke er tilfelle, motsetter de seg justeringene.

Statnett har merket seg innspillene fra Stangeland-gruppen og viser til kommentarer oversendt til NVE i mars 2017. Siden den gang har de arbeidet med en grov skisse som viser en forskyvning av stasjonsområdet med sikringssone mot nord. Det vil medføre at stasjon blir liggende i mye mer kupert terreng. Eksisterende høyde på Sandskallen vil måtte fjernes helt, som både vil være kostbart, gi store visuelle konsekvenser og i større grad være i konflikt med kulturminner. Det er derfor ikke grunnlag for Statnett å utrede flytting av tomte lenger nord.

Per Øyvind Bø (11. mai 2017) sier at justeringen som er omsøkt over hans eiendom er i konflikt med naturressurser (løsmasser) på området, som han tidligere har påpekt. Konsekvensutredningens konklusjon om at traseen har liten eller ingen innvirkning på naturressurser er helt feil, mener han. Allerede i 2014 ble et masseuttak for bygging av vei godkjent der ledningstraseen går, opplyser han, og vedlegger kopi av vedtaket fra Sandnes kommune. Han oppfordrer til befaring i området, da det vil vise at det pågår masseuttak av grus i den planlagte traseen. Vedlagt uttalelsen er kart som viser godkjent vei og uttak av masser til denne, og annen dokumentasjon på hans planer om å utnytte grusforekomsten kommersielt, herunder dispensasjonssøknad sendt til Sandnes kommune.

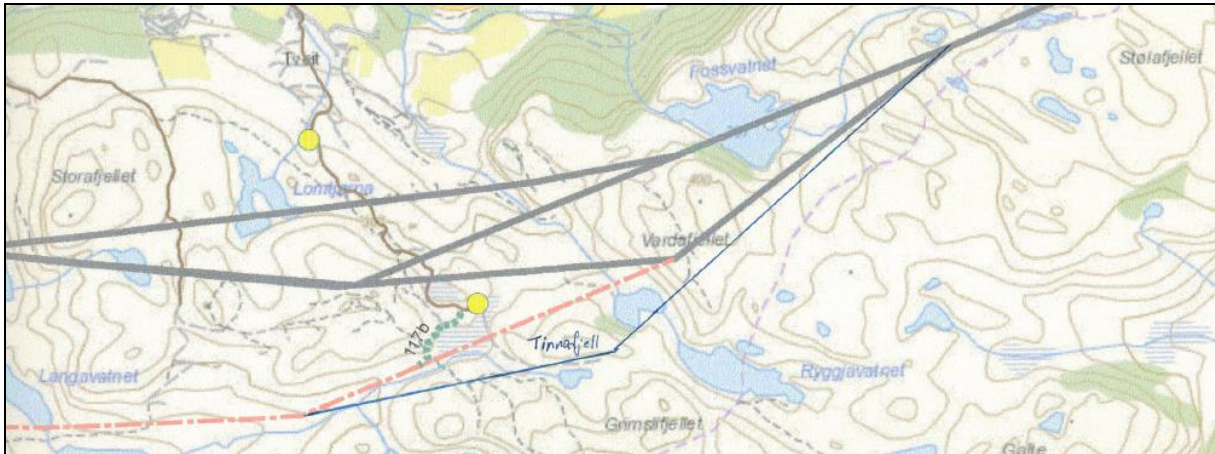
Statnett peker på at trasé 5.3 ikke er omsøkt per i dag, og de planlegger heller ikke å søke om denne traseen.

Bjarne Kalberg v/Haver Advokatfirma (7. juni 2017), eier av gnr./bnr. 30/5 i Time kommune, sier at veitraseen fram til Fagrafjell transformatorstasjon berører hans eiendom. Etter det Kalberg forstår, er veien planlagt som en videreføring av eksisterende vei til steinbruddet på eiendommen, som er av god standard. Han ønsker at veien blir ført fram noenlunde som vist med rød strek på kartet vedlagt uttalelsen. Veien vil da bli liggende med fulldyrket jord på sørsiden og beiteareal på nordsiden, og oppdeling av beiteareal unngås. Oppdeling ville redusere mulighetene for effektiv utnyttelse, framholder Kalberg. Deponiområdet som blir liggende på nordsiden har en bonitet og utforming at det egner seg for beite. Det ville også være en fordel å trekke veien sørover og lengst mulig bort fra steinbruddet, med tanke på framtidig utvidelse av uttaksområdet. Den skisserte veien vil være den korteste over eiendommen og dermed beslaglegge minst mulig areal, avslutter Kalberg.

Statnett har tidligere vært i kontakt med Bjarne Kalberg om detaljplanleggingen av veien der den krysser han eiendom og oppfatter at de detaljerte planene i ettertid er i samsvar med det som er kommet fram i dialogen mellom partene og i denne uttalelsen.

Terje Tveit og Kirsten Hognestad Tveit (26. juni 2017), eiere av gnr./bnr. 20/1, opplyser at traséalternativ 5.3 går i 450 meter høyde ved Vardafjell og over en et fint turområde (torvmyr). Området er beite som blir kalket og gjødslet med kanonspreder. De mener at ledningen vil ødelegge landskapet og ønsker at den blir flyttet øst for Tinnafjell, der den ikke er til hinder for noen.

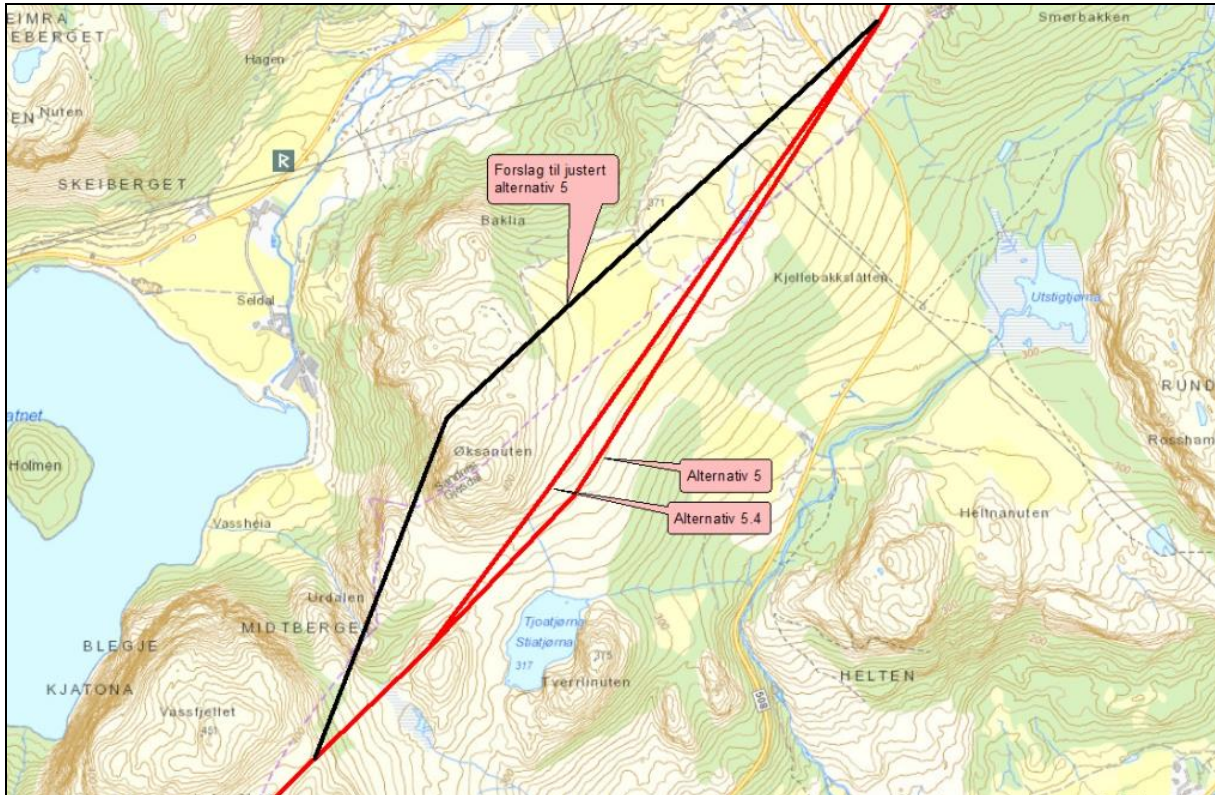
Statnett oppfatter at dette innspillet ikke er aktuelt så lenge de ikke planlegger å søke om utredet trasé 5.3.

Håvard Håland v/Haver Advokatfirma (28. juni 2017), eier av gnr./bnr. 30/1, berøres av de justerte traséalternativene X.2.2 og X.2.3. Han er fornøyd med at opprinnelige trasé er trukket og erstattet med trasé X.2.3, men traseen representerer likevel en betydelig ulempe for landbruksdriften. Han ønsker ingen luftledning over eiendommen og er bekymret over at traseen vil legge opp til nye, framtidige regionalnettledninger over eiendommen. Restriksjoner på spredning av husdyrgjødsel med gjødselkanon er han mest bekymret for. Han ber derfor om at det utredes jordkabel over eiendommen, som vil redusere alle negative konsekvenser med ledningen.

Til trasé X.2.2 bemerker han at det nylig er funnet tre rydningsrøyser i området mot Figgjoelven på hans eiendom, som ikke synes å være tatt med i vurderingen av traseen. Den vil også beslaglegge mer innmarksbeite. Høyden ut mot Figgjoelven har lokalhistorisk interesse som stede Andreas Gilje, tidligere eier, ble drept av tyskerne under 2. verdenskrig. Håland er derfor negativ til trasé X.2.2.

Helge Oftedal v/Haver Advokatfirma (28. juni 2017) er eier av gnr./bnr. 13/1 i Gjesdal kommune og ønsker fortsatt ikke at ledningen legges over eiendommen. Trasé 2 bør velges, og trasé 5 forkastes. Til den omsøkte justeringen, ber Oftedal om ytterligere en endring, slik at traseen i størst mulig grad legges på grensen mellom hans eiendom og gnr./bnr. 75/1 i Sandnes kommune og på nordsiden av Øksanuten. Men en slik trasé unngås konflikt med driften av beiteareal og planlagt oppdyrking av arealer i omsøkte ledningstrasé.

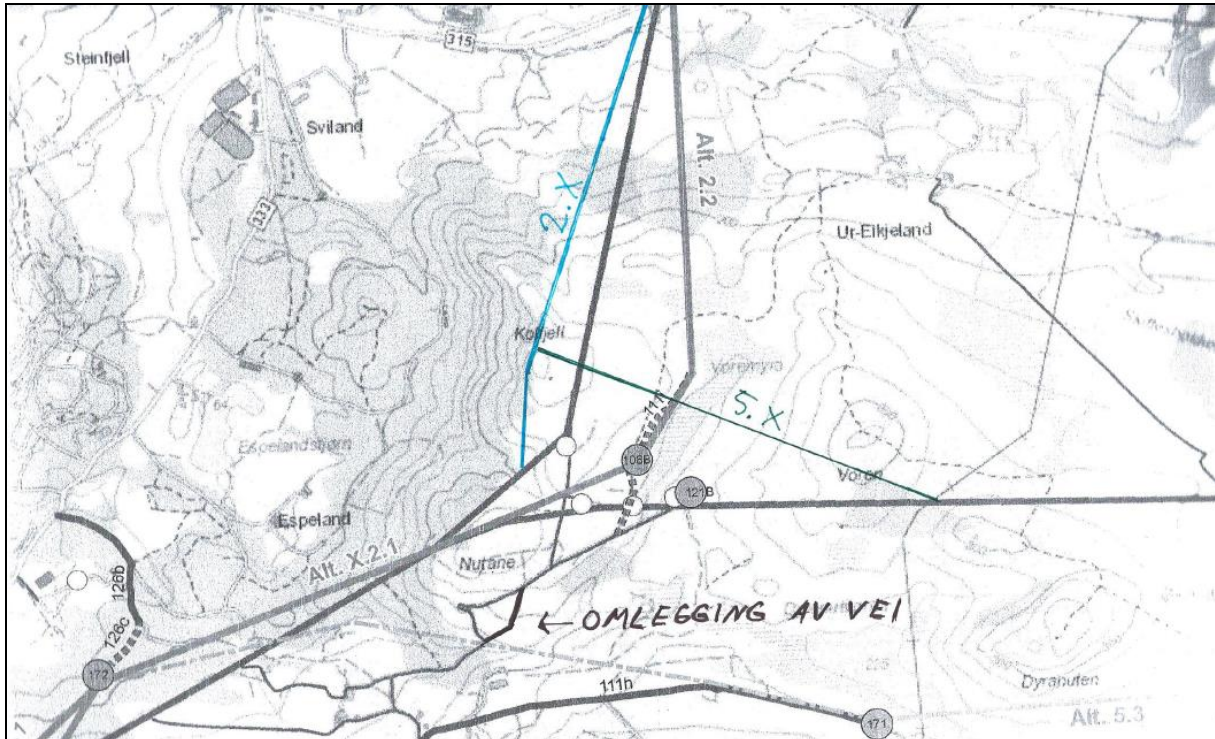
Statnett oppfatter at en endring som Oftedal foreslår gir dårligere landskapsvirkninger, lengre trasé, flere mastepunkter og vinkler enn omsøkte alternativ. De har vist et slikt forslag på kart.

Tor Arvid Tjessem (30. juni 2017) er positiv til traséjustering X.2.1, som er trukket vekk fra hans eiendom. Justeringen 2.2 mener han er mindre gunstig enn opprinnelig trasé 2.X, fordi den vil krysse dyrkamark og mulig framtidig nydyrking. Han foreslår å flytte 2.X rett vest for gravhaugen på toppen av Kolfjellet (10–40 meter). Dersom trasé 2.2 blir valgt, foreslår han at veien i Voremyra blir permanent, for å lette skjøtselen av myra og som avkjørsel fra dyrkamark. Han er også berørt av trasé 5.X, og den ønsker han ikke, da den går over gjødslet beite og arealer for framtidig nydyrking. Han må uansett forbeholde seg muligheten til å nydyrke og bruke gravemaskin i traseen.

Vedlagt uttalelsen er et kart hvor Tjessem har vist hvor han mener trasé 5 bør gå om den velges, og hvordan han mener det er gunstig å bygge ny vei framfor å ruste opp den gamle. Han mener det kan bli billigere om Statnett sto for nydyrking, fordi de kunne bruke all steinen til opprusting/bygging av vei. Avslutningsvis minner han om at ledningen vil gjøre minst skade for bøndene dersom den blir lagt på toppene.

Statnett søker etter energiloven om de veiene de har behov for i driftsfasen som permanente. Veier som kun skal brukes i anleggsfasen søkes som midlertidige. Hvis grunneier ønsker at midlertidige veier skal bli liggende, må grunneier selv søke om tillatelse etter annet lovverk. Statnett har ingen motforestillinger til dette, men bistår ikke i prosessen ut over å opplyse om våre framdriftsplaner. De viser for øvrig til sin kommentar til fylkesmannens uttalelse vedrørende traséforslag.

Øyvind Jonassen v/Haver Advokatfirma (19. juli 2017) er eier av gnr./bnr. 32/14 i Sandnes kommune, som har et samlet areal på ca. 660 dekar, fordelt på ca. 250 dekar dyrka jord og innmarksbeite og ca. 150 dekar skog. Han opplyser at kraftledningen går over hans eiendom ca. 300 meter, og den blir også berørt av justeringen benevnt som alternativ X.2.1. Jonassen mener at denne traséjusteringen vil påføre jord- og skogbruksinteressene større ulemper enn opprinnelig trasé. Justeringen vil gå over områdene som blir mest utnyttet til beite, hvor husdyrgjødsel spres med kanon. Kraftledningen vil legge betydelig begrensningen på muligheten for denne typen gjødsling, mener han. For øvrig er Jonassen interessert i å samarbeide med Statnett om etablering av driftsvei for uttak av skog i området, dersom det blir aktuelt.

Statnett har søkt om det de mener er nødvendig av anleggsveier, men er åpne at nye vurderinger kan gjøres i forbindelse med miljø-, transport- og anleggsplanen, som skal diskuteres med grunneier og godkjennes av NVE.